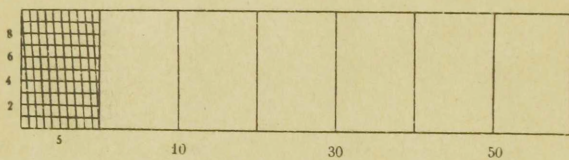

H. REMM

Putukate VÄLIMÄÄRAJA

TARTU RIIKLIK ÜLIKOO L
ZOOLOOGIA KATEEDER

H. Remm

PUTUKATE VÄLIMÄÄRAJA

I

(APTERYGOTA, PALAEOPTERA, HEMIMETABOLA)

Tartu 1966

S a a t e k s

Käesolev määraja on koostatud Eesti NSV-s esinevate suuremate ja tavalisemate putukate valmikute liikide kindlakstegemiseks väliolukorras. Vastavalt sellele on püütud valida tunnuseid, mis on nähtavad palja silmaga või kuni 20-kordse suurendusega luubiga. Saltsidest on välja jäetud mõned väikesed, harvakohatavad pinnaseputukad (Protura, Diplura), teiste loomade siseparasiidid (Strepsiptera) ja alalised välisparasiidid (Mallophaga, Anoplura, Aphaniptera). Saltsid, millede liikide määramine nõuab mikroskoopilise ehituse uurimist, on toodud alamseltsini või sugukonnani (Podura, Thysanoptera).

Ülevaate saamiseks saltside liigilisest koostisest on iga seltsi (või alamseltsi) ees toodud käsitletud liikide nimestik. Nimestikus sulgudes toodud taksoneid pole määramistabelitesse sisse võetud. Liikide osas, mis Eestis pole seni kindlaks tehtud, kuid võiksid meil tõenäoliselt esineda, on nimetatud naabermaid, kus neid on täheldatud. Faunistiliselt nõrgalt uuritud rühmade juures (kevikulised, karilised, lehetäilised, kilptäilised) ei ole seda printsiipi kasutatud.

Määraja on mõeldud eeskätt TRÜ bioloogiaosakonna üliõpilastele käsiraamatuks välipraktikal. Seetõttu eeldatakse, et määraja kasutajal on põhilised entomoloogilised mõisted juba tuttavad. Vastasel korral on kasulik eelnevalt tutvuda putukate kehaehituse iseärasustega kirjanduse põhjal: V. Maavara "Noore entomoloogi käsiraamat", Tln., 1956. ja G. Abrikossov jt. "Salgrootute zoologia", Tln., 1960. Rohked joonised ja skeemid peaksid võimaldama määrajat kasutada ka kõigil loodusehuvilistel ning olema abiks kooli-

de bioloogiaõpetajatele ekskursioonidel looduse tundmaõppimiseks.

Lühendite ja tähiste seletus

- A - tagasulg
- a - tagasoon (analís)
- ap - kõdutäide tiiva tagaserval olev sulg (areola postica)
- ar - areolaris; ar₁₋₅ - ap-d piiravad sooned
- C - kostaalsulg, servasulg
- c - servasoon (costa)
- c-sc - servasooone ja eessooone vaheline ristsoon
- Cu - küünarsulg
- cu - küünarsoon (cubitus), cu₁, cu₂ - selle harud
- cx - puus (coxa); cx_I, cx_{II}, cx_{III} - ees-, kesk- ja taga-
puus
- en.- enamasti
- et - eestiib
- e.-v. - enam-vähem
- f - reis (femur); f_I, f_{II}, f_{III} - ees-, kesk- ja tagareis
- f. - sugukond (familia); vorm (forma)
- fm - furca medialis, kesksooone harude hargnemiskoht
- M - mediaalsulg
- m - kesksoon (media); m₁, m₂ - selle harud
- p - jalg (pes); p_I, p_{II}, p_{III} - ees-, kesk-, tagajalg
- R - radiaalsulg
- r - kodarsoon (radius); r₁, r₄₊₅ - selle harud
- r₁-r₅ - kodarsoone eesmise haru ja kodarsektori vaheline
ristsoon
- rs - kodarsektor (r₂ - 5)
- r_{apl} - lisakodarsoon (radius supplementus)
- Sc - subkostaalsulg
- sc - eessoon (subcosta)
- sf.- alamsugukond (subfamilia)
- so.- alamselts (subordo)
- spp.- liigid (species, species)
- st - sterniit, kõhulooge
- t - sääre (tibia); t_I, t_{II}, t_{III} - ees-, kesk- ja taga-
säär
- tg - tergiit, seljalooge

tr - käpp (tarsus); tr_I, tr_{II}, tr_{III} - ees-, kesk- ja taga-
käpp
tr₁, tr₂, tr₃, tr₄, tr₅ - käpa 1., 2., 3., 4. ja
5. lül

trib. - augustik (tribus)

V.a. - välja arvatud

Q - emanate

> - suurem (rohkem) kui

≡ - sama suur (pikk) või väiksem (lühem) kui

- sama suur (pikk) või suurem (pikem) kui

Tundla, käpa ja tagakeha lülide lugemine toimub alati aluselt tipu poole. Seega esimene tundlalüli on kõige peapoolne, esimene käpalüli kõige säärepoolne ja esimene tagakehalüli kõige rindmikupoolne. Keha segmente ja nende jätkeid tähistatakse rooma numbritega, tundla ja käpa lülisid araabia numbritega. Keha pikkus mõõdetakse pea eespinnaalt tagakeha (või kokkupandud tiibade) tipuni, arvestamata pea ja tagakeha peeneid jätkeid.

Süsteematiliste kategooriate eristamiseks kasutatakse järgnevalt kirjaviise:

AAA - alamselts

Aaa - sugukond, alamsugukond

Aaa - perekond

egg - 111k

Määramistabelites toodud sulgudes numbrid näitavad lehekülgi, millel määramine jätkub.

Klass I N S E C T A - putukad

Alamklass Apterygota - tiivutud putukad

- Selts (P R O T U R A - tõukjalalised)
" P O D U R A - hooghännalised (lk.13)
" (D I P L U R A - harkhännalised)
" T H Y S A N U R A - harjashännalised
(välialõualised) (lk.13)

Alamklass Pterygota - tiivulised putukad

Infraklass Palaeoptera - ürgtiibsed

- Selts E P H E M E R O P T E R A - ühepäeviku-
lised (lk.14)
" O D O N A T O P T E R A - kililised
(lk.20)

Infraklass Neoptera - uustiibsed

Sektsioon Hemimetabola - vaegmoondega putukad

- Selts B L A T T O P T E R A - prussakalised
(lk.29)
" P L E C O P T E R A - kevikulised (lk.30)
" O R T H O P T E R A - sihktiivalised
(lk.35)
" D E R M A P T E R A - nahktiivalised
(lk.43)
" P S O C O P T E R A - kõdutäilised
(lk.44)
" (M A L L O P H A G A - väivilised)
" (A N O P L U R A - täilised)
H O M O P T E R A - sarnastiivalised
(lk.52)
" H E M I P T E R A - lutikalised (lk.113)
" T H Y S A N O P T E R A - ripstiivalised
(lk.43)

Sektsioon Holometabola - täismoondega putukad
(määramistabelid järgnevas viihikutes)

- Selts C O L E O P T E R A - mardikalised
" (S T R E P S I P T E R A - lehviktiivali-
" M E G A L O P T E R A - suurtiivalised^{sed}

CL. INSECTA
Saltside määramise tabel

pea lülilise nokaga

pea koonuga

MECOPTERA

nokk algab
pea eesservast (113)

HEMIPTERA

nokk algab
tagantpoolt
pea eesserva

HEMOPTERA

(52)

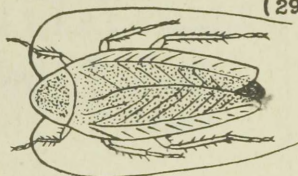
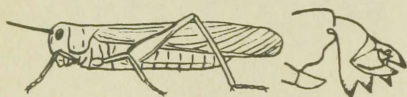
keha lame;
pea eesrindmiku serva
all; puused suured

BLATTOPTERA

(29)

piii hüppejalad või pi kaeve-
jalad, keha l(0.75) - 4 cm pikk

ORTHOPTERA (35)

tiivad on

tiivad puuduvad (12)

tiibu 2 paari

tiibu 1 paar

DIPTERA

(10)

et sarvjad

COLEOPTERA

et nahkjad;
 urujätked tangjad
DERMAPTERA (43)

kõik tiivad kilejad

tiivad soonistega
LEPIDOPTERA

tiiva pind karvane
TRICHOPTERA

tiivad paljad

tundlad naaskeljad,
 2-7-lülilised

tiivad sihvakad (20)
ODONATOPTERA

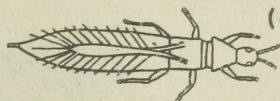
tagakeha 2-3 sabaniidiga;
 tiivad laiad, kolmnurksed
EPHEMEROPTERA

(14)

tiivad keppjad, serval pikkade
 karvadega; käpp 1-2 lüliline
THYSANOPTERA

(43)

(11)

käpp 2-3-lüliline

käpp 5-lüliline

anaalsagar suur kokkuvolditav
või urujätked niitjad

PLECOPTERA

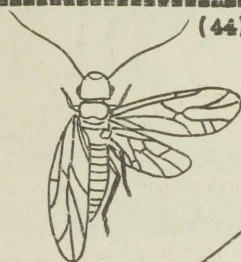
(30)

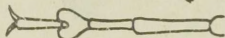
anaalsagar ja
urujätked puuduvad

PSOCOPTERA

(44)

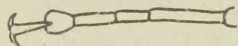
eesrindmik pikk, tr₃ lai
RAPHIDIOPTERA

tiivad võrkjad,
üle 20 suluga

tiiva soonestus hõredam

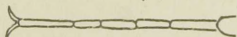
tr₄ lai
MEGALOPTERA

tiivad paljad, läikivad
HYMENOPTERA

kõik tr lülid saledad
NEUROPTERA

tiivad kaetud valkja kirmega

NEUROPTERA

(Coniopterygidae)

tiibadeta putukad

tagakeha tipul
hüppehark

PODURA (13)

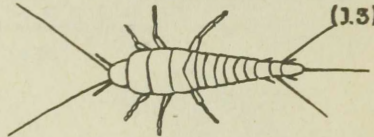

tagakeha jätketeta

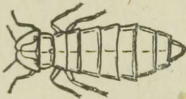
tagakeha niitjate
urujätketega

THYSANURA

(13)

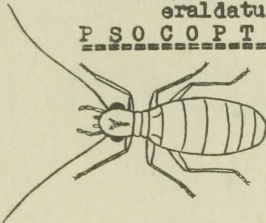
keha lame
COLEOPTERA
(q jaanimardikas)

keha soomistega
LEPIDOPTERA

rindmiku lülid
eraldatud
PSOCOPTERA
(44)

rindmik ühtne

tagarindmik sumistitega
DIPTERA
(lumekärbes)

tagakeha varreline
HYMENOPTERA

P O D U R A

*****

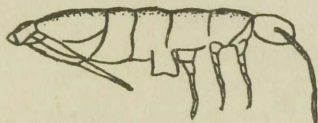
Väikesed (kuni 10 mm) pehmekehalised putukad. Taimedel, pinnase ülakihis, vee pinnal jm. Eestis vähe uuritud. Seni leitud 84 liiki, tõenäoliselt esineb ca 150 liiki. Osa taimekahjurid, osa kasulikud mullatekkeprotsessis.

Tabel alamseltside määramiseks

keha säle, lülistunud

ARTHROPLEONA

lülihooghännalised

keha minajas, kere
segmentid enamasti
liitunud

SYMPHYPLEONA

kerashooghännalised

T H Y S A N U R A

*****

Eestis 3 liiki, neist tavaline majades harilik
soomuklane - Lepisma saccharina L.

E.P.H.E.M.E.R.O.P.T.E.R.A - ühepäevikulised

Õrnakehalised amfiibsed putukad. Vastsed veekogudes, eriti vooluvetes, tähtsad kalatoiduna. Valmikud veekogude ääres elavad vaid mõne päeva ja ei toitn. Eestis leitud 45 liiki.

f. Polymitaroidae

Polymitarois virgo L. Seni leitud vaid 1 vastne Narva jõest.

f. Ephemeridae - ühepäeviklased

Ephemera vulgata L. Kõikjal, tavaline.

danica Müll. Kagu-Eestis.

lineata Etn.

f. Potamanthidae

Potamanthus luteus L. Leitud vaid Pärnu jõest.

f. Leptophlebiidae

Leptophlebia marginata L.

vespertina L.

Paraleptophlebia submarginata Steph.

cinota Retz. Haruldane (Taagepera).

Habrophlebia fusca Curt. Loodes-Eestis.

f. Ephemerallidae

Ephemerella ignita Poda. Vooluvetes sageli massiline.

Chironophora aurivillii Bgtn. Haruldane.

macronata Bgtn. Haruldane.

f. Caenidae

Brachycoercus harrisellus Curt.

Caenis. Eestist tuntud 5 liiki, Eristuvad genitaali-de järgi. Tavalised järvedes.

f. Psittidae

Procloëon psouderufulum Kimm.

Gloëon (rufulum Müll.)

(simile Etn.)

(praetextum Bgtn.)

dipterum L. Tavaline tiikides ja lompides.

inscriptum Bgtn.

Centropitulum luteolum Müll.

Baëtis. Eestis 6 raskesti eraldatavat liiki.

f. Siphonuridae

Siphonurus linnaeanus Etn.

lacustris Etn. Kagu-Eestis.

aestivalis Etn.

Ameletus inopinatus Etn. Haruldane, Emajões.

f. Ametropodidae

Ametropus fragilis Alb. Haruldane, Klooga järves.

Metretopus norvegicus Etn. Haruldane.

f. Ecdyonuridae

Arthroplea congener Bgtn. Haruldane, Loobu jões.

Heptagenia fuscogrisea Retz.

flava Rost.

sulphurea Müll.

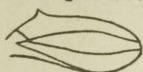
coerulea Rost. Haruldane, Tartu ümbruses.

Ecdyonurus (1-3 liiki)

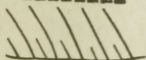

Tabel sugukondade määramiseks

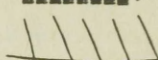
tt väikesed, 3 pikisoonega
või puuduvad

sabaniite 2;
et välisserv
vahesoontega
Baetidae (18)

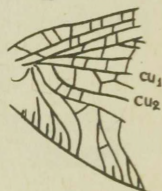

sabaniite 3;
et välisserv
vahesoonteta
Caenidae (18)

tt arvukate soontega

et cu_2 eemaldub
järsult cu_1 -st

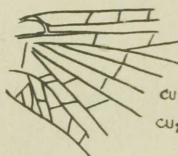

tiivad piimjad
Polymitarcidae

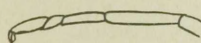
tiivad klaasjad
Potamanthidae

tiivad pruuni kirjaga
Ephemeridae (17)

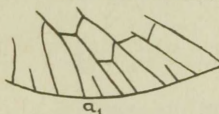
et cu_2 ja cu_1 alus-
osas lähestikku

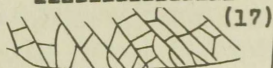
tr III 4-lüliline

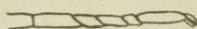
et välisserval
sidumata vahesooni
Ephemerallidae (18)

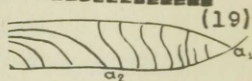
et välisserval pole
sidumata vahesooni
Leptophlebiidae (17)

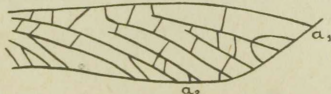
tr III 5-lüliline

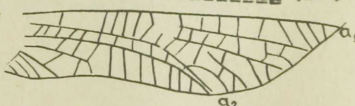
A_1 -s s-kujulised
sooned
Siphonuridae (19)

A_1 -s 2 paari pikki
vahesooni
Ecdyonuridae (19)

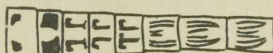
A_1 -s 1 paar pikki
vahesooni
Ametropodidae (19)

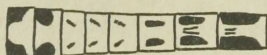

Ephemeridae
(Liigid eristuvad tagakeha joonise järgi)

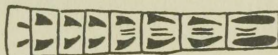
lineata

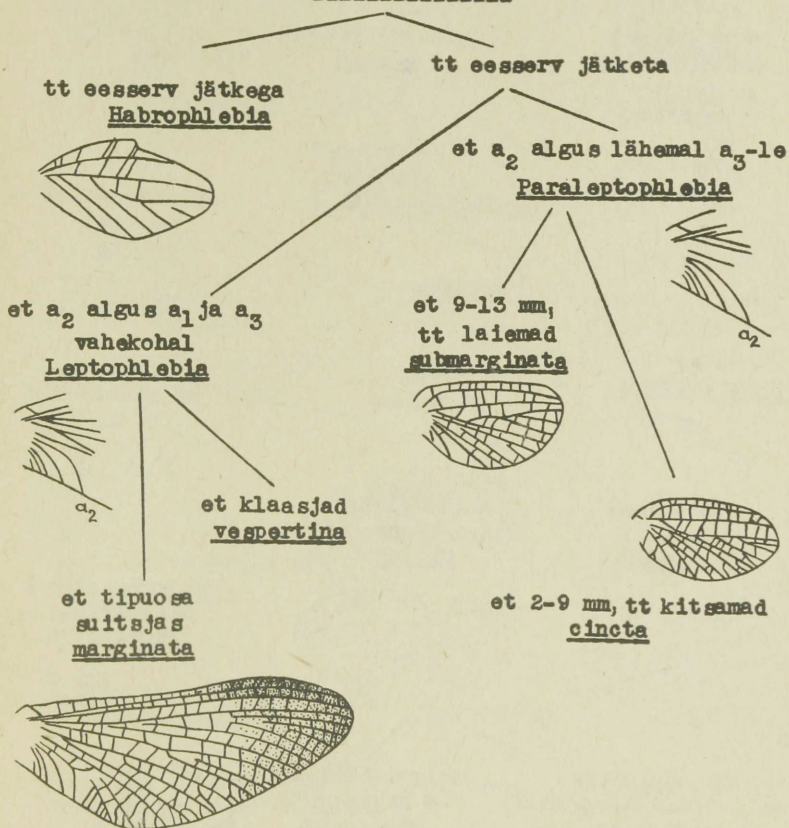
danica

vulgata

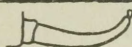

Leptophlebiidae

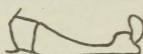

Ephemerellidae

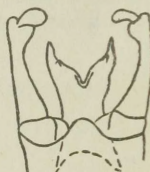
$t_{III} > 2 \times tr_{III}$;
gonopood saale
Ephemerella

$t_{III} < 2 \times tr_{III}$;
gonopoodi 2. tüüpi
tipul jäme
Chitonophora

10-14 mm
aurivillii

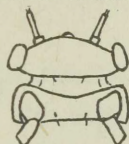

6-8 mm
mucronata

Caenidae

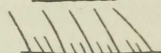
eesrind lai
Brachycerous

eesrind kitsas
Caenis

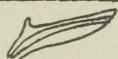

et vahesooned
paariti
Baëtis

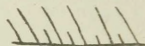
Baëtidae

tt on
Centroptilum

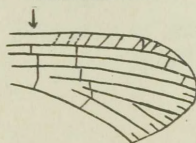

tt pole

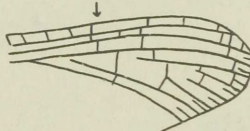
et vahesooned
üksikult

ristsooned
kohakuti
Procloëon

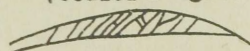
ülemine ristsoon
tiiva kanna pool
Cloëon

♂ turbansilmad
silindrilised
inscriptum

stigmaalväljas
6-11 osalt hargnenud
ristsoont
(teised liigid)

stigmaalväljas
3-5 hargnemata
ristsoont

♂ turbansilmad
koonilised
dipterum

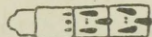

Siphonuridae

$tr_{III} > t_{III}$
Siphonurus

$tr_{III} < t_{III}$
Ametopus

sterniidid heledad
tumeda joonisega
linnaeanus

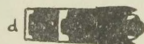

viimased sterniidid
enamasti tumedad

IX tergiidi taganurgad
pole välja veninud
lacustris

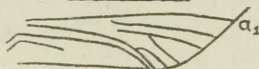

IX tergiidi taganurgad
välja veninud
aestivalis

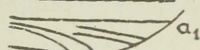

Ametropodidae

A_1 -s 1 pikk ja 1 lühike
vahesoonte paar
Ametropus

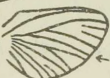

A_1 -s vaid 1 pikk
vahesoonte paar
Metropus

Eodyonuridae

tt r 4+5 hargnemata
Arthroplea

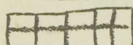
tt r 4+5
hargnemud

f tumedate sõõridega
fuscogrisea

$tr_{III_1} < tr_{III_2}$
Heptagenia

$tr_{III_1} > tr_{III_2}$
Eodyonurus

tagakeha kollane
tumepunaka kesk-
pikivöödiga
flava

tagakeha selge
keskvöödita

et Sc kollane
sulphurea

et eesserv värvitu
sinavalt helkiv
coerulans

Suured (2-8 cm) sihvakate tiibade ja saleda tagakehaga
röövlloomad. Valmikud veekogude läheduses, vastsed veekogu-
des. Tähtsad teiste putukate hävitajatena. Vastsed kasuli-
kud kalatoiduna, kahjulikud lindude prostogonimoosi siiru-
tajatena. Eestis 53 liiki.

s.o. ZYGOPTERA - taolistiivalised

f. Calopterygidae - vesineitsiklased.
Vastsed vooluvetes.

Calopteryx virgo L. - harilik vesineitsik

splendens Harr. - vööt-vesineitsik

f. Lestidae - kõrsiklased

Lestes virens Charp. - väikekõrsik. Leitud üks kord
Endla rabast.

spongia Hans. - luhakõrsik

dryas Kirby - tumekõrsik

Sympyga annulata Sel. - pronkskõrsik. Leitud Puhtust.

f. Platynemidae - säariklased

Platynemis pennipes Pall. - säarik. Vastsed vooluvetes,
vaid mandriosas.

f. Coenagrionidae - liidriklased

Nehalennia speciosa Charp - pisiliidrik

Ischnura elegans Vand. - pigiliidrik

pumilio Charp. - Leitud 1 kord Pärnu rajoonist.

Knallagma cyathigerum Charp. - seenliidrik

Coenagrion concinnum Joh. - põhjaliidrik. Haruldane,
soojärvedel.

armatum Charp. - tanuliidrik

hastulatum Charp. - odaliidrik

lunulatum Charp. - kuuliidrik. Haruldane.

puella L. - sadulliidrik

pulchellum Vand. - sarvikliidrik

Pyrrhosoma nymphula Sulz. - punaliidrik. Vastsed sageli
soo-ojades.

Erythronma najas Hans. - punasilm-liidrik

f. Gomphidae - jõgi-hobulased. Vastset
vooluvetes, mandriosa.

Gomphus flavipes Charp. - ida-jõgi-hobu. Ida-Eestis, haruldane.

vulgatissimus L. - harilik jõgi-hobu

Onychogomphus forcipatus L. - näps-jõgi-hobu

Ophiogomphus serpentinus Charp. - rohe-jõgi-hobu

f. Aeschnidae - tondi-hobulased

Brachytron hafniense Müll. - väike-tondi-hobu

Aeschna coerules Ström. - taiga-tondi-hobu

serrata Hag. - saaremaa tondi-hobu. Saaremaal ja
rannikul.

junceae L. - soo-tondi-hobu

subarctica Walk. - raba-tondi-hobu. Haruldane.

viridis Ev. - rohe-tondi-hobu

grandis L. - pruun-tondi-hobu

cyanea Müll. - metsa-tondi-hobu

mixta Latr. - sügis-tondi-hobu. 1 leid Puhkust, len-
dab oktoobris.

f. Cordulegasteridae - vötkiillased

Cordulegaster annulatus Latr. - vötkiil. Haruldane. Vast-
set metsa-ajades.

f. Corduliidae - hiilgekiillased

Cordulia aenea L. - harilik hiilgekiil

Somatochlora metallica Vand. - läik-hiilgekiil

flavomaculata Vand. - kollatähn-hiilgekiil

arctica Zett. - põhja-hiilgekiil. Saartel pole
leidud.

Epitheca bimaculata Charp. - kaksläik-kiil. Haruldane, pea-
miselt Kagu-Eestis.

f. Libellulidae - vesikiillased

Libellula depressa L. - lapik-vesikiil

quadrimaculata L. - harilik vesikiil

fulva Müll. - triip-vesikiil. Väga haruldane,
Kagu-Eestis.

Orthetrum coerulescens F. - Üks leid mõõdunud sajandil
Kiidjärvel.

cancellatum L. - sinikiil. Sage rannikul.

Sympetrum flaveolum L. - kollatähn-loigukiil

vulgatum L. - harilik loigukiil

striolatum Charp. - ranna-loigukiil. Saaremaal
ja läänerannikul.

danae Sulz. - must-loigukiil

sanguineum Müll. - puna-loigukiil. Haruldane.
Vahe- ja Ida-Eestis.

Leucorrhinia caudalis Charp. - hännak-rabakiil. Mandriosas.

albifrons Burm. - valgelaup-rabakiil. Mandriosas.

dubia Vand. - väike-rabakiil

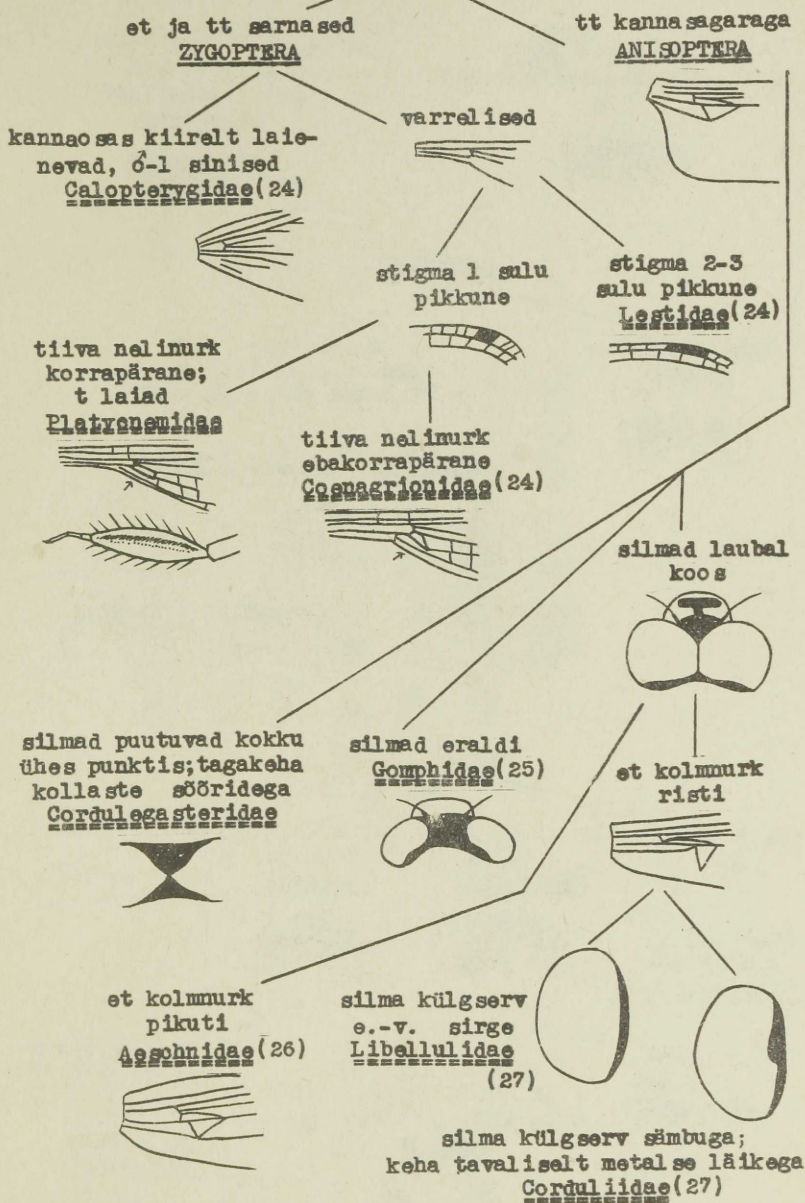
rubicunda L. - punakas-rabakiil

pectoralis Charp. - suur-rabakiil

Isased erinevad emastest suguhaagikeste olemasoluga
tagakeha teise lüli kõhtmisel küljel.

Tabel sugukondade määramiseks

Calopterygidae

♂ tiivakand tume,
♀ tiivasooned hall-pruunid
virgo

♂ tiivakand hele,
♀ tiivasooned metallrohelised
splendens

Lestidae

kukal kollane
virens

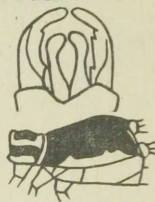
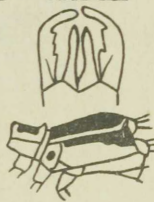
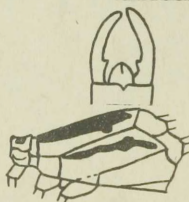

kukal tume
(vrd. ♂ genitaale ja
♀ rindmiku külje joonist)

annulata

sponsa

dryas

Coenagrionidae

kukal üleni
tume

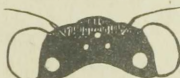
tagakeha
punane
Pyrrhosoma

silmad
punased
Erythromma

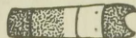
kukal helelata
joonega
Nehalennia

kukal 2 ümara
tähniga
Ischnura

♂ tg VIII osaliselt
ja tg IX helelata
♀ tg VIII ja IX mustad
pumilio

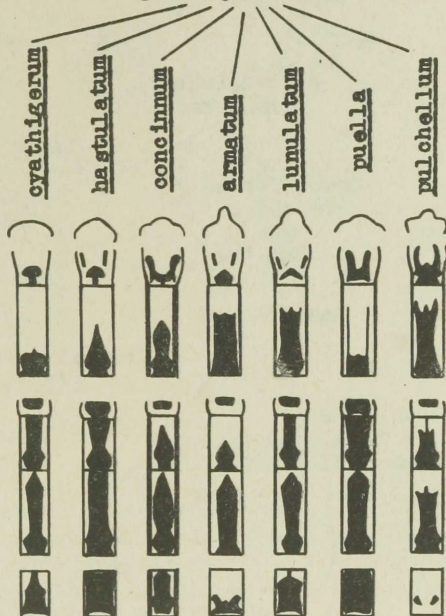

tg VIII ♂♀ hele
tg IX must
elegans

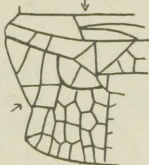

kukal 2 kiilja tähniga
Enallagma ja Coenagrion
 (vrd. kaeluse kuju,
 ♂ II ja III ning ♀ I-III
 ja VIII tergiidi joonist)

Gomphidae

tt kolmnurga all
 anaal silmus

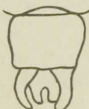
anaal silmist
 pole
Gomphus

♂ anaal jätked
 pikad, tangjad
Onychogomphus

♂ anaal jätked lihtsad;
 ♀ kukal sarvedega
Ophiogomphus

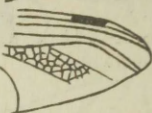
p mustad
vulgatissimus

p enamasti
 kollased
flavipes

Aeschnidae

rspl kohal
3-4 sulgude rida
Aeschna

rspl kohal
1 sulgude rida
Brachytron

silmad laubal
kitsalt koos
coerulea

silmad laubal
laialt koos

lauba T-tähn
täielik

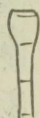
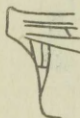

lauba T-tähn
varreata

tiivad kollakad
grandis

näoõmbelus hele;
♂ tagakolmnurk 3-sululine;
♀ tagakeha ei ahene III-1 lülil

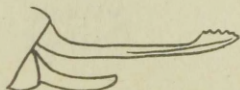
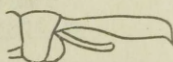
rindmiku eestähnid
väikesed; et 38-40 mm
mirta

rindmiku eestähnid suured;
et 46-50 mm; ♂ anaaljätkede
tipp alla pöördunud

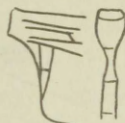

cyanea

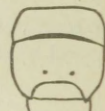

kukal tume,
♂ anaaljätked saagjad
serrata

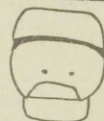
näoõmbelus must;
♂ tagakolmnurk 2-sululine;
♀ tagakeha aheneb III-1 lülil

näoõmbelus
aheneb külgedel

näoõmbelus ei
ahene külgedel
subarctica

kukal kollaste
tähnidega
juncæa

Corduliidae

tt alusel tume laik;
keha metalse läiketa
Epitheca

tt laiguta; keha
metalselt läikiv

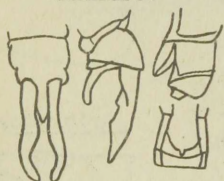
laubal kollased
tähnid

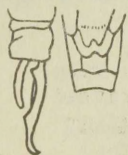
laup osalt
kollane
Somatochlora
(vrd. genitaale)

laup üleni
roheline
Cordulia

kollased tähnid
II ja III tergiidil
arctica

kollased tähnid
II-VIII tergiidil
flavomaculata

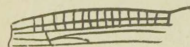

laubal kollane
vööt
metallica

Libellulidae

et-1 üle 10
sõlme-eelse
ristsoone

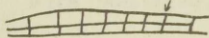

tt alus laiguta
Orthetrum (28)

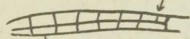
et-1 7-8 sõlme-
eelist ristsoont

tt alus tumeda
laiguga
Libellula

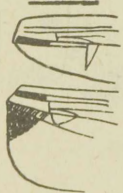
viimane sõlme-eelne
ristsoon ulatub r₁-ni;
tt alus tumeda laiguga
Leucorrhinia (28)

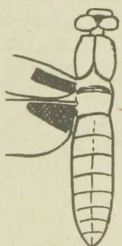
viimane sõlme-eelne
ristsoon ulatub sc-ni
Sympetrum (28)

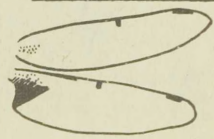
et Cu-s ja tt Sc-s
tume triip;
kolmnurk hele
fulva

tagakeha lapik,
õ-l sinine
depressa

tiiva sõlmel
tume tähn
quadrinaculata

Orthetrum

tiivatäpp must
cancellatum

tiivatäpp kollane
coerulescens

Sympetrum

sääred üleni
mustad

sääred väljast
kollase triibuga

tt alusel selge
kollane laik
flaveolum

rindmiku tumedad
külgevöödid laiad
dancee

rindmiku külge-
vöödid kitsad
sanguineum

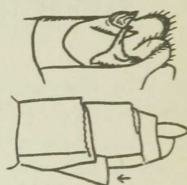

(vrd. genitaale)

vulgatum

striolatum

1 küünar-ristsoon,
tagakeha sale

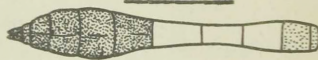
Leucorrhinia

2 küünar-ristsoont;
tagakeha VI-VIII lüli
laiad
caudalis

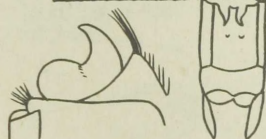

ülemised anaal-
jätke valged
albifrons

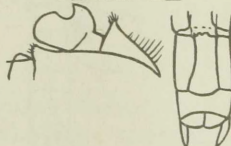
anaaljätke
mustad
(vrd. genitaale)

c sõlmeni valge,
sõlm must
pectoralis

c sõlmeni ja
sõlm valged
rubicunda

c must
dubia

B L A T T O P T E R A - prussakalised

Keskmise suurusega (5-30 mm) lapiku kehaga putukad. Prussakas ja tarakan elamites. Kahjulikud inimese toidutagavarade reostajatena ja patogeensete organismide levitajatena. Metsprussakad metsades, metsaservadel ja -lagendikel. 4 liik!

f. Blattellidae - tarakanlased

Blatta orientalis L. - tarakan

f. Blattellidae - prussakalised

Blatella germanica L. - prussakas

Ectobius lapponicus L. - harilik metsprussakas

sylvestris Poda - euroopa metsprussakas

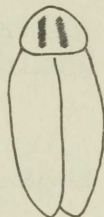
eesselg ühtlaselt pruun; 19-30 mm

Blatta

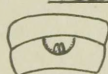

eesselg keskel tume, servad heledad; 4-10 mm
Ectobius

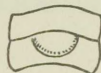
eesselg kahe tumeda triibuga; 10-13 mm
Blatella

eessel ja servis poolläbipaistev; ♂ näärmelohk (tg VII-1) keskel valliga; ♀ tiivad ca sama pikad kui tagakeha
lapponicus

eessel ja must laik kollase kontrastse servisega; ♂ näärmelohu põhi tasane; ♀ tiivad lühemad kui tagakeha
sylvestris

PLECOPTERA - kevikulised

Keskmise suurusega (4-20 mm) saleda pehme keha, pikkade tundlate ja sageli ka pikkade urujätketega putukad. Veekogude ääres rohul ja põõsastel. Lendavad halvasti. Vastsed veekogudes, peamiselt vooluvetes. Ainult kaks liiki võivad esineda ka seisuvetes: Nemoura cinerea ja Nemurella picteti Klap. Tähtsad kalade toiduna. Eestis seni vähe uuritud, tõenäoliselt esineb ligi 30 liiki.

f. Taeniopterygidae

Brachyptera rigi Mort.

braueri Klap.

Rhaphiopteryx acuminata Klap.

Taeniopteryx nebulosa L.

f. Nemouridae

Protonemura meyeri Piot.

intricata Ris.

Amphinemura (3 liiki)

Nemoura cinerea Retz.

(avicularis Mort.)

(erratica Claas.)

Nemurella picteti Klap.

f. Leuctridae. 4 liiki. Tiivad puhkeolekus rulluvad ümber kere.

f. Capniidae

Capnia bifrons Newm.

atra Mort.

Capnopsis schilleri Rost.

f. Perlodidae

Diura bicaudata L.

Perlodes dispar Ramb.

Isogenus nubecula Newm.

Isoperla grammatica Poda

difformis Klap.

obscura Zett.

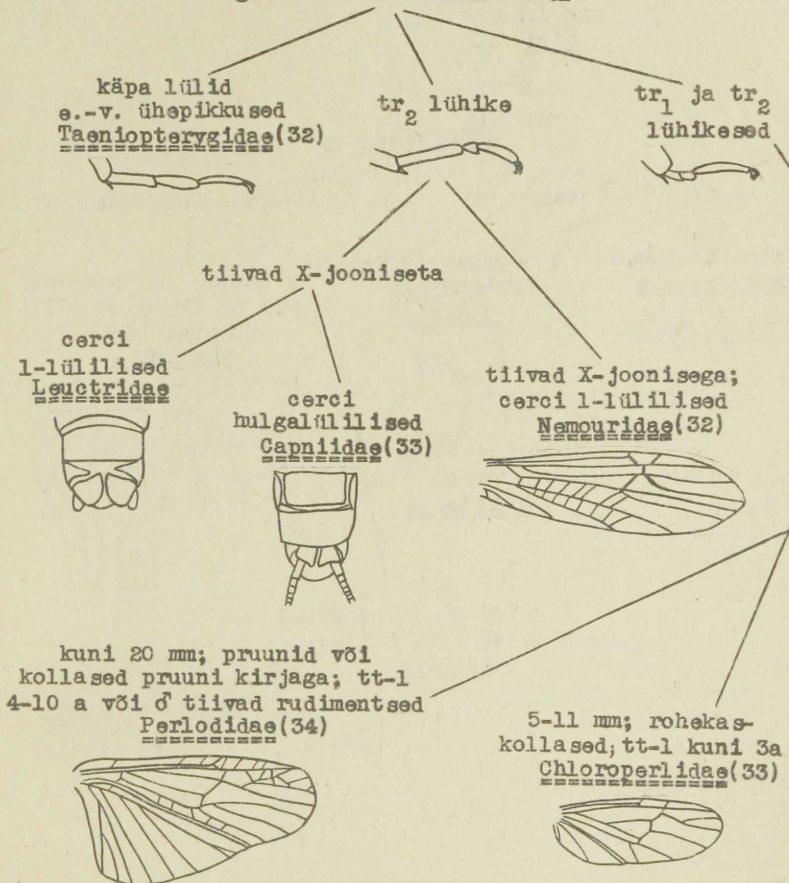
f. Chloroperlidae

Chloroperla burmeisteri Piot.

apicalis Newm.

Isoptena serricornis Piot.

Sugukondade määramise tabel

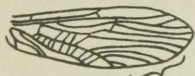

Taeniopterygidae

et cu_1 3-4 haruga

Brachyptera

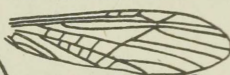

tundla 5.-10.1üü1
kerajad
braueri

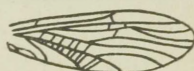
et cu_1 1 haruga

1-3 c-s

Rhabdiopteryx

c-s ristsooni pole
Taeniopteryx

tundla 5.-10.1üü1
piklikud
risi

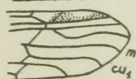
Nemouridae

eesrind lõpustega

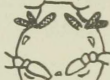
4 lõpuste kimpu
Amphinemura

m ja cu
tipul kõverad
meyeri

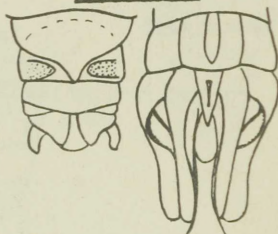
6 sõrmjat lõpust
Protonemura

sooned tipul
sirged
intricata

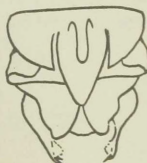
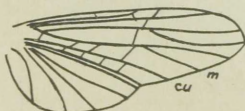
eesrind lõpusteta

♂ cerci 2x pikemad
kui st IX; ♀ st VIII
külgevallidega
Nemurella

♂ cerci st IX pikkused
♀ st VIII lihtne
Nemoura

tt M-s
lisaristsooni
cinerea

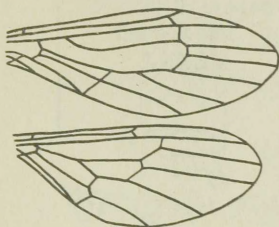

tt M-s pole
lisaristsooni
(teised liigid)

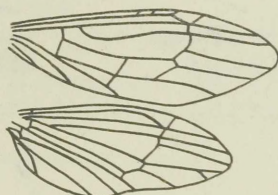

Capniidae

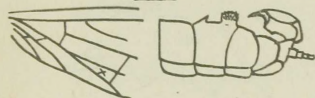
et c-so ristsooni
pole; tt anaalala
puudub
Capnopsis

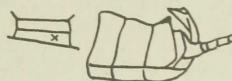
et 1-2 c-so rist-
soont; tt anaalala on
Capnia
(vrd. ♂ tagakeha tippu)

et Cu kolmnurkne
atra

et Cu nelinurkne
bifrons

Chloroperlidae

tundlad niitjad
Chloroperla

tundlad saagjad;
eessalg 2 laia tumeda
triibuga
Isoptena

täppsilmade vahel ja
näol tume tähn; eessalg
tumeda kesktriibuga
burmeisteri

pea ja eessalg
üleni kollased
apicalis

Perlodidae

lühitiivalised

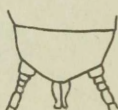
♂♂

normaal sete
tiibadega

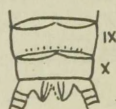
st VIII jätkega
difformis

subanaal jätked
pikad
bicaudata

subanaal jätked
lühikesed
dispar

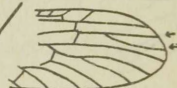
tume tähn
ristsoonel r_1 -rs;
rs 3-4 haruline

et tipul
soonte võrk
Perlodes

tumeda tähnita;
rs 2 haruline
Isoperla

vrđ. pea joonist

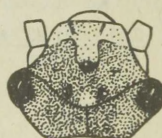
grammatica

obscura

difformis

♂ tgX pikilõhega;
♀ genitaalplaat suur
Isogenus

♂ subanaal jätked keppjad;
♀ genitaalplaat väike
Diura

ORTHOPTERA - sihktiivalised

Keskmised kuni suured (7-40 mm), enamasti külgedelt lit-
sutud kehaga hüppurvormid. Peamiselt rohurindes. Enamus lii-
ke taimtoidualised, osalt taimekahjurid. 39 liiki.

s.-o. ENSIFERA - ritsikalised

f. Rhaphidophoridae - kilkritsiklased

Tachycines aynamorus Ad. - kasvuhooneritsikas. Tartu
botaanikaia kasvuhoonetes.

f. Tettigoniidae - ritsiklased

Barbitistes constrictus Br. - männiritsikas. Männimetsa-
des, haruldane.

Meconema thalassinum Deg. - tammeritsikas. 1 leid Mikh-
li tammikust (Pärnu raj.).

Conocephalus dorsalis Latr. - sooritsikas. Soodel ja
Lääne-Eesti rannaniitudel.

Tettigonia viridissima L. - roheline lauluritsikas.
Läänesaartel.

cantans Fuess. - harilik lauluritsikas.
Mandriosas.

Decticus verrucivorus L. - heinaritsikas. Mitmesugustel
niitudel ja põldudel.

Metrioptera brachyptera L. - harilik niiduritsikas.
Niisketel niitudel.

roeseli Hag. - ääris-niiduritsikas. Niis-
ketel ja mesofiilsetel niitudel.

Pholidoptera cinerea L. - võsaritsikas. Põõsastel ja
puhmastes Lääne-Eestis.

f. Gryllidae - kilklased

Gryllus domesticus L. - toakilk. Majades.

f. Gryllotalpidae - sorilased

Gryllotalpa gryllotalpa L. - kaerasori. Lõuna-Eestis.
Õise eluviisiga geobiont.

s.-o. CARLIFERA - tirtsulised

f. Tetrigidae - sirtalased

Tetrix subulata L. - ahassirts

tenuicornis Sahlb. - peenetundlane sirts

bipunctata L. - täpiksirts

f. Acrididae - tirtalased

Podisma pedestris L. - sinisäär-tirts. Peamiselt kanar-
bikul, nõmmedel ja rabadel.

Melanoplus frigidus Boh. - põhjatirts. 1 leid Pääsküla
juurest.

Chrysochraon dispar Germ. - kuldtirts. Niisketel niit-
tudel.

Euthystira brachyptera Oesk. - lühitiib-tirts. Meso-
fiil, kõrgrohustutes.

Mecogethus grossus L. - luhatirts. Luha- ja rannaniit-
tudel, soodes.

Stenobothrus lineatus Panz. - suur jooniktirts. Lõuna-
ja Lääne-Eesti aruniitudel.

stigmaticus Ramb. - väike jooniktirts.

Pärnu rajoonist 2 leidu. Kuiva-
del niitudel.

Omocestus viridulus L. - harilik niidutirts. Niitudel,
väga tavaline.

haemorrhoidalis Charp. - punakõht-niidutirts.

Läänesaartel ja Taevaskojas.

Kuivades paikades.

Myrmeleotettix maculatus Thnb. - tähniktirts. Sage
nõmmedel.

Gomphocerippus rufus L. - tõlbtirts. 1 leid Rapla ra-
joonist loomännikust.

Chorthippus apricarius L. - pruun rohutirts

pullus Phil. - punajalg-rohutirts. Harulda-
ne, kuivades paikades.

brunneus Thnb. - kahevärviline rohutirts.
Kuivades paikades.

biguttulus L. - harilik rohutirts. Arvukas.
Väga mitmesugustes elupaikades,
v.a. soodel.

mollis Charp. - väike rohutirts. Kuivades
paikades.

montanus Charp. - soo-rohutirts. Niisketel
niitudel, soodel.

parallelus Zett. - lühitiib-rohutirts.
Mesofiil.

dorsatus Zett. - niidu-rohutirts
albomarginatus Deg. - sale-rohutirts

Psophus stridulus L. - käristaja. Mesofiil.

Locusta migratoria L. - rändtirts. Juhuslik sisse-
lendaja.

Bryodema tuberculatum F. - nõmmetirts. 1 leid Värskast.

Sphingonotus coerulans L. - liivatirts. 2 leidu (Narva-
-Jõesuu ja Hiiumaa).

Järgnevad tabelid on mõeldud valmikute määramiseks. Mõnikord on raske vahet teha vanemate vastsete ja lühitiivaliste valmikute vahel. Eraldamiseks tuleb vaadata tiiva asetust. Vastsetel on tiiva eesserv suunatud üles (seljale), valmikutel alla (külje poole).

Tabel sugukondade määramiseks

tundlad keha
pikkused või pikemad

tundlad mitte üle
poole keha pikkusest

käpp 4-lüliline

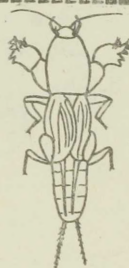
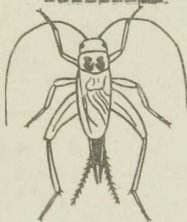
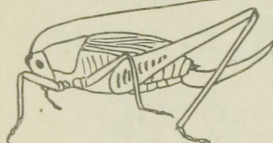
käpp 3-lüliline

P_I labidjad

tiivad on; t_I
tümpanaalavaga
Tettigoniidae (39)

Gryllidae

Gryllotalpidae

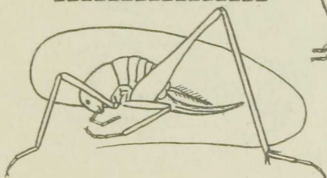

P_I kõnnijalad

tiivad puuduvad;
t_I tümpanaalavata
Rhaphidophoridae

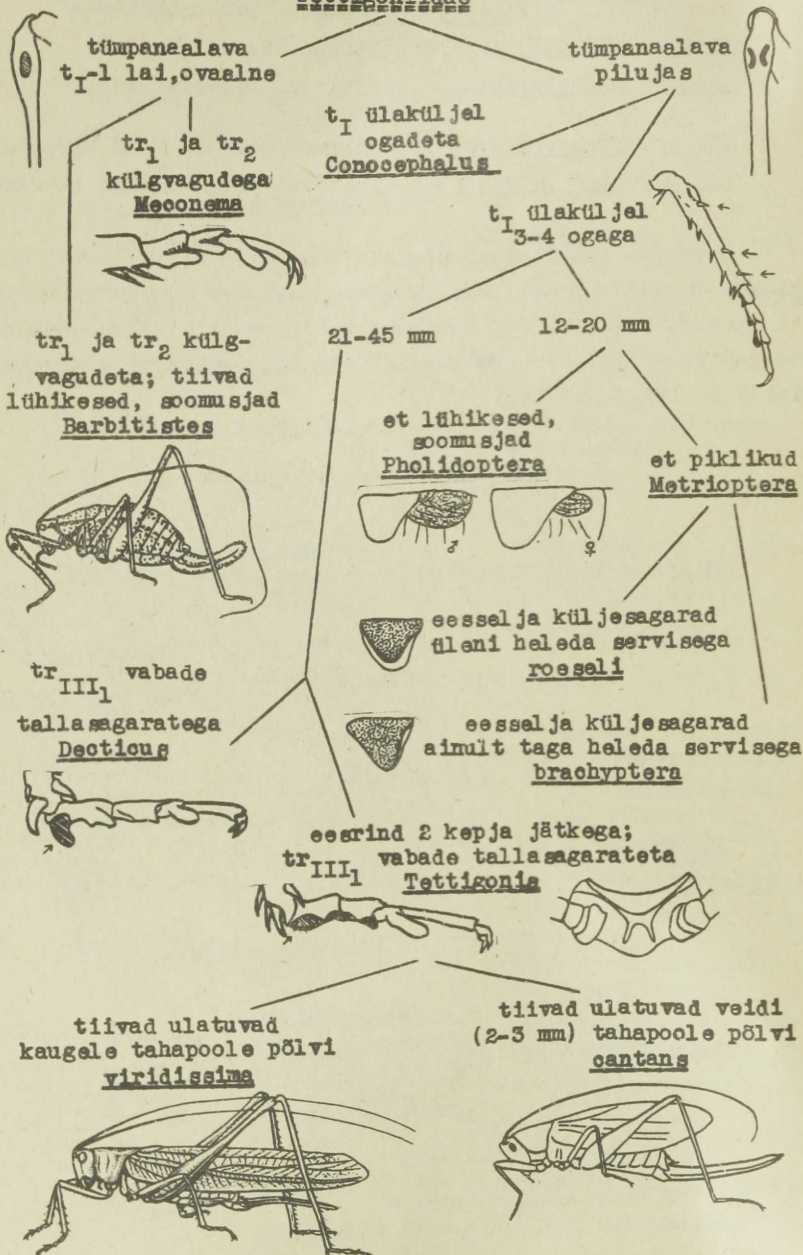
eessalg lühike
Acrididae (39)

eessalg pikk
ulatub üle keha
Tetrigidae (39)

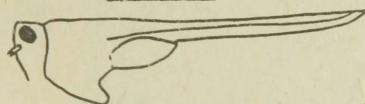

Tettigoniidae

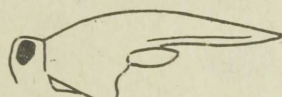

Tetrigidae

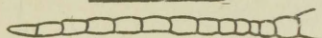
eessalg peaaegu
sirge ülaserrega
subulata

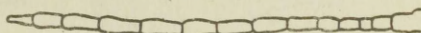
eessalg kaardunud

tundlad vaevalt pikemad
kui f_I, keskmised lülid
1,5-2 x pikemad kui laiad
bipunctata

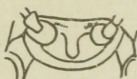

tundlad saledad, 1,5 x nii
pikad kui f_I, keskmised lü-
lid 3 x pikemad kui laiad
tenuicornis

Aorididae

eessrind jätkega

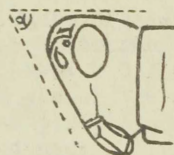
eessrind jätketa

laup püstine

laup põikne
(40)

t_{III} sinised
Podisma

t_{III} punased
Melanoplus

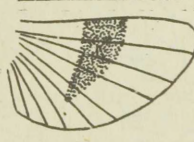

tt värvita
Locusta

tt punased,
mista tipuga
Psophus

tt sinised
tumeda vöödiga
Sphingonotus

tt roosad
tumeda vöödiga
Bryodema

kiirulohud väikesed,
kolmnurksed
Mecostethus

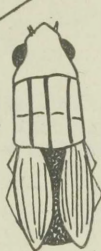
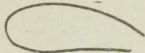
kiirulohud
puuduvad

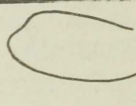
kiirulohud
pikad, selged

♂ et tipul ümarad,
♀-l puutuvad seljal
peaegu kokku
Chrysoschraon

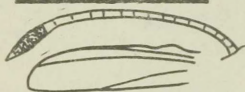

♂ et tipul viltuse
servaga; ♀-l laialt
eraldatud
Euthystira

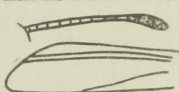

tundlad tipul
jämenenud

et eesserv
alusosas lainjas
Gomphocerippus

et eesserv
alusosas sirge
Myrmaleotettix

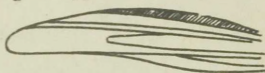
tundlad pole
tipul jämenenud

eessel ja külgiilud nõrgalt
paindunud, nende suurim vahe
ca 1,5 x suurem väikseimast;
et cu_1 ja cu_2 koos või väga
lähestikku; ♀ muneti hambaga

Stenobothrus

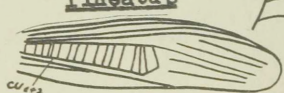

et prekostaal sulg
pikk, pole laienenud (41, B)

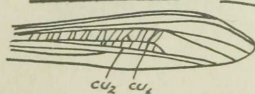

eessel ja külgiilude suurim
vahe 2-3 x suurem väikseimast;
et cu_1 ja cu_2 lahknivad, ♀
muneti hambata
Omocestus (41, A)

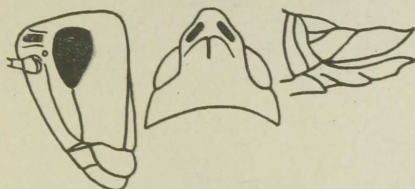
cu_1 ja cu_2 koos
lineatus

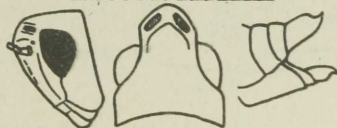
cu_1 ja cu_2 alus
2/3-s eraldi
stigmaticus

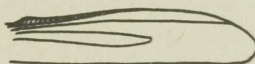
silmad väikesed, sama kõrged
kui silma-alune vagu; kiirmik
pikikiiluga; muneti pikem
viridulus

A silmad 1,5-2 x kõrgemad
kui silma-alune vagu; kiirmik
pikikiiluta; muneti lühem
haemorrhoidalis

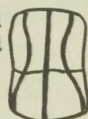

B — et prekostaalsulg
alusosas laienenud
Chorthippus

eesselja külgkiilud sirged
või nõrgalt paindunud

eesselja külgkiilud
tugevasti paindunud
(42)

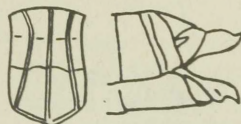
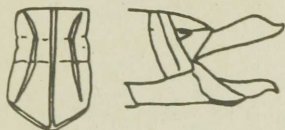

tiivad ei ulatu
tagapõlveni

tiivad ulatuvad
üle tagapõlve

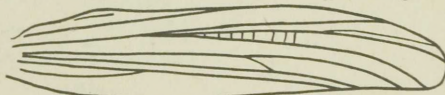
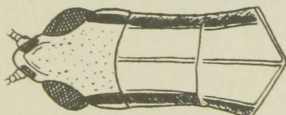
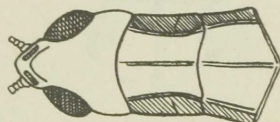
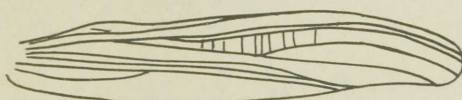
eesselja ristvagu eesselja
keskel, ♂ tt üle poole et-st,
♀ muneti pikem
montanus

eesselja ristvagu
tagapool keskohta;
♂ tt alla poole et-st;
♀ muneti lühem
parallelus

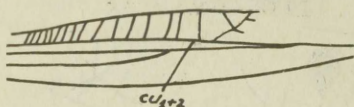
eesselja külgkiilud sirged;
R tiiva keskel järsult laienev;
t_{III} alt tume
albomarginatus

eesselja külgkiilud
veidi paindunud; R
laieneb aeglaselt
dorsatus

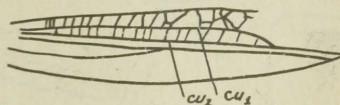

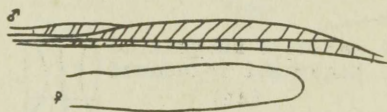
et keskväli lai,
 cu_1 ja cu_2 liitunud
apricarius

et keskväli kitsas,
 cu_1 ja cu_2 eraldi

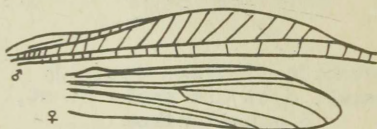

♂ et 4,5-5,5x nii pikk
 kui lai, eesserv nõrgalt
 kaardunud, ♀ et eesserv
 peaaegu sirge

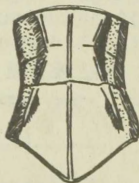

t_3 veripunased, põlved
 mustpruunid; ♀ tiivad
 vaid pool tagakehast,
 ♂ - sama pikad kui tagakeha
pullus

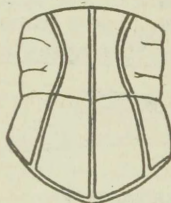
♂ et 3,5-4,5x nii pikk
 kui lai, tugevasti kaardunud,
 ♀ et eesserv kaardunud
biguttulus

♂ et 13-17, ♀ 15-22 mm;
 eesselja ristõmbelus kesk-
 koha eel, külgiilud
 tugevasti paindunud
brunneus

♂ et 10-13, ♀ 12-15 mm;
 eesselja ristõmbelus keskel,
 külgiilud mõõdukalt paindunud
mollis

DERMAPTERA - nahktiivalised

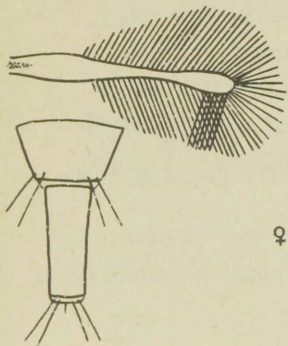
Keskmise suurusega tumepruunid lühikeste nahkjate ees-
tiibade ja tangjate urujätketega putukad. Eestis seni leitud
vaid 1 liik - harilik kõrvahark (Forficula auricularia L.).
Igal pool tavaline. Niiskuse- ja soojalembene. Polüfaag.

THYSANOPTERA - ripstiivalised

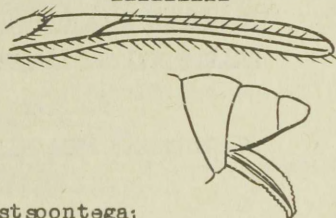
Väikesed, 0.5-5 mm, keepja kujuga putukad. Tiivad väga
kitsad, ripsmetega või puuduvad. Imevad taimedel või toituvad
vetikatest ja seentest puukooral ja rohtudel. Vähesed
on röövtoidulised, hävitades lehti ja väikesi putukaid. Pal-
jud liigid on seotud kindlate taim perekondade või -sugu-
kondadega. Osa kultuurtaimedel esinevaid liike (nisuripsla-
ne, tubakaripslane, herneripslane jt.) on mahlade imemise
ja viirushaiguste levitamise tõttu kahjulikud. Eestis väga
puudulikult uuritud. Seni tuntud 38 liiki, tõenäoliselt
esineb ligi 150 liiki.

Tabel sugukondade määramiseks

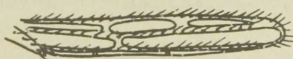
tagakeha tipp
torujalt välja veninud;
tiivad soonteta
Phloeothripidae

et tipul teritunud,
vaid pikisoontega;
muneti paindunud alla
Thripidae

et laiad, ristsoontega;
♀ muneti paindunud üles
Aeolothripidae

P S O C O P T E R A - kõdutäilised

Väikesed (1-5 mm) pehmekehalised putukad. Tiivad enamasti hästi arenenud, suhteliselt suured, sageli kirjud. Osa vorme ilma tiibadeta. Elavad varjulistes kohtades taimestikus, lehekulul, heinal, puudel jm. Toituvad peamiselt samblikest ja vetikaist. Osa tiivutuid vorme majades, võivad kahjustada toitaineid, taimede ja putukate kollektsioone. Eestis tõenäoliselt üle 40 liigi. Seni kindlaks tehtud 36 liiki.

f. Trogiidae

Trogium pulsatatorium L. - tolmitäi. Majades.

Lepinotus inquilinus Heyd. Majades, ka looduslikes biotoopides.

f. Liposcelidae

Liposcelis divinatorius Müll. - raamatutäi. Majades.

Kosmopoliit.

silvarum Kolbe. Okaspuude kooreal.

f. Caeciliidae

Caecilius flavidus Steph. Lehtpuudel, väga tavaline.

fuscopterus Latr. Peamiselt lehtpuudel.

gynapterus Tet. Rohus ja maapinnal.

piceus Kolbe. Peamiselt okaspuudel.

burmeisteri Br. - " -

Enderleinella obsoleta Steph. Puudel ja rohul.

Kolbea quisquiliarum Bertk. Rohul.

f. Stenopsocidae

Stenopsocus immaculatus Steph. Lehtpuudel.

lachlani Kolbe. Puudel, peamiselt okaspuudel.

stigmaticus Imh. et Labr. Lehtpuudel.

Graphopsocus cruciatus L. Lehtpuudel ja metsakõdus.

f. Lachesillidae

Lachesilla pedicularia L. Majades, ka looduses heinas ja puudel. Kosmopoliit.

quercus Kolbe. Lehtpuudel, lehekulul, heinakuhjades. Leitud Lätist.

livida End. Tamme tüvedel. Leitud Soomest.

f. Peripsocidae

Peripsocus phaeopterus Steph. Puudel.

albuguttatus Dalm. Puudel, kanarbikul. Leitud Lätist.

subfasciatus Steph. Puudel.

Ectopsocus briggsi Mc Lach. Kasvuhoonetes.

f. Elipsocidae

Elipsocus westwoodi Mc Lach. Peamiselt okaspuudel.

hyalinus Steph. Peamiselt lehtpuudel.

abietis Kolbe. Okaspuudel. Eestist pole leitud

Reuterella helvimacla End. Puukoorel. Leitud Soomest ja Lätist.

Hemineura dispar Tet. Lehtpuudel, puhmastal ja rohul.

Leptodella fuscipes Reut. Puutüvedel. Leitud Novgorodi oblastist.

f. Philotarsidae

Philotarsus flaviceps Steph. Puudel.

f. Mesopsocidae

Mesopsocus unipunctatus Müll. Puudel.

imminis Steph. Puudel. Leitud Lätist.

f. Psocidae

Psococerastis gibbosus Sulz. Peamiselt lehtpuudel.

Metylophorus nebulosus Steph. Puudel

Psocus bipunctatus L. Puutüvedel ja seintel, samblikel. Leitud Lätist.

(flavonimbatus Rost.)

Clematostigma morio Latr. Peamiselt lehtpuudel.

Loensia fasciata F. Puudel.

variegata Latr. Puudel.

picicornis Steph. Puudel.

Trichadenoteenum majus Kolbe. Puudel.

sexpunctatum L. Puudel. Bestist seni leidmata.

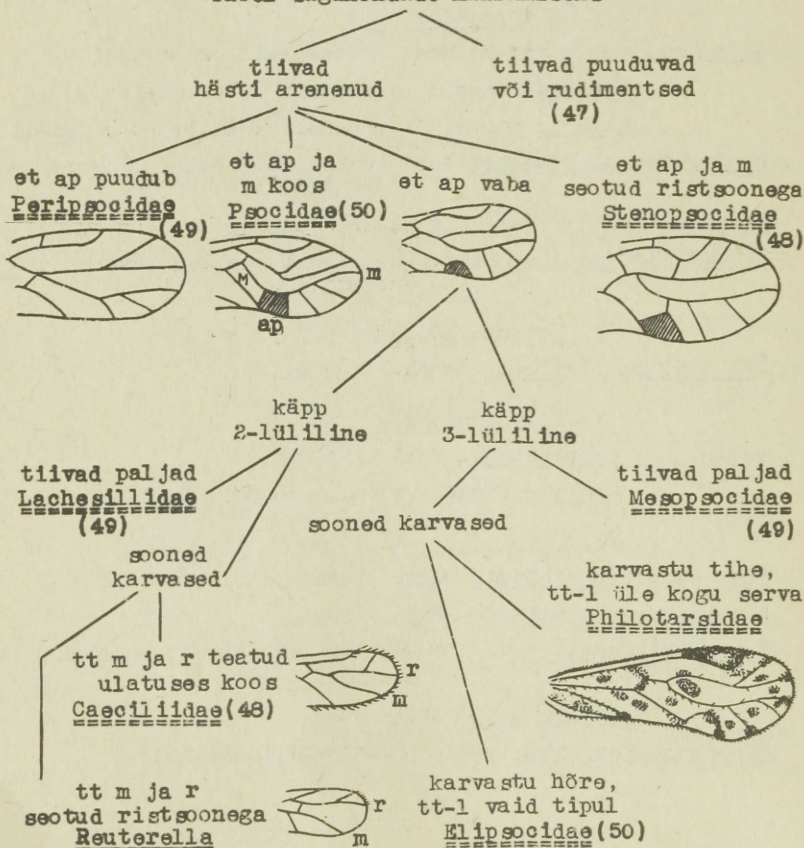
Amphigerontia bifasciata Latr. Peamiselt lehtpuudel.

contaminata Steph. Oka puudel.

Euligmia conspurcata Ramb. Puudel.

Copostigma contrarium Reut. Puudel.

Tabel sugukondade määramiseks

tiivad puuduvad;

f^{III} kolmnurkne

Liposcelis

kahvatu,
majades
divinatorius

tumepruun,
okaspuude kooreal
silvarum

tiivad rudimentised

tundlad
13-lülilised

helekollane,
2 mm
Trogium

tundlad 24-29
lülilised
Trogidae

mustpruun,
1.2-1.7 mm
Lepinotus

käpad 2-lülilised;

rohul ja pinnasel,
3-3.5 mm

kollane, tiivad
soonte jälgedega
Kolbea

pea ja rindmik
tumepruunid, tiivad
soomsjad
C. gynapterus

puukooreal, 2 mm,
kesksel ja keskel
valge tähn
Reuterella

käpad 3-lülilised

2-3.5 mm

3-3.5 mm; oranž;
tundlad peaaegu
keha pikkused
H. dispar, ♀

4-4.5 mm

Mesopsocus

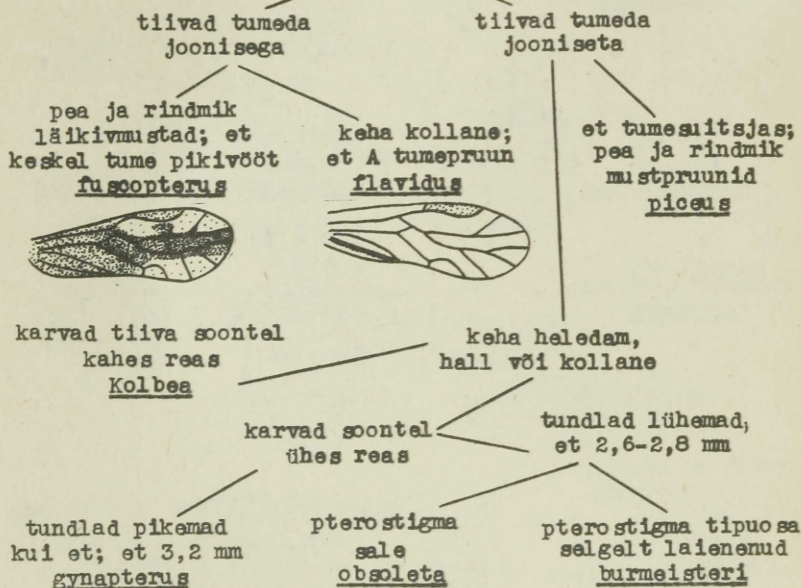
tg IV laia tameda
vöödiga
unipunctatus, ♀

tagakeha keskel 2
tumedat vööti
immutis, ♀

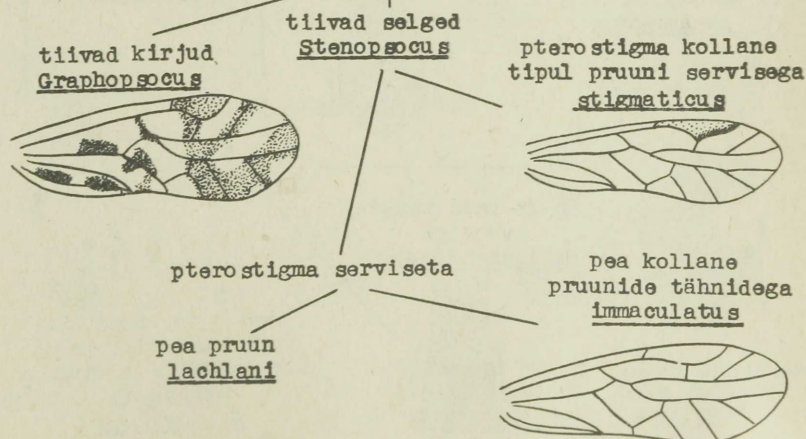
2-2.5 mm; tundlad
pool keha pikkusest;
pea läikivmust, rindmik
helepruun
L. fuscipes, ♀

Caeciliidae

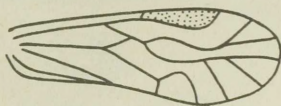

Stenopsocidae

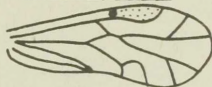
Lachesillidae

et 2,3-2,5 mm, pterostigma
sale, sooned ja keha helepruunid
quercus

et 1,6-1,8 mm,
pterostigma lühem

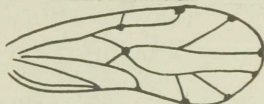
sooned kohati pruunilt
servistatud, pea ja rindmik
tumepruunid
pedicularia

et sooned ja keha
helkollased
livida

Peripsocidae

et r ja m liituvad
ühes punktis
Ectopsocus

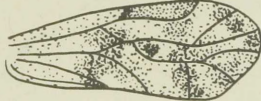

et r ja m liituvad
pikemas ulatuses
Peripsocus

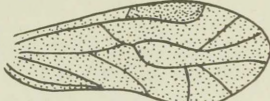
et kiri selgem, tähnid
osalt mustad; 2,5 mm
alboguttatus

et hall, heledate
tähnidega; 3 mm
subfasciatus

et tähnideta
hallikaspruun
phaeopterus

Mesopsocidae

et r ja m seotud
ristsoonega
unipunctatus

et r ja m ühinevad
ühes punktis
immanis

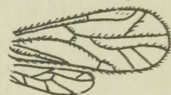
Elipsocidae

tt serv ripsmeteta
Hemineura

tt tipuserv
ripsmetega

et 1,7 mm;
tt r ja m seotud
ristsoonega
Leptodella

et 2,5-3,5 mm;
tt r ja m liituvad
teatud ulatuses
Elipsocus

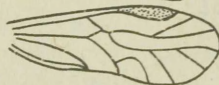

tiivad suitsjad
westwoodi

tiivad klaasjad

et ligi 3 mm;
♀ ap tipp tähniga
hyalinus

et üle 3 mm;
♀ ap tipp tähnita
abietis

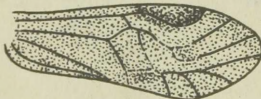
Psocidae

et üle 5 mm,
lühem kui tundel

et väiksem,
pikem kui tundel
(5l)

tiivad pruunid
Metylophorus

tiivad selged, tähnideta
või väheste pruunide
tähnidega
Psococera

et r ja m
pikemas ulatuses
koos

et r ja m
liituvad
ühes punktis

et r ja m seotud
ristsoonega
Amphigerontia

et peaaegu
mustrita
Copostigma

et marmoreeritud
Loensia

et 4-4,8 mm;
tiivad õõ tähnidega
bifasciata

et 3 vöödiga
fasciata

joonis
hallikaspruun;
et 3,4-3,7 mm
piceicornis

et 3,7-4 mm;
õ tiivad tähnita
contaminata

et tume
Clematostigma

et õ 3,6-4; ♀ 4,1-4,3 mm;
joonis peaaegu must
variegata

et stigmas
ümar tähn
Psocus

et servasulgudes
tumedad tähnid
Trichadenotecnum

kiirmikul 1 lai pikitriip;
pterosigma lühem ja laiem;
M-s hall laik
sempunctatum

õ et tähnideta,
♀ - tume tähn ar⁴-l
Euclisia

kiirmiku joonis hulgast
punktidest; pterostigma pikem
ja saledam; M-s tumepruunid
tähnid
maius

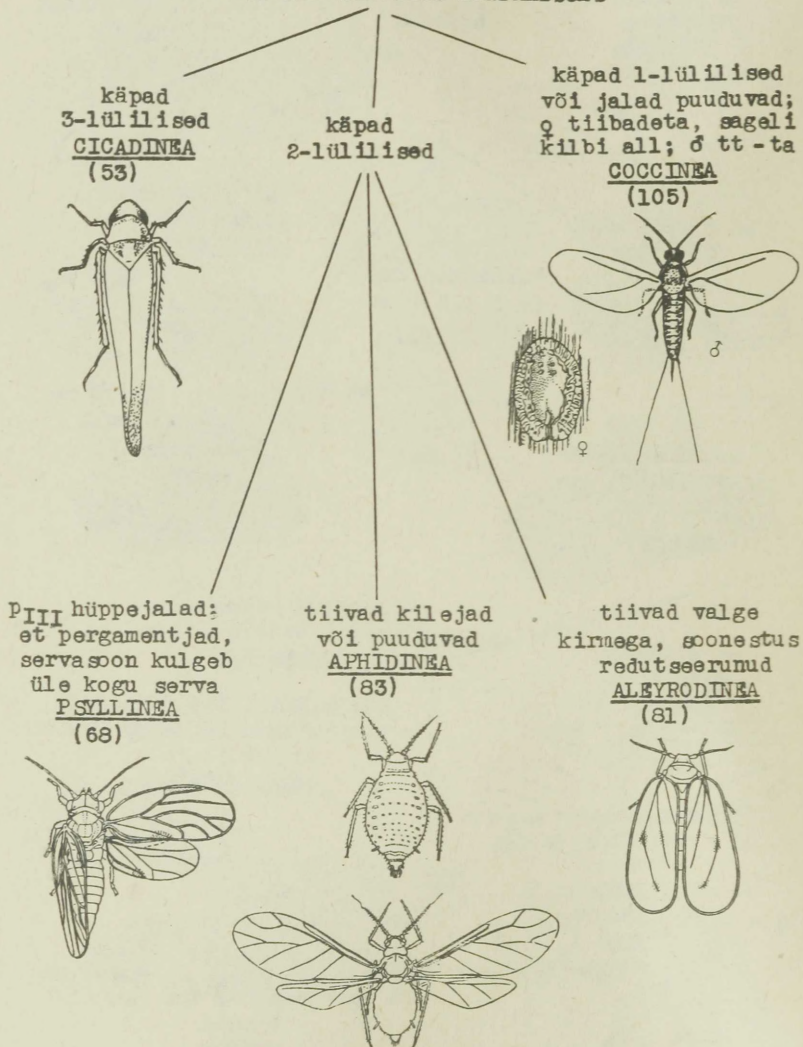

HOMOPTERA - sarnastiivalised

Enamasti väikesed, taimemahla imevad putukad. Keha kuju ja ehitus erinevad tunduvalt eri alamseltsides. Eestis ca 700 liiki.

Tabel alamseltside määramiseks

CICADINEA - tsikaadilised

Väikesed, kolmmurkse pea ja taga aheneva kehaga hüppavad putukad. Eestivad enamasti nahkjad. Elavad mitmesugustes taimekooslustes, eriti arvukalt aga niitudel rohurindes. Toituvad taimemahlast, enamasti on oligofaagid. Vastsed elavad reeglina samas paigas kus valmikud, osal rühmadel ka pinnases (Cixiidae), taimedel vahumassis (Aphrophoridae) või sipelgapesas (Tettigometra). Majanduslik tähtsus seisneb peamiselt taimede viirushaiguste levitamises.

Eestis üle 300 liigi. Liikide määramine toimub reeglina isaste genitaalide ehituse järgi. Allpool toodud tabelitesse on võetud valik meil tavalisemaid, iseloomulikumaid ja suuremaid vorme.

f. Achilidae

Cixidia confinis Zett. Haruldane, puude koore pragudes.

f. Cixiidae

Cixius Latr. 6 liiki peamiselt puudel ja pöösastel.

Oliarus leporinus L. Pillirool.

f. Delphacidae. Peamiselt üheidulehelistel taimedel.

Stenocranus fuscovittatus Stål.

minutus F.

Kelisia Fieb. 6 liiki tarnadel.

Megamelus notula Germ. Soodel tarnadel.

Delphacodes Fieb. 2 liiki.

Delphax crassicornis Panz. Pillirool.

pulchella Curt. - " -

Euides speciosa Boh. - " -

Chloriona Fieb. 5 liiki pillirool.

Callipygona J. Shlb. 20-25 liiki, rohus.

Conomelus anceps Germ. Lugadel.

Euconomelus lepidus Boh. Tarnadel.

Dicranotropis hamata Boh. Rohus.

Criomorphus Scott. 4-6 liiki.

Delphacinus mesomelus Boh.

f. Issidae

Ommatidiotus dissimilis Fall. Niisketel niitudel ja
soodel; tavaline.

f. Tettigometridae

Tettigometra atrata Fieb. Kadakal.

f. Aphrophoridae - vahtlased

Pseuceptyelus coriaceus Fall. - kuusevahtlane. Kuusel.

Aphrophora alni Fall. - lepavahtlane. Lehtpuudel.

salicina Goeze - pajuvahtlane. Pajudel.

(formeri Hpt.)

Lepyronia coleoptrata L. - mardikvahtlane. Lopsakatel
niitudel.

Philaenus spumarius L. - harilik vahtlane. Kõikjal
rohus, väga tavaline.

Neophilaenus lineatus L. Soodel.

exclamationis Thnb. Nõmmedel ja kuivadel
niitudel.

campestris Fall. Kuivadel niitudel.

albipennis F.

f. Membracidae

Centrotus cornutus L.

f. Cicadellidae (Iassidae)

Ulopa reticulata F. Kanarbikul

Megophthalmus scanicus Fall. Kuivadel niitudel.

Onocopsis Burm. Leppadel, kaskedel jt. lehtpuudel.
5-6 liiki.

Pediopsis tiliae Germ. Pärnal.

Macropsis Lew. 8-10 liiki, enamasti liikidest pajudel.

Agallia Curt. 4-5 liiki, rohus.

Idiocerus salicicola Fl. Pajudel.

stigmatalis Lew. Pajudel ja paplitel.

herrichi Kbm. Pajudel.

Idiocerus lituratus Fall. Pajudel.

confusus Fl. Pajudel ja hõbepapilil.

laminatus Fl. Haaval ja pajudel.

albicans Kbm. Hõbepapilil.

populi L. Haaval ja hõbepapilil.

elegans Fl. Pajudel.

poecilus H.-S. Pajudel ja mustal papilil.

tremulae Estl. Haaval, paplitel.

Jassus lanius L. Tammel

Eupelix cuspidata F. Kõrrelistel.

Aphrodes bicinctus Schr. Tavaline niitudel.

albifrons L. Kuivadel niitudel.

histrionicus F.

flavogstriatus Don.

albiger Germ.

trifasciatus Fourc. Kanarbikunõmmedel jm.

bifasciatus L. Tavaline kuivadel niitudel.

Stroggylocephalus livens Zett. Niisketel niitudel.

agrestis Fall. - " -

Euacanthus interruptus L. Rohms.

acuminatus F. - " -

Cicadella viridis L. - luhasikk. Niisketel niitudel.

sf. Typhlocybinae

Alebra albostriella Fall. Tammel.

wahlbergi Boh. Laialehistel jt. lehtpuudel.

Notus flavipennis Zett. Tarnaniitudel.

Dikraneura Hardy. 5-6 liiki rohttaimedel.

Kybos smaragdula Fall. Leppadel.

strigilifer Oss. Raeremmelgal ja tuhkurpajul.

virgator Rib. Rabedal remmelgal, hõbepajul, raudpajul.

rufescens Mel. Punapajul jt.

lindbergi Lnv. Soo- ja arukasel.

populi Edw. Haaval ja mustal papilil.

Chlorita viridula Fall. Raudrohul.

Empoasca Walsh. 5 liiki rohttaimedel ja puudel.

Eupteryx germari Zett. Männil.

stellulata Burm. Pärnal.

concinna Germ. Tammel ja vahtral.

pulchella Fall. Tammel.

vittata L. Niisketel niitudel.

notata Curt. Kuivadel niitudel.

atropunctata Goeze. Huulõielistel.

signatipennis Boh. Angervaksal.

tenella Fall.

urticae F. Nõgestel.

cyclops Mats. - " -

stachydearum Hardy. Huulõielistel.

Typhlocyba sexpunctata Fall. Pajudel.

decempunctata Fall. Kaskedel.

quercus F. Tammel.

rosae L. Roosõielistel.

geometrica Schr. Sanglepal.

gratiosa Boh. Leppadel.

ulmi L. Jalakatel.

Erythroneura alneti Dhlb. Sanglepal, ka jalakatel
ja vahtratel.

flammigera Geoffr. Lehtpuudel.

tiliae Geoffr. - " -

rosae Fl.

rubrovittata Leth. Kanarbikul.

parvula Boh.

hypericæ H.-S. Naistepunal.

pullula Boh. Kuivadel niitudel.

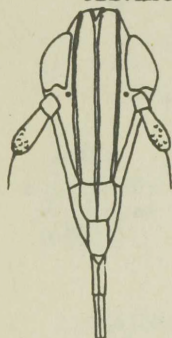
silvicola Oss.

Sf. Euscelinae

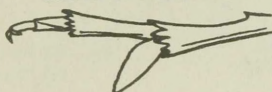
(üle 100 liigi väikesi ja välitingimustes raskesti määratavaid tsikaade).

Tabel sugukondade määramiseks

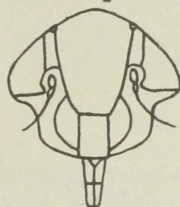
pea en. pikikiiludega;
tundlad silmade all;
tiivaketud on

t_{III} tipul
kannus
Delphacidae (58)

pea en. pikikiiludeta;
tundlad silmade ees;
tiivaketud puuduvad

t_{III} kannuseta

tiivad nahkjad,
mitte läbipaistvad

tiivad läbipaistvad

et tipuosas ei
kata üksteist
Cixiidae (58)

et tipuosas
katavad üksteist
Achilidae

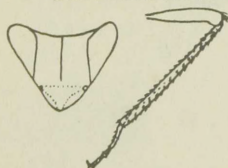
keha kumer
Issidae

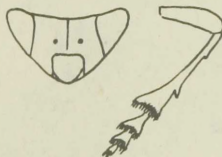
keha tuge-
vasti lapik
Tettigometridae

t_{III} 4-kandiline;
pole selget
laubaplaati
Cicadellidae (61)

t_{III} silindriline,
tipul hambuline;
laubaplaat selge
Aphropheridae (60)

eesselg pika
jätkega
Membracidae

Cixiidae

eessalg 3
pikikiiluga
Cixius

eessalg 5
pikikiiluga
Oliarus

Delphacidae

eessalg ja külgiilud
ulatuvad tagaservani

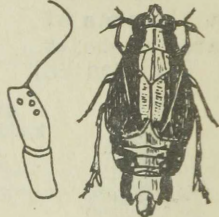
eessalg ja külgiilud
ei ulatu tagaserva
(59)

taga tugevasti
lahknevad (45° keha
pikitelje suhtes
Delphacodes

nõrgalt
lahknevad

1. tundlalüli
2 x pikem
kui lai
Megamelus

1. tundlalüli
sama pikk
kui lai

kiirmik 2 x
pikem kui lai
Kelisia

kiirmik 3 x
pikem kui lai
Stenocranus

1/3 kiirmikust
eespool silmi
fuscoovittatus

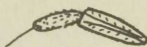

ligi pool
kiirmikust
eespool silmi
minutus

tundla 1.lüli pole
laienenud, lühem
kui 2.lüli

tundla 1.lüli
lai ja lapik
Delphax

laubal 1 lihtne
keskkiil
Delphacinus

pikatiivalistel
et tume joonis
katkenud, lühi-
tiivalistel et
jooniseta
pulchella

pikatiivalistel
et-1 tume siksakiline
triip, lühitiivalistel
sirge triip
crassicornis

laubal 1 kiil,
mis ülaosas
hargneb kaheks

laubal 2
keskkiilu
Criomorphus

kiilu harud
piiravad kolm-
nurkse silu

et soontel
terajad
köbrukesed

kiilu harud
ülal paralleelsed
Dicranotropis

et sooned
siledad

laup kõige laiem
allpool keskohta;
rohelist
Chloriona

laup peaaegu
paralleelservane

1.tundlalüli
silindriline
Euconomelus

tundlad lühikesed
ei ulatu näokilbi
ülaserva
Callipygona

tundlad pikad
ulatuvad näokilbi
alaserva
Euides

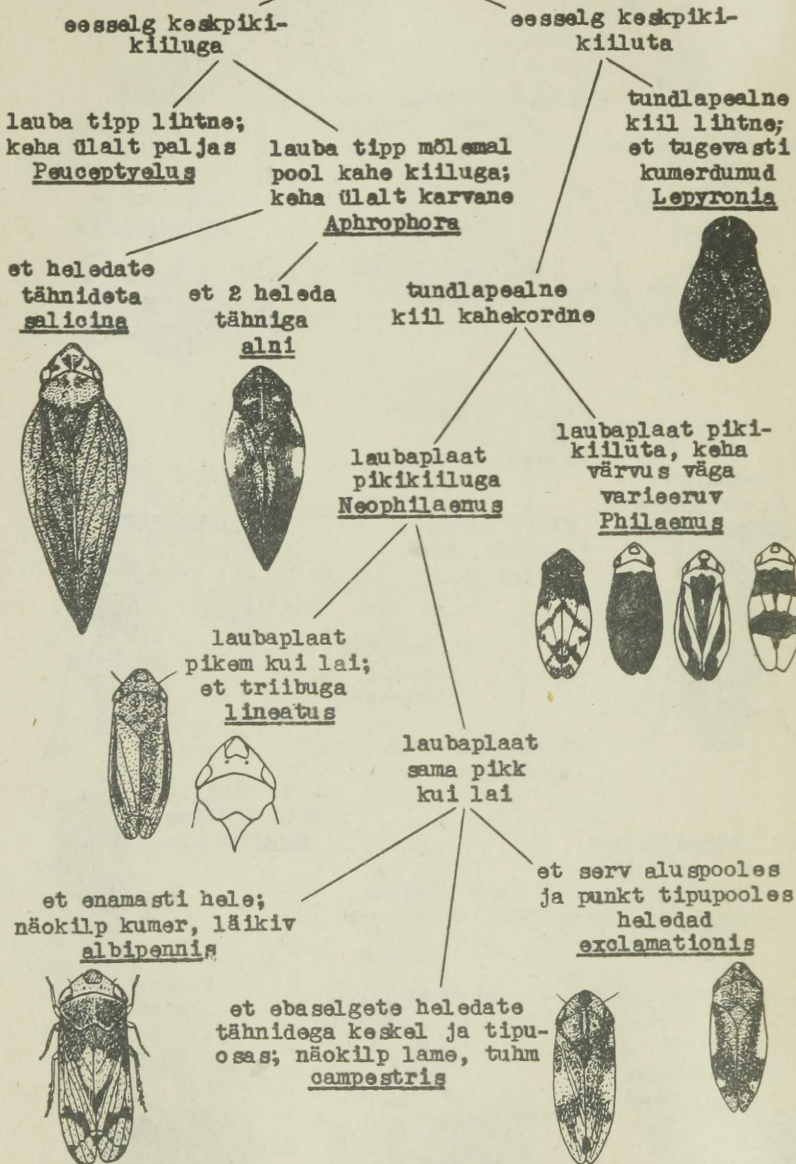

1.tundlalüli
kolmnurkne
tipul laienev
Conomelus

Aphrophoridae

Cicadellidae

f tipp ja t^{IIII} välisserv
ogaharjasteta

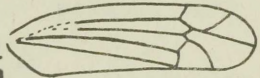
Ulopa

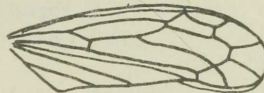
f tipp ja t^{IIII} välis-
serv ogaharjastega

et pikisooned alusel
redutseerunud, alus-
ristsoon puudub
Typhlocybinae

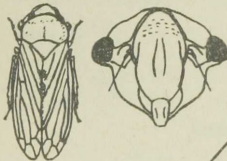
(64)

et pikisooned alusel
selged, alusristsoon
on olemas

t^{IIII} välisserval
alla 6 oga; lauba-
õmblus laia kiiluga
Megophthalmus

t^{IIII} välisserval
üle 10 oga

laup tugevasti
kumer

et kirjud
Euaecanthus

roheline; kiirmi-
kul 2 musta punkti
Cicadella

kuld kollane
mista kirjaga
interruptus

laup lame

tumepruun, ees-
selja keskpaik ja
tiivasooned heledad
acuminatus

tundlapealsed kiilud
ulatuvad laubale

Jassis

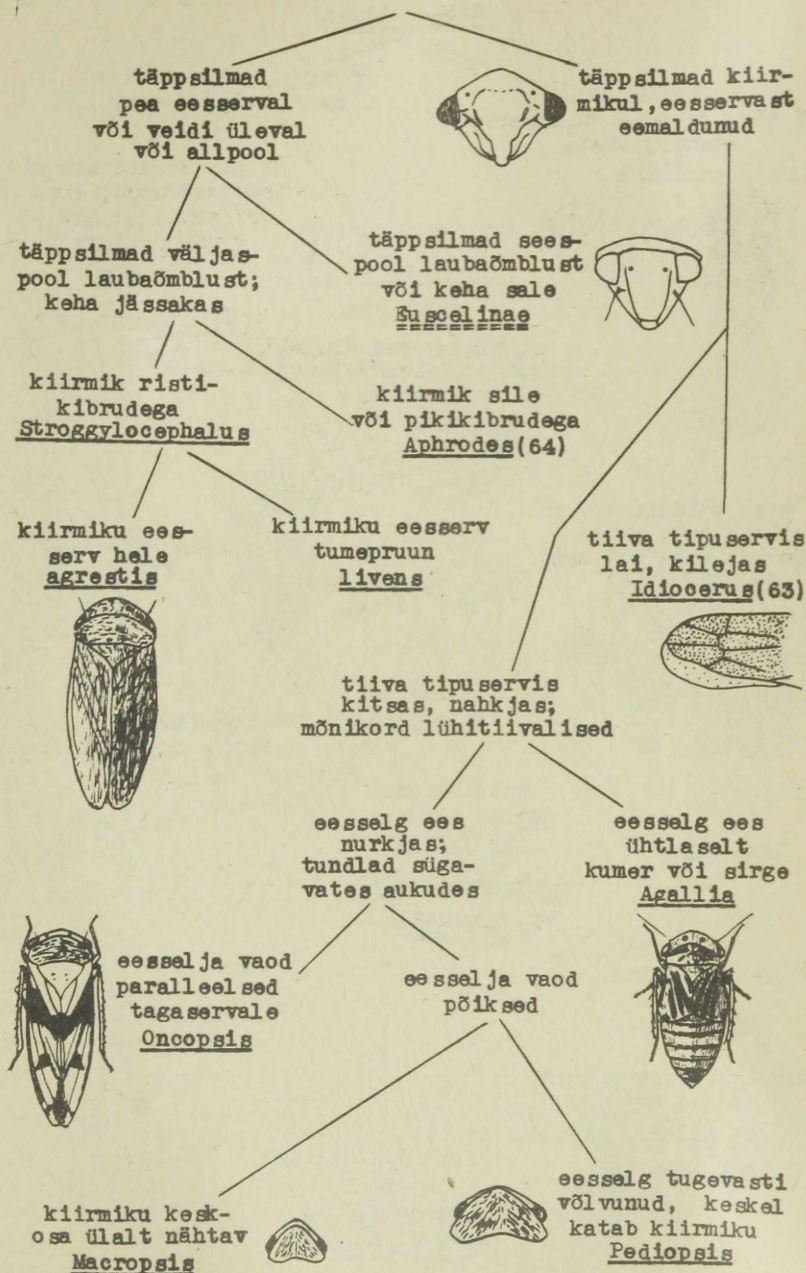

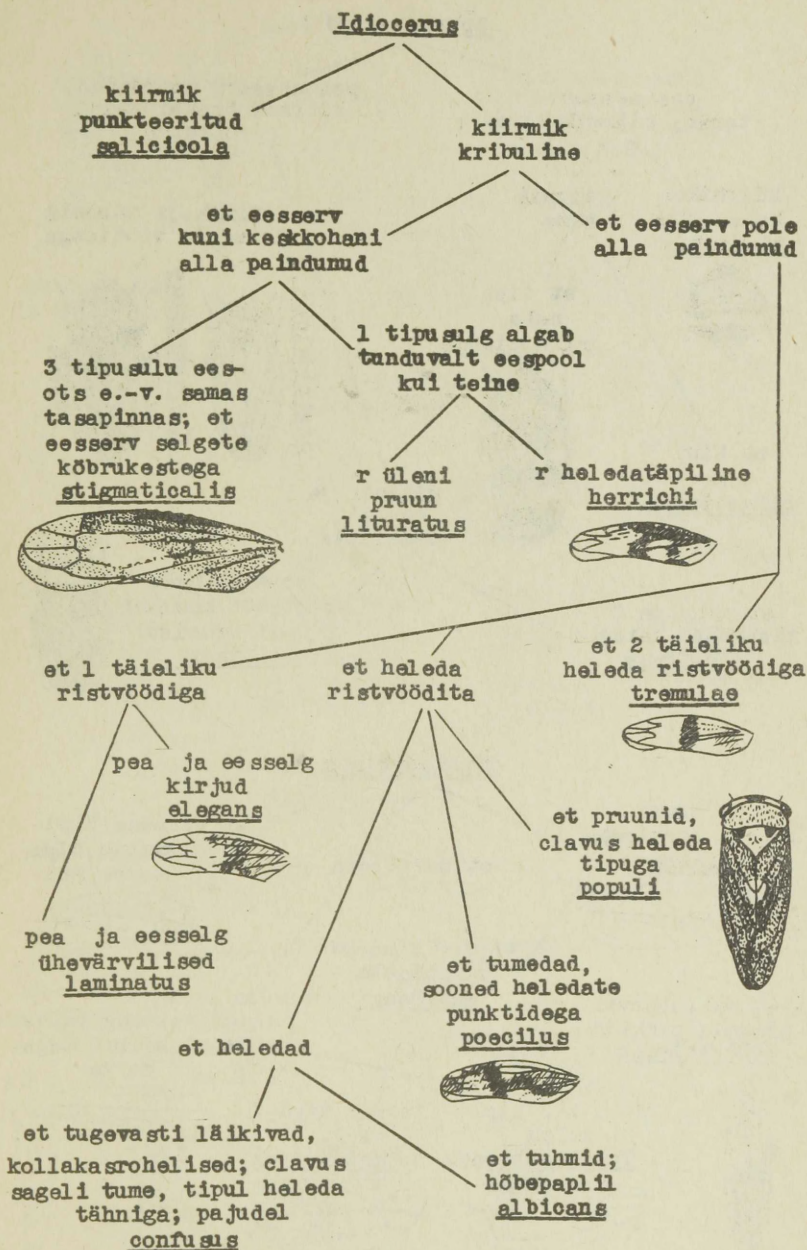
pea pikk ja lai,
tugeva pikikiiluga
Eupelax

teisiti
(62)

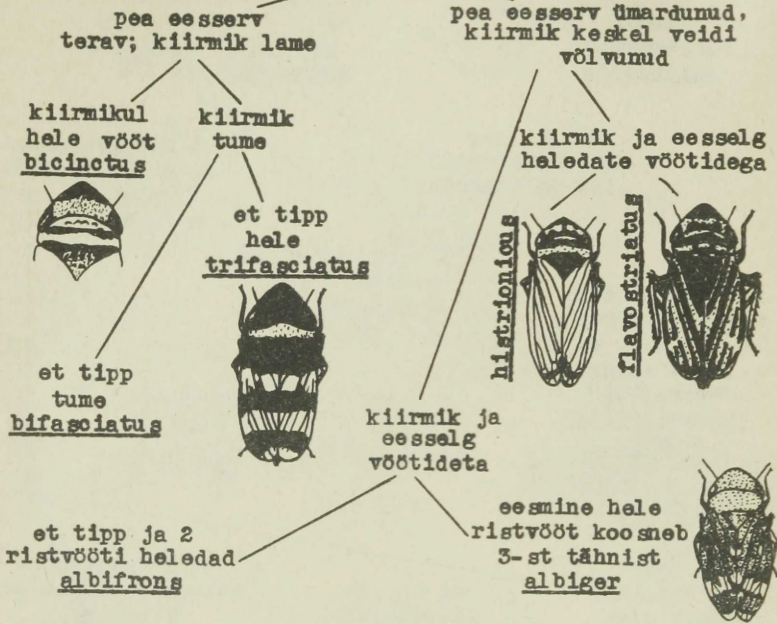

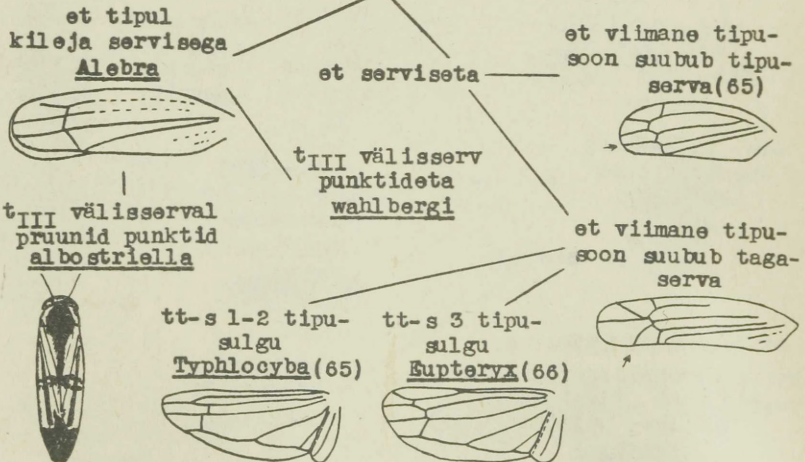

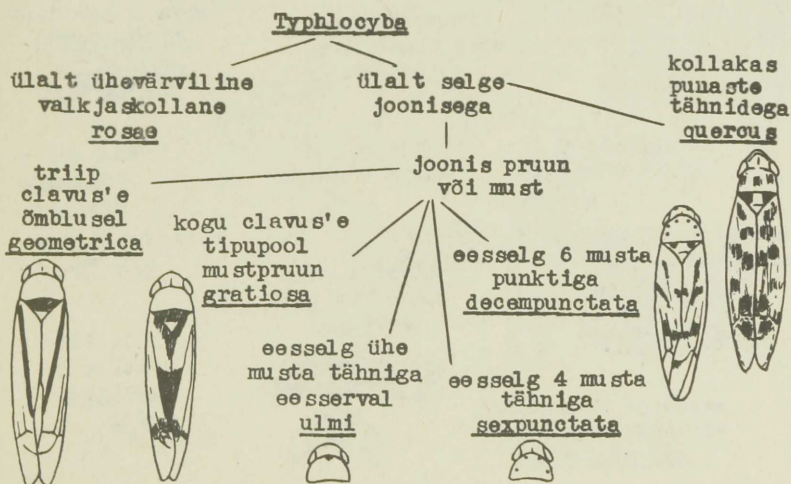
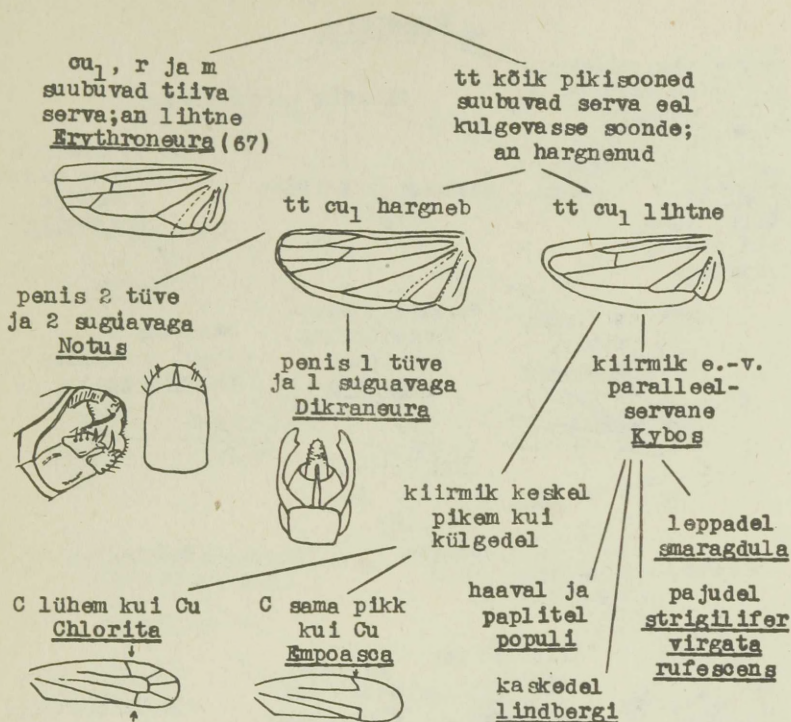

Aphrodes (öö)

Typhlocybae

Eupteryx

ülakülj rohekas
selge kirjata
germari

ülakülj selge kirjaga

eesselg ja (või)
kilbike
üleni tume
või tumeda
kirjaga

eesselg ja kilbike
heledad

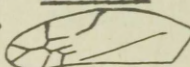
et 1. tipusoon
ümarguse musta
punktiga
pulohella

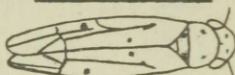
et tipp
terav
stellulata

eegmised rist-
sooned musta
servisega
concinna

eegmised rist-
sooned serviseta
signatipennis

clavus'e distaalne
osa üleni must

clavus'e distaalne
osa osalt hele

üle 3 mm
vittata

alla 2.7 mm
notata

kiirmik
osalt või
üleni tume

kiirmik hele
signatipennis

et 2 tumeda
triibuga
tenella

viimane tipu-
soon algab M-st

viimane tipu-
soon algab R-st
stachydearum

kiirmik 2
musta tähniga

kiirmik 3
musta tähniga

kiirmik y
joonisega
cyclops

eesselja külgtähnid
ulatuvad eesservani
atropunctata

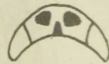
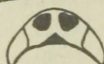

eesselja külgtähnid
ei ulatu eesservani
signatipennis

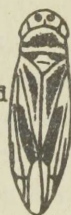
paaritu tähn
laiem kui pikk
urticae

paaritu tähn
piklik
cyclops

Erythroneura

kiirmik tähnideta
või ebateravate
tähnidega

kiirmikul 2
teravalt piiritletud
mista tähni
parvula

kilbikesel
3 mista tähni;
kiirmik 2 ebaselge
tähniga

alla 3.2 mm
pullula

3.4 - 3.6
silvicola

kiirmiku keskel
1 lai tähn,
kilbike hele
tipp must
hyperici

kilbike üleni
tume või tipp
hele

et selgete
kollaste või
punakate
tähnidega

et ühevärvilised,
heledad
alneti

trIII, 2 rea
pikkade karvadega
rosea

trIII karvad
pole pikemad
lülil paksusest

t määrdundkollased
keha kuni 2.75 mm;
kanarbikul
rubrovittata

t valkjad
keha üle
2.75 mm

clavus suitsjas
tiliae

clavus selge
flammigera

1.5-5.5 mm, hüppavad tsikaadide taolised, kuid iseloomuliku tiiva soonestusega putukad. Toituvad alati taimedel, enamasti seotud kindla taimeliigi või perekonnaga. Imemise tagajärjel taimede võsud, lehed või õied deformeeruvad: tekitab pahad, kublad või kollakad imemistähnid, lehed kipuvad või lehe servad rulluvad. Paljud liigid (Aphalara, Trioz) talvituvad valmikutena okaspuudel, eriti kuusel, kust neid võib koguda hilissügisel ja varakevaldel. Liikide bioloogia ja majanduslik tähtsus on nõrgalt uuritud. Taimekahjuritest on meil tuntumad õunapuu-lehekirp ja porgandi-lehekirp.

Eestis süstemaatiliselt uurimata. Seni kindlaks tehtud 49 liiki, tõenäoliselt esineb ligi 80 liiki.

Raskesti määratavas sugukonnas Psyllidae on liigid eraldatud alguses toidutaimede järgi. Määrangu kontrollimiseks on kõikide liikide juures toodud ka õõ genitaalide skeem. Keha pikkus mõõdetakse laubast kuni kokkupandud tiibade tipuni.

f. Liveidae

Livia juncorum Latr. Lugadel, võsud ja õied deformeeruvad.

Dirapha arefeldensis Mink. Tarnadel.

f. Aphalaridae

Rhinocola aceris L. Vahtratal.

Camarotoscena speciosa Flor. Paplital, lehe servad rulluvad üles.

Strophingia ericae Curt. Kanarbikul, väga tavaline.

Aphalara calthae L. Varsakabjal.

borealis H.-H. Kirburhtudel.

polygoni Frst. - " - , tavaline.

affinis Zett. Soistel niitudel.

exilis W.M. Oblikatel.

Craspedolepta subpunctata Frst. Põdrakanepil.

flavipennis Frst. Härjasilmal jt. korv-
õielistel.

sonchi Frst. Piimohakal (?)

nebulosa Zett. Põdrakanepil ja pajulilledel.

nervosa Frst. Raudrohul.

artemisiae Frst. Põldpujul.

latior W. Wagn. Harilikul pujul. Leningradi
oblast, Soome, Rootsi.

malachitica Dahlb. Koirohul. Soome, Rootsi.

f. Psyllidae

Psyllopsis fraxini L. Saartel, lehe servad rulluvad alla.

fraxinicola Frst. Saartel.

discrepans Flor. Saartel. Soome, Rootsi.

Psylla rhamnicola Scott. Tärnpuul. Soome, Rootsi.

ulmi Frst. Jalakal ja künnapuul. Rootsi.

fusca Zett. Leppadel.

foersteri Flor. Sanglepal.

alni L. - lepa-lehekirp. Leppadel.

betulae L. Arukasel.

crataegi Schrk. Viirpuudel. Rootsi.

nigrita Zett. Pajudel. Leningradi oblast, Soome,
Rootsi.

ambigua Frst. - " - - " -

parvipennis Löw. Hundipajul.

hartigi Flor. Arukasel.

pruni Scop. Ploomipuudel. Soome, Rootsi.

pyri L. - pirnipuu-lehekirp. Pirnipuul.

brunneipennis Edw. Pajudel. Rootsi, Põhja-Euroopa.

myrtilli W. Wagn. Mustikal. Soome, Rootsi.

ledi Flor. Sookailul.

costalis Flor. Üunapuul. Soome, Rootsi.

mal Schmdbg. - Üunapuu-lehekirp. Üunapuul.

pulchra Zett. Pajudel. Leningradi obl., Soome,
Rootsi.

abdominalis M.-D. Pajudel. Soome, Rootsi.

Psylla melanoneura Frst. Viirpuudel. Rootsi.

moscovita Andr. Pajudel.

peregrina Frst. Viirpuudel.

pyrisuga Frst. Pirnipuul. Soome, Rootsi.

palmeni Löw. Pajudel. Leningradi obl., Soome,
Rootsi.

sorbi Edw. Pihlakal. Leningradi obl.

f. Triozidae

Trichochermes walkeri Frst. Tünnpuul.

Trioza remota Frst. Tammedel. Läti, Soome, Rootsi.

alaoris Flor. - loorberi-lehekirp. Kasvuhoone-
tes loorberil jt.

galii Frst. Madaratel.

chenopodii Reut. Hanimaltsadel ja maltsadel.
Soome, Rootsi.

obliqua Thoms. Maltsadel. Rootsi.

proxima Flor. Hunditubakatel.

cerastii Löw. Kadakkaertel.

urticae L. Nõgestel. Kõikjal tavaline.

flavipennis Frst. Naadil.

dispar Löw. Võilillel, seanuppudel.

rhamni Schrk. Tünnpuul.

abdominalis Flor. Niitudel, toidutaim?

chrysanthemi Löw. Härjasilmal. Soome, Rootsi.

munda Frst. Äiataril, ? nõgestel.

agrophila Löw. Põldohakal.

calcarata Schaef. Toidutaim? Leningradi obl.

nigricornis Frst. Toidutaim? Läti, Soome,
Rootsi.

curvatinervis Frst. Pajudel. Leningradi obl.,
Soome, Rootsi.

striola Flor. Pajudel.

albiventris Frst. Pajudel.

oirsi Löw. Seakapsal jt. ohakatel. Kesk- ja
Põhja-Euroopa.

pallida Haupt. Toidutaim? Leningradi obl.,
Rootsi.

Trioxa viridula Zett. - porgandi-lehekirp. Sarika-
listel.

femoralis Frst. Kortalehtedel, sage.

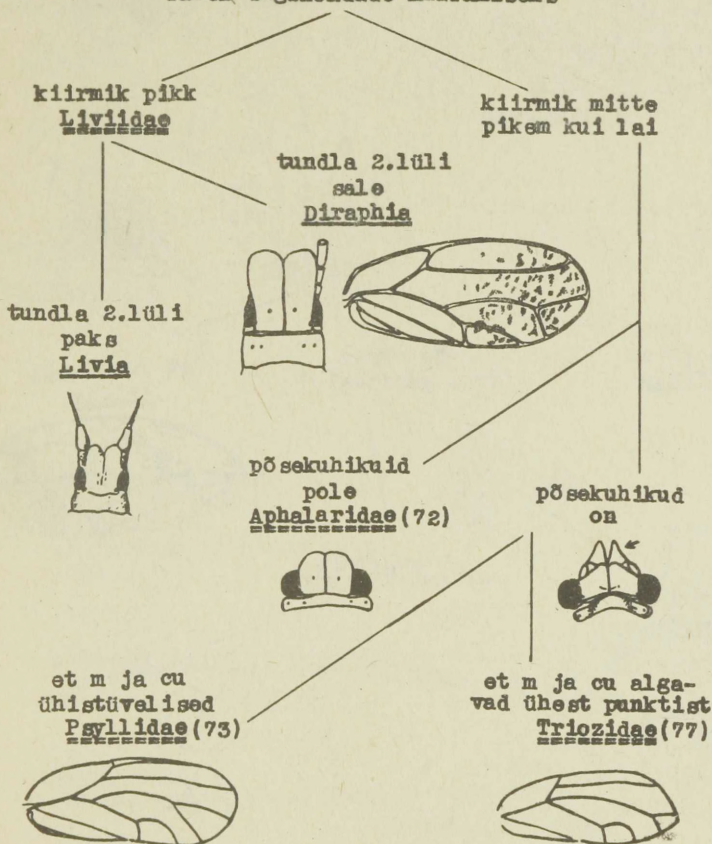
acutipennis Zett. Soopihlal.

salicivora Reut. Pajudel.

bohemia Šulo. Ojamõõlal.

reuteri Šulo. Toidutaim?

Tabel sugukondade määramiseks

Aphalaridae

pterosigma on
(vrd. eestiibu)

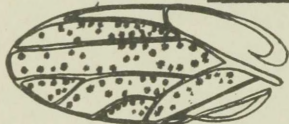
pterosigma
pole

Rhinocola

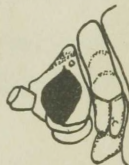

Camaroto scena

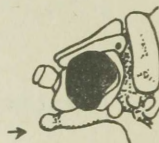

Strophingia

näokilp lühike
Craspedolepta
(73)

näokilp pikk,
jätkena ette
ulatu
Aphalara

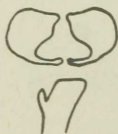
keha must
või pruun
affinis

keha oranž
(vrd. genitaale)

et joonisega
exilis

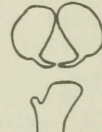
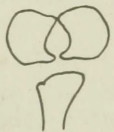
et merivaikjad
calthae

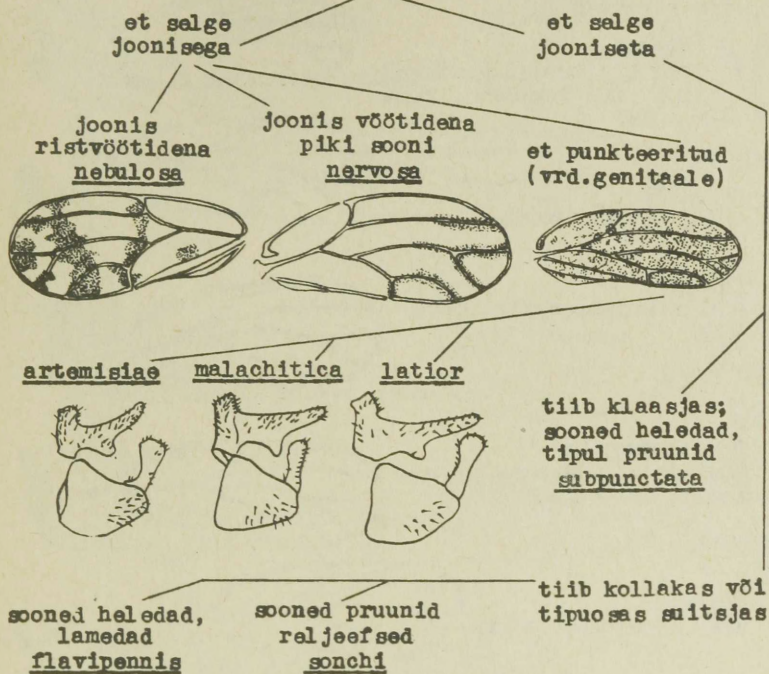
et vähemalt
alusel kilaasjad

polygoni

borealis

Craspedolepta

Psyllidae

Saartel (Fraxinus spp.)

fraxinicola

(heleroheline; tiib must-rita)

fraxini

(et pideva tumeda vöödiga välis- ja tagaserval)

discrepans

(et muster vähe arenenud)

Pajudel

(Salix rosmarinifolia)

parvipennis

(tiivad lühikesed, ulatuvad
vaevast üle tagakeha, keha
2-2,5 mm)

(Salix spp.)

nigrita

(cu₂ ümbrus tume)

ambigua

(et valkjad, sooned hele-
dad)

brunneipennis

(et kollakad, sulgudes tu-
medate varjudega)

pulchra

(an tipul tume tähn)

abdominalis

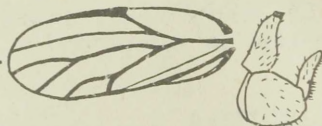
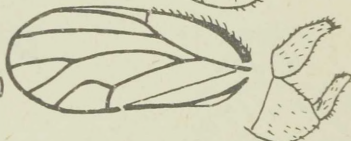
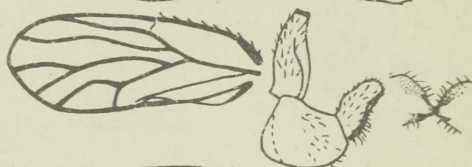
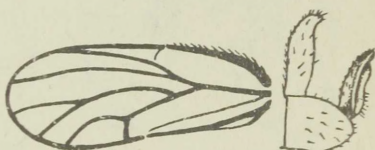
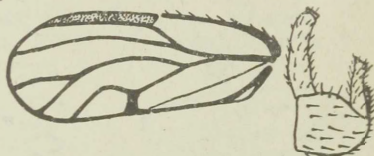
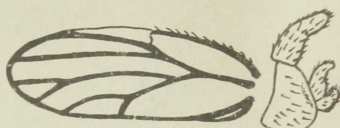
(keha valkjad, laia oranži
kirjaga, et tipupool kollakas)

moscovita

(et klaasjad, stigma tume-
pruun, abd. pruun, tergiid
punaste servadega)

palmeni

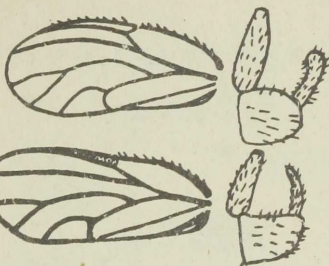
(et soonte ümbruses pruuni-
kad varjud)

Arukasel (Betula verrucosa)

betulae
(3.7-4.5 mm, et kollakad,
sooned pruunid)

hartigi
(2.5-3 mm, et erekollased)

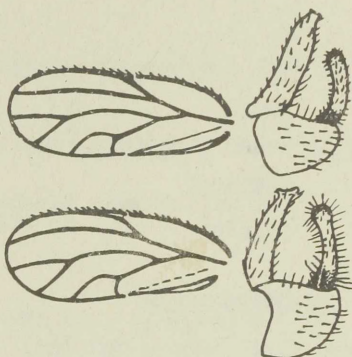

Leppadel (Alnus glutinosa)

foersteri
(et kollakad, sooned haledad)

(Alnus spp.)

alni
(et klaasjad, o roheline,
teised sooned pruunid)

fusca
(stigma väga saale)

Jalakatal (Ulmus spp.)

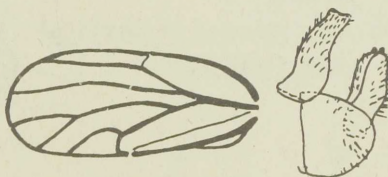
ulmi

Pirnipaual (Pyrus communis)

pyri
(et stigma ja an tipul tu-
menenud alad, 2.5-3 mm)

pyrisuga
(3.2-3.7 mm)

Õunapuul (Malus domestica)

mal

(3.4-3.7 mm)

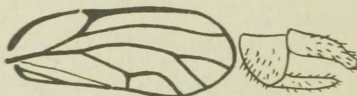
costalis

(2.7-3.1 mm)

Pihlakal (Sorbus aucuparia)

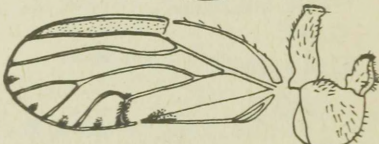
sorbi

Viirpuudel (Crataegus spp.)

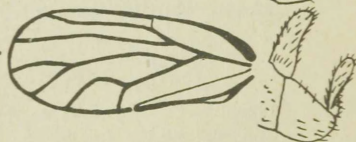
crataegi

(et välisserval tumedad
tähnid)

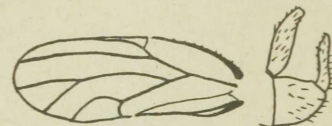
melanoneura

(et kõige laiemad tipupoo-
lel, sooned tumedad)

peregrina

(et kõige laiemad keskel,
sooned kahvatud)

Ploomipuudel (Prunus spp.)

pruni

(et tipukolmandik sageli
kollakaspruun, sooned pu-
nakad)

Türnpuul (Rhamnus cathartica)

rhamnicola

Sookailul (Ledum palustre)

ledi

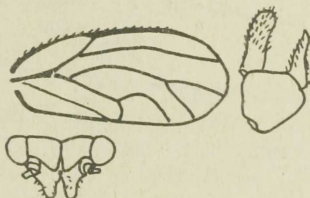
(et kollakad, põsekuhikud
kiirmiku pikkused)

Mustikal (Vaccinium myrtillus)

myrtilli

(et kollakad, põsekuhikud
kiirmikust lühemad)

Triozidae

et ristvõõdiga
Trichohermes

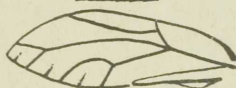

et kirjata
Trioza

et rs lühike, ei ulatu
üle fm, paindunud tiiva
tagaserva poole või sirge

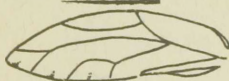
et rs pikk, veidi lainjas
ulatub üle fm (78)

et kõige laiemad
tipu kolmandikus,
 $M_1 < Cu_1$
remota

et kõige laiemad keskel

et väga
kitsad
alacris

rs paindunud,
et kollased
galii

rs sirge

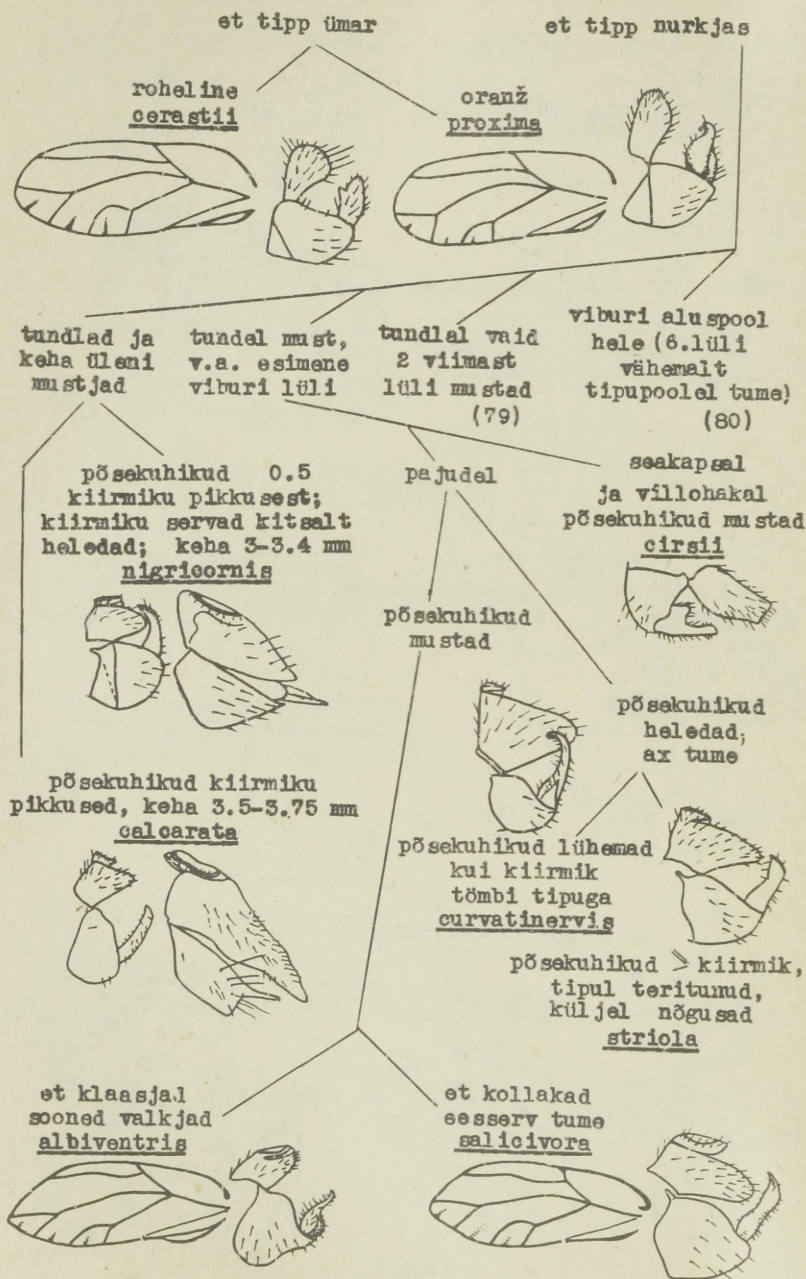
chenopodii

obliqua

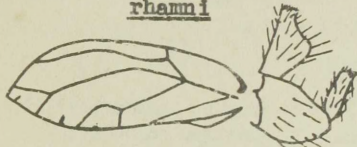

et klaasjad

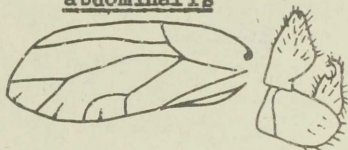
et kollakad
või tumeda kirjaga

keha mustpruun,
selg punase servisega,
halli vahakirmega keskel
rhamni

keha kollakas või
punakas tumeda
kirjaga

$M_1 > Cu_1$
abdominalis

$M_1 < Cu_1$

põsekuhikud pikemad
kui kiirmik, tugevasti
lahknevad
munda

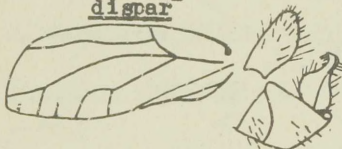

põsekuhikud
lühemad kui
kiirmik
chrysanthemi

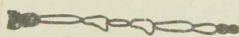

tundla viburi
lülid hammasteta

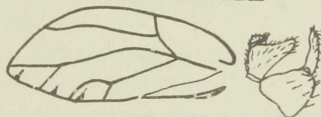
$M_1 = Cu_1$
dispar

tundla viburi
2. ja 4. lüli
hambaga tipul,
siseküljel

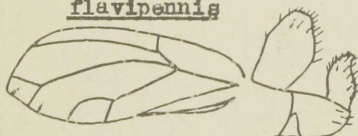

sooned helekollased
acutipennis

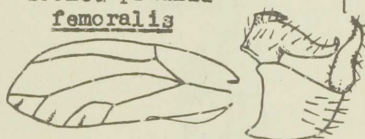

$M_1 < Cu_1$

et kollaka spruun,
keha punane
flavipennis

sooned pruunid
femoralis

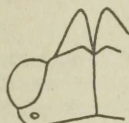

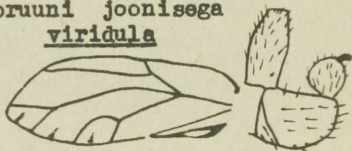
otsellid kiirmiku
serval

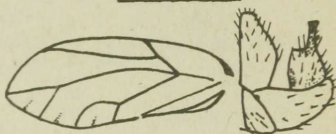
otsellid kiirmiku
servast eemal

selg ookerkollane
pruuni joonisega
viridula

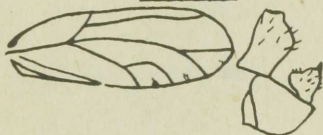

selg rohekaskollane,
selge jooniseta
agrophila

põsekuhikud
haledad

ülendi ookerkollane
pallida

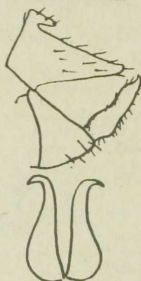
põsekuhikud mustad

selg tumeda
joonisega
cirsii

keha mist

reuteri

bohémica

rohekas või kollane
tumeda kirjaga
urticae

ALEYRODINEA - karilised

Väga väikesed, 1-2 mm. Keha ja tiivad kaetud valge tolmutoolise kirmega. Vastsed ja valmikud mitmesuguste taimede lehtede alaküljel. Talvituvad pupaariumid. Taimede imemise tagajärjel lehed kolletuvad ja vastsete magusatel ekskreetidel arenevad soodsalt nõgiseened.

Liikide määramine toimub ainult pupaariumide ehituse järgi, mis väliselt on mõnevõrra sarnased kilptäidega.

Eestis seni uurimata. Tõenäoliselt esineb 10-kond liiki.

f. Aleyrodidae - karilased

Tetralicia ericae Harr. - kanarbikukarilane. Kanarbikul, Kesk- ja Põhja-Euroopas.

Aleurolobus asari Schrk. - piprakarilane. Metspipral, enelal, kusalpuul, Kesk-Euroopa.

Trialeurodes vaporarum Westw. - kasvuhoone-karilane. Kasvuhoone- ja toataimedel.

Aleurochiton acerinus Haupt - põldvahtra-karilane. Põldvahtral. Levinud koos toidutaimedega.

complanatus Baer - vahtrakarilane. Hari-likul vahtral.

pseudoplatani Vign. - mägivahtra-karilane. Mägivahtral. Kesk-Euroopa.

Pealius quercus Sign. - tammekarilane. Tammel, jala-
kal, sarapuul, Kesk-Euroopa.

Japaneyrodes similis europaeus Zahr. - pohlakarilane. Pohlal.

Aleyrodes proletella L. - kapsakarilane. Kapsal ja rohttaimedel.

lonicerae Wlk. - pöösakarilane. Rohul, pöösastel ja puudel.

Tabel liikide määramiseks

pupaarium kitsas, tume,
vahakatteta, ülakülg laiem
kui alakülg; kanarbikul
ericae

alakülg laiem kui ülakülg

pupaarium tume,
osalise või täieliku
vahakattega

pupaariumi serval
sõrmjate näarmete
rida, seljal mõned
pikad vahaniidid;
ruumides
vaporiarum

pupaarium hele,
vahakatteta

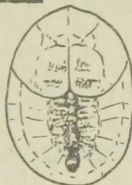
vahalint
serval
asari

vahalindita

tagaots pole laiem
kui eesots, ühtlaselt
ümardunud
acerinus

selg 2 rea
köbrukestega;
tammel; 1 mm
quercus

külgmise vaha-
lindiga; 2 mm
pseudoplatani

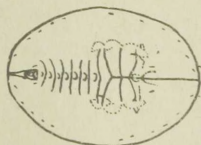
tagaots laiem kui
eesots; tagaserv sarnuga
complanatus

rohul või
pöösastel

pohlal,
1 mm
similis

valge; seljal 1 rida
köbrukesti; valmiku tiib
1 tumeda täpiga
lonicerae

kollane; selg sile
valmiku tiib 2
tumeda täpiga
proletella

APHIDINEA - lehetäilised

0.5-6 mm, pehmekehalised, kahe paari kilejate tiibadega või ilma tiibadeta. Toituvad väga mitmesugustel taimedel. Elutsükliid keerulised. Aastas reeglina mitu põlvkonda, kusjuures erinevad põlvkonnad võivad erineda nii kehaehituse, tiibade olemasolu, toidutaimede kui sigimise poolest. Rida vorme kahjustavad kultuurtaimi ja levitavad viirushaigusi. Rühma bioloogia on üldiselt nõrgalt uuritud. Eestis esineb tõenäoliselt 250 liigi ümber.

f. Adelgidae - pahktäilased (hermeslased)

Eestis kuni 16 liiki. Monofaagid männilistel. Põhipere meheks kuusk. Liigi määramine toimub I kasvujärgu vastsete järgi. 10-kond liiki tekitavad pahku kuuskedel.

Pineus cembrae Chol. Kuusel, migreerub seeder männile.

orientalis Dreyf. Idakuusel, migreerub mändidele.

Dreyfusia nordmannianae Eckst. Idakuusel, migreerub nulule.

Aphrastasia pectinatae Chol. - mist-pahktäi. Kuusel, migreerub nulule.

Adelges laricis Vall. - lehise-pahktäi. Kuusel, migreerub lehisele.

Sacchiphantes viridis Ratz. - roheline pahktäi. Kuusel, migreerub lehisele.

abietis L. - kollane pahktäi. Kogu elutsükkel kuusel.

f. Phylloxeridae

Phylloxerina salicis Licht. Hõbepajul, kooreal ja võrsetel.

Phylloxera coccinea Heyd. Tamme lehtedel, lehed täpilised või kortsus.

f. Pemphigidae - paunatäilased

Asiphum tremulae L. Haaval, migreerub kuuse juurtele.

Pachypappella tremulae Tullgr. Haaval.

populi L. Haaval.

Pachypappa marsupialis Koch. Mustal paplil.

vesicalis Koch. Hõbepaplil, migreerub kuuse juurtele.

grandis Tullb. Haaval.

Prociphilus fraxini F. Saarel, migreerub nulu juurtele.

bumeliae Schrk. Saarel (sirelil), migreerub nulu juurtele.

xylostei Deg. Kuslapuul, migreerub kuuse juurtele.

crataegi Tullgr. Viirpuul.

Thecabius affinis Kalt. Mustal paplil, migreerub tulikatele.

Pemphigus lichtensteini Tullgr. Mustal paplil.

borealis Tullgr. Kaug-ida paplitel (P. suaveolens, P. laurifolia)

bursarius L. Paplitel.

spirothecae Pass. Paplitel.

filaginis B.d.F. Paplitel.

Eriosoma lanigerum Hausm. - veritäi. Õunapuu võrsetel ja juurtel.

ulmi L. - jalaka-kobrutäi. Jalakatel, migreerub sõstardele ja karusmarjadele.

Colopha compressa Koch. Jalakatel, migreerub kõrreliste juurtele.

Kaltenbachella pallida Hal. Jalakatel, migreerub huulõieliste juurtele.

Tetraneura ulmi L. - jalaka-paunatäi. Jalakatel, migreerub kõrreliste juurtele.

sf. Fordinae. 3-8 liiki monöökselt kõrreliste juurtel.

f. Lachnidae - võrsetäilased

Cinara grossa Kalt. Kuuse 8-15 cm jämedustel tüvedel suurte kolooniatena.

bogdanovi Mordv. Kuuse võrsetel, okstel, tüvedel, ka juurtel.

pilicornis Hart. Noorte kuuskede võrsetel, okaste vahel koloniaalselt.

cistata Buckt. Noorte kuuskede vanematel võrsetel ja tüvedel.

Cinara costata Zett. Kuuse peentel okstel okaste vahel.

piceae Panz. Nulu jämedatel okstel, tüvedel ja juurtel.

pineae Mordv. Männi võrsetel.

pini L. Männi võrsete tipul, okstel ja harvem ka tüvel.

nuda Mordv. Noorte mändide tüvel.

cembrae Chol. Seedermänni vanematel võrsetel.

laricis Walk. Lehise võrsetel.

juniperi Deg. Kadakal.

Schizolachnus pineti F. Männi okastel, ridastikku.

Protolachnus agilis Kalt. Männi okastel, vilkad.

Lachnus roboris L. Tamme 1-3-aastastel võrsetel.

Trama radialis Kalt. Korvõieliste juurtel või juurekaelal.

ranunculi Guerc. Roomava tulika juurtel.

f. Mindaridae

Mindarus obliquus Chol. Kanada kuusel, parkides.

abietinus Koch. Nulul, kahjustab okkaid.

f. Anoeciidae - juuretäilased

Anoecia corni F. Kontpuul, migreerub kõrreliste juurtele.

vagens Koch. - " - " -

(zirnitsi Mordv.) Monöökselt holotsükliliselt kõrreliste juurtel.

(pskovica Mordv.) Monöökselt holotsükliliselt tarnade juurtel.

f. Phloeomyzidae

Phloeomyzus passerinii Sign. Papli koore pragudes, monööksne.

f. Thelaxidae

Glyphina betulae Kalt. Kaskede võrsete tippudes, koloniaalselt.

schrunkiana C.B. Leppade - " -

Thelaxes dryophila Schrk. Tamme võrsetel, leherootsul-
del ja noorte lehtede alaküljel.

Cerataphis orchidearum Westw. Kasvuhoonetes.

Tetraphis betulina Horv. Kaskede lehtede alaküljel
punakates lohkudes.

Hormaphidula betulae Mordv. Kaskede lehtede alakül-
jel, lehed ei deformeeru.

f. Callaphididae

Symphydobius oblongus Heyd. Kaskede võrsetel.

Betacallis comes Walk. Kaskede ja leppade võrsetel.

Euceraphis punctipennis Zett. Kaskede tipulehtede
alaküljel ja võrsete tippudel.

Phyllaphis fagi L. Põõkpuu lehtede alaküljel ja võr-
sete tippudel.

Tinocallis platani Kalt. Künnapuul.

Tuberculoides annulatus Hart. Tamme lehtede alaküljel.

Tuberculatus quercus Kalt. Tamme lehtede alaküljel,
hajusalt.

Betulaphis quadrituberculata Kalt. Kaskede lehtede
alaküljel.

helvetica H.R.L. Kaskede lehtede alaküljel.

Pterocallis maculata Heyd. Sanglepa lehtede alaküljel,
alati koos sipelgatega.

alni Deg. Leppade lehtede alaküljel, ilma
sipelgadeta.

Eucallipterus tiliae L. Pärna lehtede alaküljel,
sipelgateta.

Myzocallis castanicola Bak. Tammel ja kastanil, leh-
tede alaküljel.

myricae Kalt. Porsa lehtede alaküljel.

coryli Goeze. Sarapuu lehtede alaküljel.

Callipterinella Goot. 2 liiki kaskede lehtedel.

Calaphis flava Mordv. Kaskede lehtede alaküljel.

betulicola Kalt. - " -

Monaphis antennata Kalt. - " -

Drepanosiphum platanoidis Schrk. Vahtrate lehtede
alaküljel.

acerinum Walk. - " -

Therioaphis trifolii Mon. Ristikutel ja lutsernidel.

luteola C.B. Põldristikul.

Thripsaphis cyperi Walk. Tarnadel.

caricicola Mordv. Tarnadel.

f. Chaitophoridae

Chaitophorus nassonowi Mordv. Mistal ja püramiid-
paplil.

populeti Panz. Haaval ja valgel paplil.

tremulae Koch. Haaval.

leucomelas Koch. Paplitel, lehtede ala-
pinnal ja võrsetel.

altus Mordv. Paplitel, lehtede alapinnal.

niger Mordv. Pajudel.

Periphyllus lyropictus Kessl. Vahtratel.

aceris L. Vahtratel.

villosus Hart. Vahtratel ja hobukastanil.

Atheroides serrulatus Hal. Kõrrelistel ja tarnadel.

Rungsia arenarii Mordv. Kõrrelistel (Klymus, Agro-
pyrum).

Sipha glyceriae Kalt. Vete lähe rohttaimedel, peami-
selt üheidulehelistel.

f. Aphididae

Ploceamaphis amerinae Hart. Vitspaju noortel võrsetel.

Pterocomma salicis L. Pajude okstel.

pilosum Buckt. Pajude okstel.

Rhopalosiphum padi L. - toominga lehetäi. Toominga
lehtede alaküljel; le-
hed kolletuvad, keerdu-
vad pikisuunas ja kui-
vavad; rändab kolmandas
põlvkonnas kõrrelistele,
kahjustab kõrsteravilju.

insertum Walk. Öunapuulistel, lehtede ala-
küljel, lehed keerduvad
ristisuunas; rändab kõr-
relistele.

nymphaeae L. Ploomipuulistel, võrsetel ja
lehtede alaküljel, rän-
dab veetaimedele.

Schizaphis jaroslavi Mordv. Jäneskastikul ja timutil.

Hyalopterus pruni Geoffr. - ploomipuu lehetäi. Tihedate kolooniatena ploomipuuliste lehtede alaküljel. Kahjustab. Rändab pilliroole. Levib kosmopoliitselt.

Chomaphis mira Mordv. Paiselehe ja katkujuure juurtel.

vandergooti C.B. Korvõeliste juurtel.

Aphis sambuci L. Leedripuudel, fakultatiivselt rändab rohttaimede juurtele.

viburni Scop. Lodjapuul, tugevasti kiprunud lehtedel.

fabae Scop. - oa-lehetäi. Kikkapuudel, lodjapuul, jasmiinil, rändab paljudele rohttaimedele. Kahjustab uba jt. taimi.

evonymi F. Kikkapuudel, võrsetel ja tugevasti kiprunud lehtedel, rändab paljudele rohttaimedele.

rumicis L. Oblikate vartel ja alumistel lehtedel.

hederæ Kalt. Luuderohu võrsetel ja lehtedel.

cracca L. - viki-lehetäi. Oa ja viki varte tipul ja lehtedel.

craccivora Koch. - lutserni-lehetäi. Liblikõielistel, talvitub lutsernil.

intybi Koch. Siguri lehtedel, varte tipus ja õisikutel.

farinosa Gmel. Pajude võrsetel ja lehtede alaküljel.

pomi Deg. - õunapuu-lehetäi. Õunapuulistel, kõverdab võrseid ja kortsutab lehti.

ulmariae Schrk. Angervaksal ja enelal.

idae Goot. - vaarika-lehetäi. Vaarikal, kõverdunud võrsete ladvas ja kortsunud lehtede alaküljel.

ruborum C.B. Põldmurakal, võrsete ladvas ja keerdus lehtede alaküljel.

nasturtii Kalt. Tünnpuul, rändab erinevatele rohttaimedele.

grossulariae Kalt. - karusmarja-lehetäi. Sõstaridel ja karusmarjal, rändab rohttaimedele.

Aphis umbrellae C.B. Kassinaeri ja tokkroosi lehtede
alaküljel, lehtede servad kään-
dunud alla.

praetrita Walk. Pajulilledel.

urticata F. Kõrvenõgesel.

affinis Guero. Müntidel.

confusa Walk. Äiataril.

gossypii Glov. - kurgi-lehetäi. Kõrvitsalistel
jt. taimedel, ka lavakultuuridel.

corniella H.R.L. Kontpuudel, rändab pajulille-
dele.

plantaginis Goeze. Teelehtedel.

gentianae C.B. Rõõsuurteil.

Tribus Macrosiphini. 100-kond liiki. Süstemaatika
halvasti läbi töötatud.

Tabel sugukondade määramiseks

et 3 põiksoonega;
tiivututel tundlad
3-lülilised

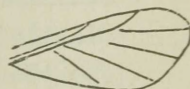
lehtpuudel;
cu₁ ja cu₂ tihis-
tüvelised
Phylloxeridae (92)

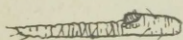
okaspuudel;
cu₁ ja cu₂ eraldi
Adelgidae (92)

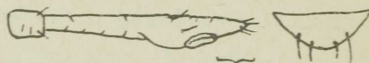
et 4 põiksoonega;
tiivututel tundlad
4-6 lülilised

tundla viimase lüli
tipuosa pikem kui pool
lüli alusosast, kui lühem
siis saba kolbjas ning
tundlad 6-lülilised
(91, B)

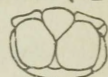
tundla viimase lüli
tipuosa lühem kui pool
lüli alusosast; saba
lai, ümardunud servaga,
kui kolbjas, siis tundlatel
mitte üle 5 lüli

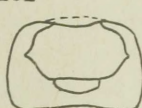
et stigma ulatub tiiva tipuni,
rs algab tema aluselt; saba
kooniline; sifoovid urvetena
Mindaridae (97)

silmad pea taganurga
lähedal; kesksel ja eesosa
kiiljas; tiivad katuse-
kujulised (91, A)

tiivututel ja vastsetel
pea ja eesrindmik koos,
mistõttu silmad näivad
olevat pea külje keskel;
kesksel ja eesosa taga
ümardunud, tiivad pannakse
kokku lapiti

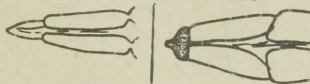

paplite koore pragudes;
tiivuliste tundlad
6-lülilised
Phloeomyzidae

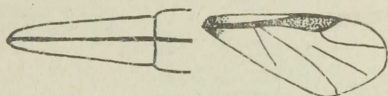
kaskedel, tanmedel
leppadel ja toataimedel;
tiivuliste tundlad
5-lülilised
Thelaxidae (97)

A

noka viimase lüli tipp eraldatud;
m 1-3 haruline

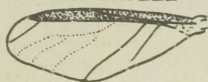

noka viimase lüli tipp pole
eraldunud; servakõbrukesi
tagakehal pole; m 1-2 haruline;
sageli pakkades
Pemphigidae (93)

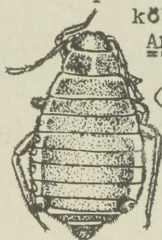
okaspuudel ja tammedel
(ka rohttaimede juurtel);
ptero stigma 4-20 x pikem
kui lai; tagakehal serva-
kõbrukesi pole

Lachnidae (94)

kontpuudel
(ka rohttaimede juurtel);
ptero stigma 2-3.8 x
pikem kui lai; serva-
kõbrukesed on

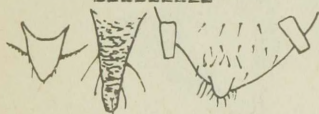
Anoeciidae (97)

B

saba sõrmjas või kolm-
nurkne, kui lühike ja
ümar, siis sifoonid
silinderjad ja võrkja
struktuurita

Aphididae (101)

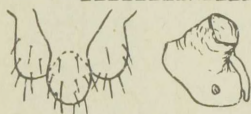

saba kolbjas; kui lühike
ja ümar, siis sifoonid kännu-
kujulised, võrkja struktuuriga
või tundlad 5-lülilised; kui
saba on kolmnurkne, siis
anaalplaat sügava sälguga

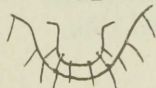
sifoonid võrkja struktuurita;
tundlad 6-lülilised; analplaat
osal liikidel väljalõikega

Callaphididae (98)

sifoonid võrkja struktuuriga;
kui see puudub, siis tundlad
5-lülilised ja analplaat
kumera servaga

Chaitophoridae (100)

Adelgidae

pahk piklik
3-4 x pikem kui lai,
ühelkambriline
Pineus

pahk sirge, okkad
ümber paha
orientalis

pahk kõver
okkad ühel küljel
cambræ

pahk e.-v. ümar,
hulgakambriline

2-3 cm; paha okaste tipud
pole paksenenud; paha virve alusel;
virve tipuosa normaalselt arenenud
Sacchiphantes

pahad üksikult,
avanevad juulis
viridis

pahad hulgani koos,
avanevad augustis
abietis

pahal pole jätkeid
vahakirmet ega vastseid;
valmikud mustad

harilikul kuusel
Aphrastasia

idakuusel
Dreyfusia

pahk vahakirmega, ca 1 cm;
vastsed sageli paha pinnal,
valmikud rohelised
Adelges

Phylloxeridae

kaetud valge
vahatolmuga
salicis

paljad;
tamme lehtedel
coccinea

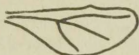
Pemphigidae

puudel, lehepakkades
või deformeerunud lehtedel
ja võrsetel

kõrreliste juurtel
sf. Fordinae
(ja mitmete teiste
liikide partenogeneetilised
põlvkonnad)

tt rs sirge;
jalakatel

tt rs ette
paindunud

pahk kotjas,
varreline
T. ulmi

leht kipras
E. ulmi

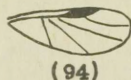

õunapuu võrsetel
okstel ja juurtel
E. lanigerum

et m ei
hargne

et m
2-haruline

(94)

pahk kerajas
valge tiheda
udestuga
pallida

pahk tugevasti
lapik
compressa

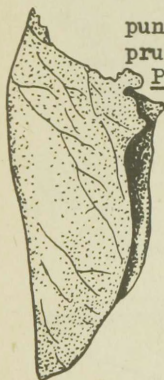

sifooneid on;
deformeeritud
lehe laba

sifoone pole;
deformeeritud
leherootsüd
ja võrsed
Asiphum

haaval

punaka skollane,
pruuni kirjaga
P. tremulae

määrduvad
kollaka kroonaga
grandis

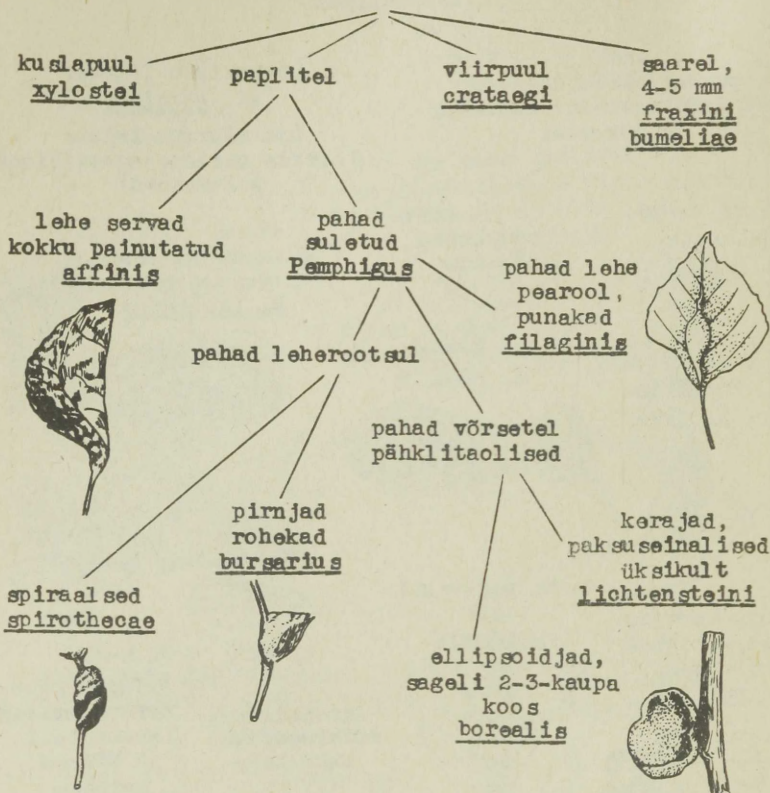
hall pruun
populi

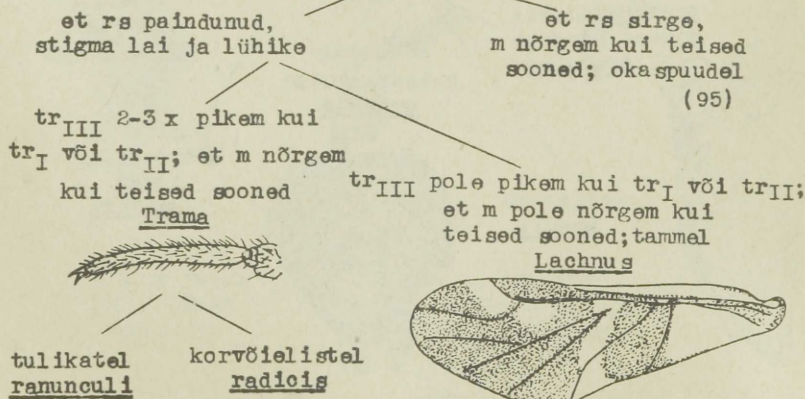
mistal
paplil;
roheline
marcupialis

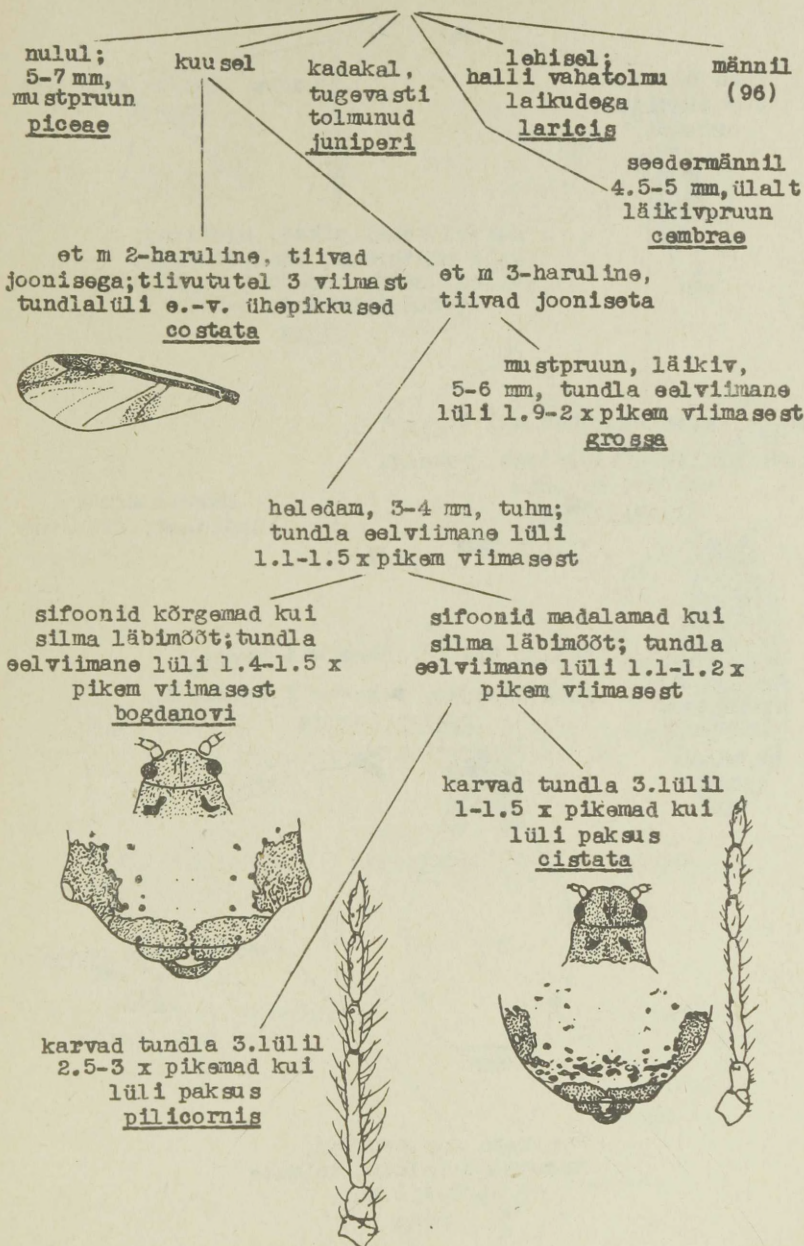
hallil ja
hõbepaplil,
oranž
vesicalis

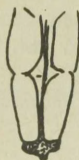
Lachnidae

noka tipuosa
knopkataoline;
okastel

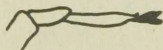
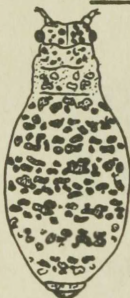

noka tipuosa kiiljas;
koorel

karvad kehal pikad, püstised;
keha pigipruun, rind, rindmiku
küljed, selja keskjoon ja lülide
vahed tolminud; 4-5 mm

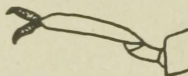
pinea

tr_{III_1} alla 2x lühem kui tr_{III_2} ;
keha piklik-ellipsoidne, peaaegu
paljas, rohekas
Protolaohmus

karvad kehal
lühikesed, liibuvad

tr_{III_1} üle 3x lühem kui tr_{III_2} ;
keha munajas, tugevasti tolminud
Schizolaohmus

värvus nagu pineal,
2-3.5 mm
pini

keha roostepruun,
tugevasti läikiv, tolmuta
3.5-4.2 mm
nuda

Mindaridae

tiivulised
1 - 1.5 mm;
kuuskedel
obliquus

tiivulised
1.5-2.7 mm;
nulgudel, okkad
kõverduvad
abietinus

Anoeciidae

kontpuul

tagakeha hall,
keskel suur tüme
laik
corni

tagakeha kollakas-
roheline, laiguta
vagens

kõrreliste ja tarnade
juurtel
(tiivutud põlvkonnad
ja teised liigid)

Thelaxidae

anaalplaat terveservane;
tiivutud liikuvad, jalad
ja tundlad hästi arenenud

anaalplaat 2-sagaraline;
tiivutud kilptäide sarnased

kaskedel
G. betulae

leppadel
schrunkiana

tammedel
dryophila

kasvuhoonetes
orchidearum

kaskedel

rohekad; heleda servaga;
lehtede ülapiinal
H. betulae

pruunid; tagakeha
tagaosas serval vaha-
villaga; lehtede ala-
külje lõhkudes
betulina

Callaphididae

silma tagaosas eraldatud
3-fassetiline kõber

silmal pole eraldatud kõprü;
keha lapik, saie, tundlad
suunatud otse ette; tarnadel

Thripsaphis

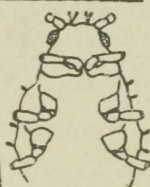

roheline, mustatäpiline,
vahakirmega
cyperi

vahakirmeta
caricicola

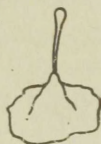
ex_I 2-3x suuremad
teistest; liblikõielistel

Therioaphis

harjaste aluskõbrud
koonilised, alusplaadil
trifolii

harjaste
aluskõbrud
poolkerajad
luteola

ex ühesaarusel

sifoonid 6-8 x nii
pikad kui laiad;
vahtratel
Drepanosiphum

sifoonid mitte üle
2.5 x pikemad kui
laiad

tagakeha rohekas,
tumeroheliste
võõtidega
platanoidis

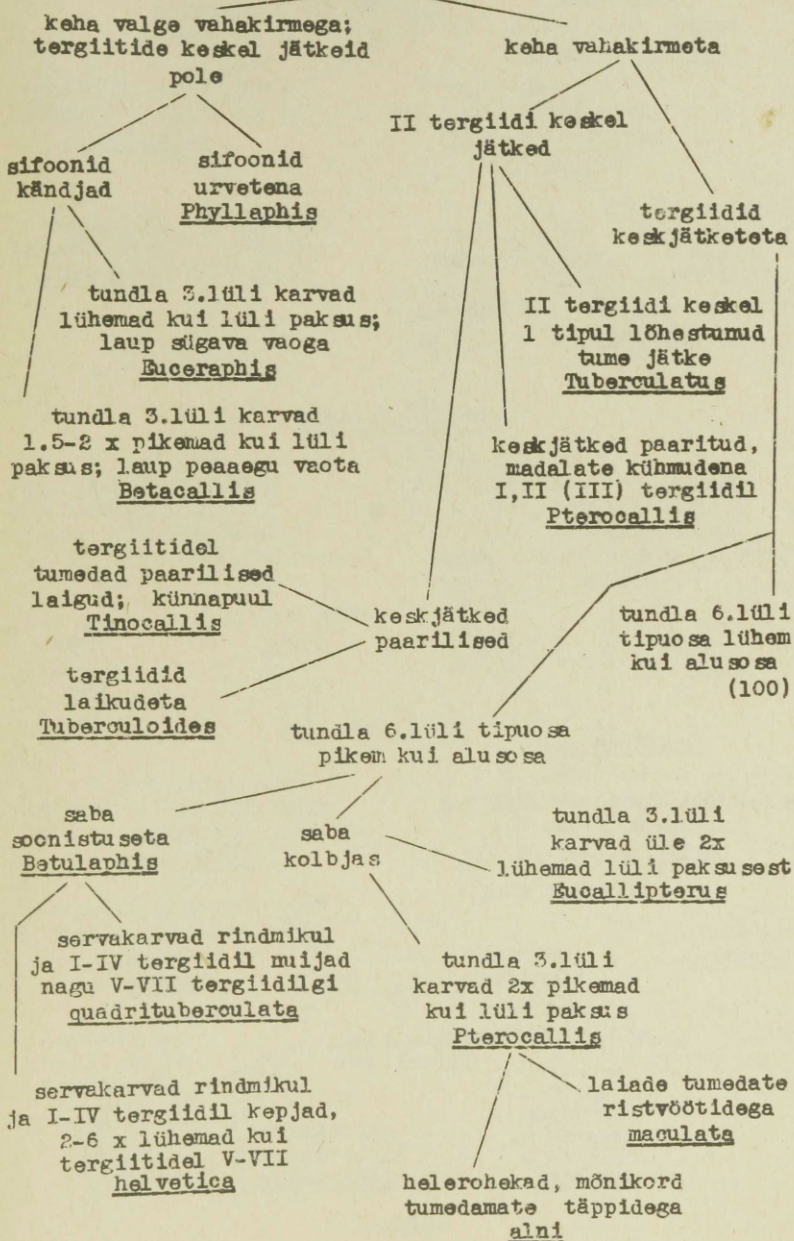
tagakeha helekollane
2 pruuni võõdiga
sifoonide vahel
acerinum

tundla viimase lüli
tipuosa 10 x pikem
alusest
Monaphis

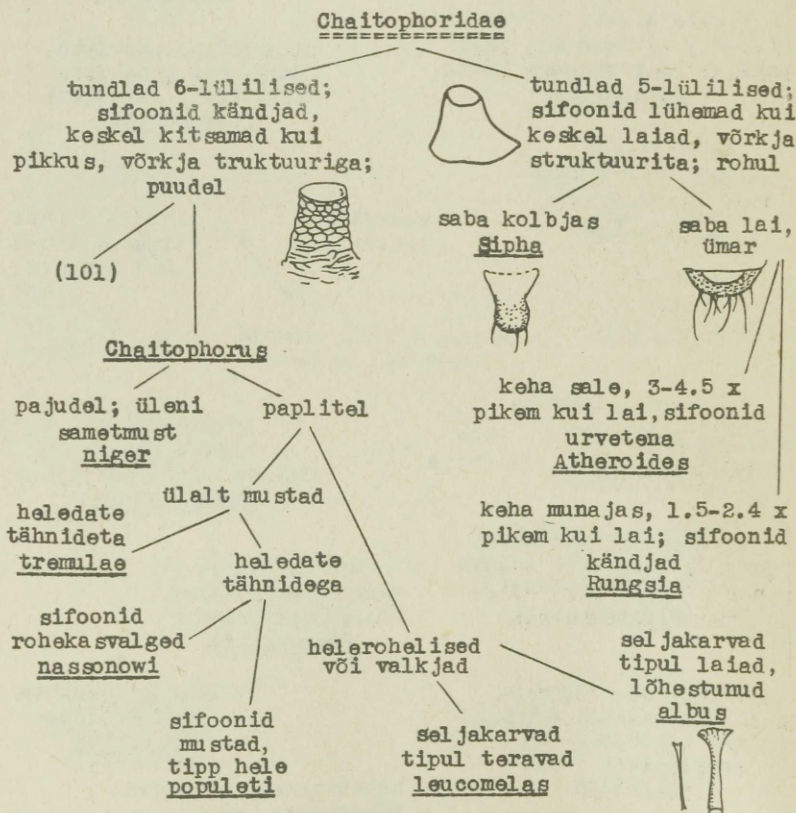
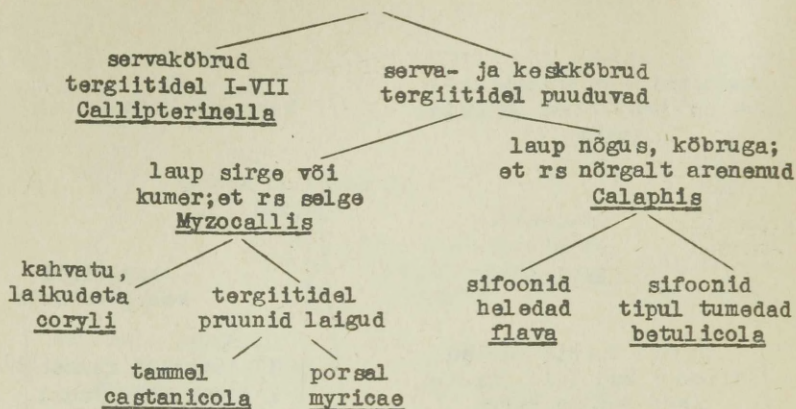
tundla viimase lüli
tipuosa mitte üle
3 x pikem alusest

saba lai, ümar;
anaalplaat
väljalõiketa
Symphydobius

saba kolbjas või
kolmnurkne; kui ümar,
siis anaalplaat sügava
väljalõikega
(99)

vahtratel ja
hobukastanil
Periphyllus

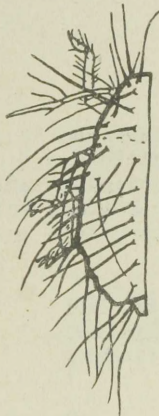
saba alusel mitte
üle 1.5 x laiem
pikkusest; kollane
kuni pruun
lyropictus

saba alusel üle
2 x laiem pikkusest

heleroheline,
seljakarvad lehtjad
villosus

halekollane, selja-
karvad tipul teravad
aceris

Aphididae

saba lühike,
ümar; pajudel

saba sõrmjas, kiiverjas
või kolmnurkne, kui ümar
siis mitte pajudel

Aphidinae

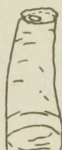
(102)

sifoon lühem
kui tr_{III_2}
Plocamaphis

sifoon pikem
kui tr_{III_2}
Pterocomma

tumehall kuni
pruun; sifoonid
saledad
pilosum

mustjasheline;
sifoonid puhetunud
salicis

Aphidinae

tagakeha II ja III lüli stigmade vahe üle 2.2 x suurem I ja II lüli stigmade vahest, kui väiksem siis stigmad suured, ümargused; servakõbrud, kui esinevad, on I ja VII tergiidil väiksemad

Macrosiphini

tagakeha II ja III lüli stigmade vahe mitte üle 2 x suurem kui I ja II lüli stigmade vahe; stigmad neerjad; servakõbrud, kui esinevad, on I ja VII tergiidil suuremad kui II-V tergiidil

Aphidini

VII tergiidi servakõber, kui esineb, on stigmast selgmiselt, kui puudub, siis laup nõgus

VII tergiidi servakõber, kui esineb, on stigmast kõhtmiselt, kui puudub, siis laup vaota

sifoon tipul
ümar
Hyalopterus

sifoon tipul
tasane, laie
servisega

sifoon en. servisega;
et m 3-haruline
Aphis (103)

et m
2-haruline;
kõrrelistel
Schizaphis

sifoon serviseta;
et m 2-haruline
Chomaphis

et m
3-haruline;
lehtpuudel
Rhopalosiphum
(103)

saba kolmnurkne,
pikem kui laius
alusel
vanderzooti

saba kiiverjas,
lühem kui laius
alusel
mira

Rhopalosiphum

keha munajas,
pruun; sifoon vähemalt
2 x pikem kui saba
nympheae

keha ellipsoidne
roheline; sifoon
alla 2 x saba
pikkusest

hallikasroheline,
sifoonide ümber
roostepunane
padi

kollakasroheline,
3 roheline
tribuga
insertum

Aphis

laup veidi
nõgus

laup tasane
või kumer

roheline,
sifoonid ja
saba mustad
plantaginis

roheline,
sifoon must,
saba hele
gentianae

keha tume

keha hele
(104,B)

pruun,
vahakirmega
corniella

puudel ja põõsastel

rohttaimedel

sifoon 0.1-1.1 x
pikem kui saba
viburni

sifoon 1.4-2 x
pikem kui saba

sifoon 3.5-4 x
pikem kui saba;
keha sinaka kirmega
sambuci

karvad kehal 1.8-2 x
pikemad kui I tergiidi
servakõbru kõrgus
fabae

tahm

0.9-1 x
evonymi

lääkiv mustpruun,
tolmita
crassivora

luuderohul
hederae

oblikatel

siguril
intybi

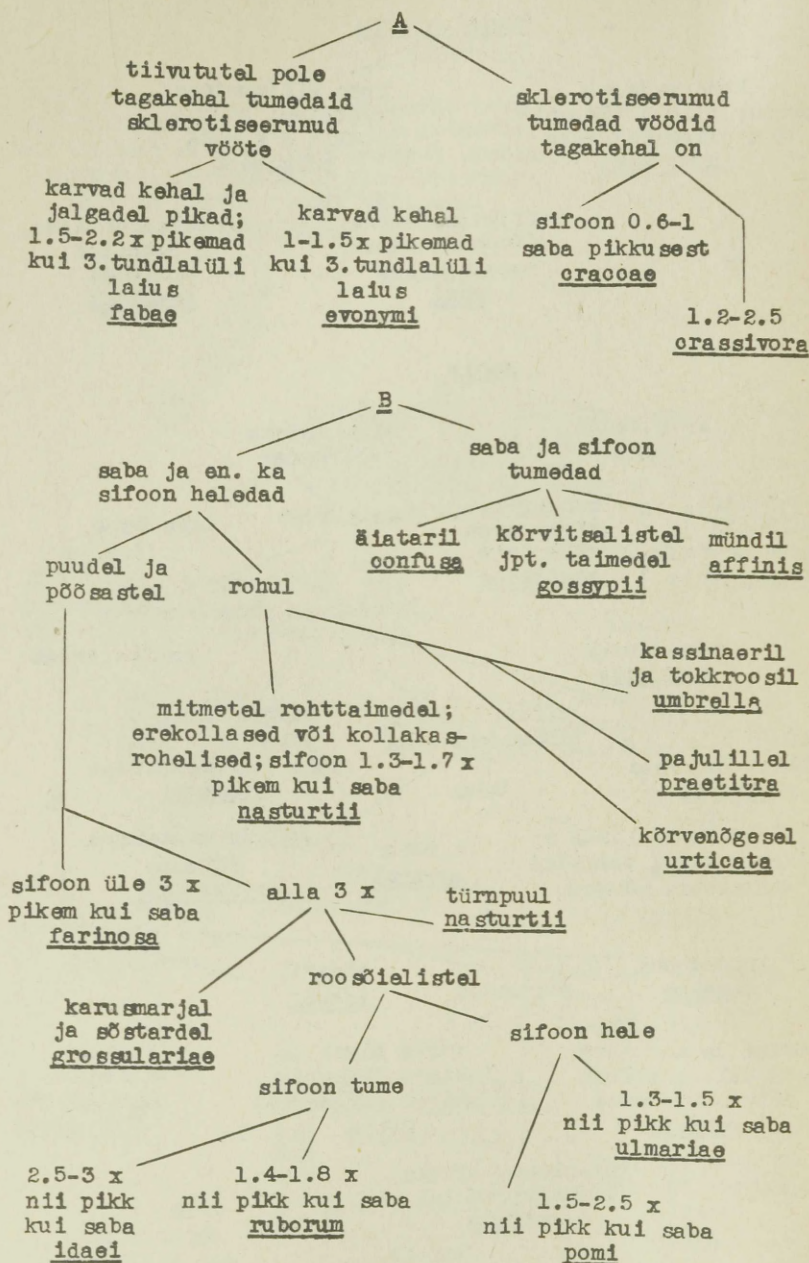
vartel ja alumistel
lehtedel; ♀ sääred
pole paksenenud
rumicis

varte tipul ja
lehtede ülaküljel;
♀ sääred paksenenud
fabae

teistel
taimedel
(104,A)

tumepruun, sinaka
kirmega; juurtel
sambuci

COCCINEA - kilptäilised

♀♀: 1-7 mm, ilma selge lülistuseta ja ilma tiibadeta, väga väikeste tundlate ja jalgadega, sageli kaetud vahakorraga või kilbiga. ♂♂: palju väiksemad, vaid 1 paari tiibadega, harvakohatavad. Liikide määramine toimub täiskasvanud ♀♀ järgi. Toituvad taimede mitmesugustel osadel, peamiselt okstel, tüvel ja okastel, harva lehtedel ja juurtel.

Eestis tõenäoliselt üle 60 liigi, kuid seni peaaegu uurimata. Juhuslikke andmeid on vaid 7 liigi esinemisest meil. Alljärgnev nimestik ja tabelid on koostatud Leningradi oblasti ja Läti NSV kohta avaldatud andmete põhjal. Kasvuhoonetes ja toataimedel esinevad vormid (10-15 liiki) on määramistabelitest välja jäetud. Eestikeelsed nimetused on enamuses esmakordsed.

f. Ortheziidae - plaattäilased

Orthezia urticae L. - nõgese-plaattäi. Mitmesugustel rohttaimedel, tavaline.

Arctorthezia cataphracta Shaw. Rohttaimedel.

Newsteadia floccosa Deg. - sambla-plaattäi. Samblas, metsakõdus, taimede juurekaeladel.

f. Margarodidae

Matsucoccus insignis Borchs. - männi-puudertäi. Männi koore pragudes.

f. Pseudococcidae - puudertäilased

Alloccoccus vovae Nass. - kadaka-puudertäi. Kadaka noortel okstel.

Spinococcus calluneti Lndgr. - kanarbiku-puudertäi. Kanarbikulistel. Tavaline.

Phenacoccus aceris Geoffr. - vahtra-puudertäi. Lehtpuudel. Tavaline.

Paroudablis piceae Lw. - kuuse-puudertäi. Kuuse okastel. Tavaline.

vaccinii Danz. - pohla-puudertäi. Pohla lehtede alaküljel.

Ceraputo pilosellae Sulo. Kanarbikulistel jt. rohttaimedel.

Coccurea comari Künow. - vaarika-puudertai. Vaarikal,
kitsamurakal ja lillakal, varre alusel.
(+ 10 liiki tarnadel ja kõrrelistel)

f. Eriococcidae - vilttäilased

Gossyparia spuria Mod. - jalaka-vilttai. Jalaka okstel,
tüvel ja võsadel.

Acanthosoccus uvae-ursi L. - leesika-vilttai. Leesika
vartel.

Pseudochermes fraxini Kalt. - saare-vilttai. Saarel,
tüvel ja okstel.

(+ 6 liiki kõrrelistel)

f. Kermococcidae

Kermococcus quercus L. Tamme tüvel ja okstel. Põhjustab
okste kuivamist.

f. Asterolecaniidae

Asterodiaspis quercicola Bouché. Tamme peentel okstel
ringvalli sees.

variolosa Ratz. - " -

f. Coccidae - ebakilptäilased

Psilococcus parvus Borchs. Tarnadel, lehakaenaldes.

Luzulaspis luzulae Duf. Piipheintel ja tarnadel.

(+ 2 liiki tarnadel)

Parafairmairia delicata Borchs. Tarnadel.

gracilis Green. Tarnadel ja kõrrelistel.

Eriopeltis (4 liiki kõrrelistel).

Pulvinaria betulae L. Lehtpuude okstel. Tavaline.

Phyllostoma myrtilli Kalt. Kanarbikuliste lehtedel
ja vartel.

Parthenolecanium corni Bouché - pöösa-ebakilptai.
Lehtpuude okstel.

fletcheri Ckll. - elupuu-ebakilptai.
Elupuul.

Eulecanium transvittatum Green. Kase okstel.

oilatum Dougl. - rips-ebakilptai. Leht-
puude peentel okstel.

franconicum Lndgr. - mustika-ebakilptai.
Kanarbikulistel.

Eulecanium douglasi Šilo. Lehtpuudel (kask, lepp jt.).

caraganae Borchs. Kollasel akaatsial ja kasel.

malii Schr. - õunapuu-ebakilptäi. Aedades õuna- ja pirnipuul.

tiliae L. - pärna-ebakilptäi. Lehtpuudel (pärn, vaher, hobukastan).

Physokermes piceae Schr. Tavaline kuusel, võrsete pungasoomuste all.

latipes Borchs. Kuusel.

f. Diaspididae - kilptäilased

Syngenaspis parlatoriae Šilo. - kuuse-kilptäi. Kuuse, mulu ja seedri okastel.

Anamaspis loewi Colvée - männi-kilptäi. Männi okastel.

Lepidosaphes ulmi L. - viljapuu-kilptäi. Lehtpuude okstel ja tüvedel.

Chionaspis salicis L. - paju-kilptäi. - " -

Aulacaspis rosae Bouche. - roosi-kilptäi. Roosidel.

Nuculaspis abietis Schr. - mulu-kilptäi. Okaspuude okastel.

Quadraspidiotus ostraeformis Curt. - auster-kilptäi. Lehtpuudel, tavaline.

zonatus Frauent. - tamme-kilptäi. Tammel, ♀ okstel, ♂ lehe alaküljel.

bavaricus Lindgr. - kanarbiku-kilptäi. Kanarbiku vartel.

Tabel sugukondade määramiseks

keha kaetud
vahaplaatidega
Ortheziidae

keha kaetud
kergesti eraldatava
kilbiga
Diaspididae
(112)

keha lülislamata,
selg tavaliselt kumer
Kermococcidae
Asterolecaniidae
Coccidae
(110, 111)

keha lülislamud,
kaetud koheva
pulberja või viltja
vahakorruga
Margarodidae
Pseudococcidae
Eriococcidae
(109)

Ortheziidae

plaadid 6 pikireas;
keha 3.5, munapakk 5-10 mm
urtioae

plaadid 2 pikireas;
keha 1.6, munapakk 2.5 mm
floccosa

plaadid 4 pikireas,
keskel veel 3 paaritud plaati;
keha 3.5, munapakk 2 mm
cataphracta

okaspuudel,
piklikud, valge vaha-
pulbriga

männi koore
pragudes
insignis

kuuse
okastel
paceae

kadaka
noortel
okstel
vovae

lehtpuudel

ovaalne, pruun,
viltjal vaha-
vaagnal; 3.5 mm
spuria

oranž, 1. mm; keha
ülени viltjas vahamassis
fraxini

keha rohekas-kollane,
ovaalne, kuni 4 mm;
serval vahajätked
aceris

kanarbikulistel

leesikal; keha üleni
viltjas munapakis
uvaeursi

keha serval peened
lühikesed vaha-
niidid; pohlal
vaccinii

keha rohekas, kaetud
kohevate, erineva kujuga
vahaplaatidega
pilosellae

keha roosa, tagaotsas
kohevad vahaplaadid
calluneti

vaarikal jt.
lähedastel

lillakaspunane,
peaaegu kerajas,
valgel viltjal
vahavaagnal
comari

pinnasel, kõrrelistel ja tarnadel

keha kaetud
vahapuudriga
Pseudococcidae

keha üleni viltjas
vahamassis
Eriococcidae

kuusel (võrsete pungasoomuste all)

helepruun,
laius 5-7 mm
latipes

tumepruun
laius 3.5 mm
pioeae

mitmesugustal lehtpuudel

♀-l taga valge
minapakk, 6-8 mm
betulae

keha servad
laugjalt langevad
corni

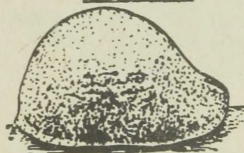
vähemalt
keha sessorv
järsult langev

pealtvaates ümar
või lühiovaalne

pealtvaates
munajas,
5.5-7 mm

nõrgalt kumer, ülal
2 roidega, 6.5x3.5 mm
noortel ♀-l keha serval
lühikesed vaharipsmed
ciliatum

keha külgedel arvukad
väikesed punktid
douglasi

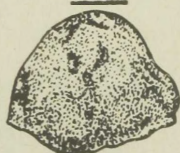

keha külgedel
2 rida punkte
caraganae

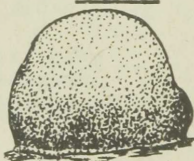
tugevasti kumer, keha
tagaots järsult langev

surnud ♀ kollakaspruun,
4x3.5 mm; keha külgedel
alla paindunud
mali

surnud ♀ tumepruun

üle 5 mm,
pealt sile
tiliae

3-4 mm,
noored ♀♀
heledate
ristvõõtidega
transvittatum

elupuul _____ fletcheri

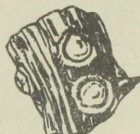
tammel

keha neerjas, tugev;
3-5 mm; koorepragudes
quercus

keha ketasjas, rohakas,
läikiv, koore ringvalli sees,
noortel okstel ja võrsadel
Asterodiaspis

1.7-2.2 mm
variolosa

1-1.5 mm
quercicola

kanarbikulistel

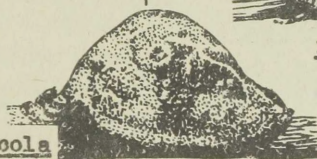
valkja mina-
pakiga taga
myrtilli

minapakita,
tugevasti kumer
franconicum

f. calluneti

f. vaccinicola

üheidulehelistel

keha viitjas
vahanassis

keha paljas,
Pgilococcus

katuseku julise
vahakestaga
Parafairmairia

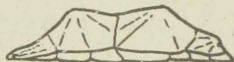
kõrrelistel
Eriopeltis

piipheinal
luzulae

tarnadel
(Luzulaspis,
teised liigid)

2x pikem
kui kõrge
delicata

4x pikem
kui kõrge
gracilis

Diapriidae

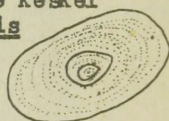
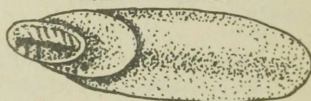
okaspuude okastel

♀ kilbil 2
vastsekesta

kilp piklikovaalne
vastsekestad otsas
parlatoriae

♀ kilbil 1 vastse-
kest; kilp pudeljas
loewi

kilp ovaalne, vastse-
kestad selle keskel
abietis

lehtpuudel

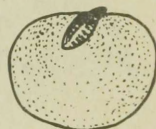
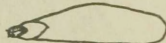
kilp piklik
eesots ahenevad

kilp ümar

pirnjas
galicis

komataoline
ulmi

vastsekestad
kilbi serval
rosae

vastsekestad kilbi
keskkoha lähedal

tammel
zonatus

teistel
lehtpuudel
ostraeformis

kanarbikul _____ bavaricus

HEMIPTERA - lutikalised

Väga mitmesuguse kaju ja suurusega. Isaloomulik on tiibade ehitus. Nende kannaosas on sklerotiseerunud, sarvjas või nahkjane, tipuosas (membraan) on kilejas. Mõnikord on tiivad lühenenud või puuduvad. Elavad vees, vee pinnal, maismaal vabalt taimedel või varjatult pinnases, puukoore all jms. Toitumiselt röövlomad, taimede või loomade parasiidid või segatoidulised. Eestis tõenäoliselt kuni 500 liiki. Seni kindlaks tehtud üle 350 liigi.

f. Corixidae - sõudurlased

Vees, osalt röövtoidulised, osalt toituvad vetikatest.

Corixa dentipes Thoms.

punctata Ill. Lompides

sahlbergi Fieb. Kurüüdk.

linnaei Fieb. Seisuvetes, kõikjal.

moesta Fieb. Soome, Rootsi, Pihkva obl.

castanea Thoms. Soome, Rootsi, Kesk-Euroopa.

Sigara F. 8-15 liiki.

Cymatia bonedorffi C. Sahlb. Tiikides, kraavides, jõgedes.

coleoptrata F. Seisvates ja aeglaselt voolavates vetes.

Micronecta minutissima L. Järvedes ja aeglase vooluga jõgedes. Tavaline, liivasel põhjal.

poweri Dgl. So. Soome, Leningradi oblast.

f. Naucoridae - ujurlutiklased

Nyocoris cimicoides L. Aeglase vooluga ja seisuvetes.

f. Aphelocheiridae - kärestikulutiklased

Aphelocheirus aestivalis F. Kiirevoolulistes jõgedes.

f. Notonectidae - selgsõudurlased

Notonecta glauca L.

lutea Müll.

reuteri Hungerf. Soome, Leningradi obl.,
Lääne-Euroopa.

f. Pleidae - käbusselgeõudurlased
Limmofiil ja fütofiil. Toitub planktonvähikestest.
Plea leachi Mc Gr. et Kirk. Novgorodi obl., Rootsi.

f. Nepidae - harklutiklased
Nepa cinerea L. - vesihark. Tavaline. Mudase põhjaga
veekogudes.

Ranatra linearis L. - nõelhark. Mitte sage. Lõuna-
-Eestis.

f. Hebridae - pisilutiklased
Veekogude kallastel ja soodel, ka veetaimede ujuleh-
tedel.

Hebrus ruficeps Thoms. Peaaegu alati tiivutu. Peami-
selt soodes.

pugillus Fall. Alati tiivuline. Ka vabas vees.

f. Mesovelidae - purilutiklased
Mesovelia furcata Muls. Veetaimede ujulehtedel.

f. Hydrometridae - vesivaksiklased
Veekogude kallastel vee- ja kaldataimedel, ka vee
pinnal.

Hydrometra gracilentia Horv.

stagnorum L. Soome, Rootsi, Moskva obl.

f. Velidae
Microvelia umbricola Wrobl. Leningradi obl., Rootsi,
Seisuveetes, palofiil.

reticulata Burm. Limmofiil, veetaimede uju-
lehtedel.

Velia saulii Tam. } Esinemine Eestis ebaselge.
caprai Tam. } Vooluvete pinnal.

f. Gerridae - vesijooksiklased
Rõõvtoidulised, limmofiilid. Veekogude pinnal.

Limnoporus rufoscutellatus Latr.

Gerris paludum F.

najas Deg.

lateralis Schumm. Soome, Rootsi, Baltikum.

thoracicus Schumm.

Gerris sphagnetorum Gaun. Rootsi.

odontogaster Zett.

lacustris L. Kõige tavalisem.

argentatus Schumm.

f. Saldidae - rannalutiklased

Veekogude kallastel ja soodel, röövtoidulised.

Chiloxanthus pilosus Fall. Kesk-Euroopast - Valge mere-
reni. Mererannal.

Salda littoralis L. Halofiil, mererannal.

mielleri Gmel. Halofiil.

morio Zett. Rannal ja soodel.

Charatoscirta cineta H.-S. Mererannal, soodel.

elegantula Fall. Mererannal, soodel.

cooksi Curt. Mererannal.

Halosalda lateralis Fall. Mererannal.

Micracanthia fennica Reut. Mererannal.

Teloleuca pallucens F. Soome, Rootsi, Poola.

Saldula scotica Curt. Mererannal.

ortochila Fieb. Sageli veekogudest eemal,
kuivades kohtades.

opacula Zett. Mererannal ja magevete ääres.

melanocula Fieb. Kaldaliival.

c-album Fieb. - " -

saltatoria L. Tavaline mere ja magevete ääres.

pallipes F. Mererannal.

arenicola Scholtz. Jõekaldal.

f. Dipsocoridae - samblalutiklased

Elavad samblas, valmivad ilmuvad suve lõpul.

Ceratocombus coleoptratus Zett. Samblas, lehekulus ja
sipelgapesades.

corticalis Reut. Soome, Poola. Puukoore all.

Cryptostenma pusillum J.Sahlb. Soodel.

waltii Fieb. Niisketel niitudel.

f. Nabidae - sirplutiklased

Röövlomad, toituvad teistest putukatest.

Himacerus apterus F. Lehtmetsades pöösastel.

Stalia boops Schiöde. Soome, Rootsi, Leningradi obl.

Dolichonabis flavomarginatus Scholtz. Lehtpuudel ja rohul.

limbatus Dahlb. Niisketes kohtades, rohul ja pöösastel.

lineatus Dahlb. En. roostikes.

Nabis ferus L. Niisketes kohtades.

pseudoferus Rem.

rugosus L. Lehtmetsades.

ericetorum Scholtz. Kanarbikul.

brevis Scholtz. Niisketal niitudel.

f. Reduviidae - röövlutiklased

Empicoris vagabunda L. Puudel.

culiciformis Deg. Puudel ja hoonetes.

Coranus sibapterus Deg. Tavaline rohurindes.

Rhinocoris annulatus L. Pöösastel ja puudel.

Reduvius personatus L. Reeglina vanades hoonetes.

Pygolampis bidentata Goeze. Niisketal niitudel.

f. Phymatidae - kojusalutiklased

Phymata crassipes F. Niitudel, rabal kanarbikul jm. Röövtoiduline. Valmik varakevadel ja hilis-sügisel.

f. Microphysidae - kääbuslutiklased

Röövlomad, toituvad lestadest, hooghännalistest jt. ♂ ja ♀ selgelt erinevad.

Loricula pselaphiformis Curt. Puukoorel samblike all.

elegantula Baer. Soome, Rootsi, Kesk-Euroopa.

Myrmedobia tenella Zett. Okaspuudel, samblas, sipelgapesades.

distinguenda Reut. Soome. Okaspuudel.

coleoptrata Fall. Samblas, samblikes ja sipelgapesades.

f. Anthocoridae - õielutiklased

Toituvad lehtedest, ürasekistest jt. putukatest. Sage-
li puudel ja õitel. Talvituvad enamasti valmikutena.

Sceloposcelis obscurella Zett. Puude koore all.

pulchella Zett. Okaspuudel, ürasekite käikudes.

Xylocoris cursitans Reut. Puude koore all, en. lühi-
tiivaline.

galactinus Fieb. Sageli sõnnikus.

formicetorum Boh. Soome, NL Euroopa osa metsa-
vöönd, sipelgapesades.

lativentris J. Sahlb. Soome, NL Euroopa-osa.

Lycocoris campestris F. Koore all, urgudes, ehitustes.

Tennotethus pusillus H.-S. Lehtpuude koorel, toituvad
en. kilptäidest.

gracilis Horv. - " - - " -

Elatophilus stigmatellus Zett. Soome, Rootsi, Läti.
Männil.

nigricornis Zett. Soome, Rootsi. Männil.

Anthocoris confusus Reut. Lehtpuudel (paju, pappel).

nemorialis F. - " - - " -

gallarum-ulmi Deg. Jalaka-kobrutäi pahkades.
Soome, Leningradi ja Pihkva
obl.

pilosus Jak. Soome, Leningradi obl., K.-Euroo-
pa. Puudel ja rohul.

nemorum L. Tavaline, puudel.

limbatus Fieb. Soome, Rootsi, NL Euroopa-osa
metsavöönd. En. pajudel.

Tetraphleps bicuspis H.-S. Nulul ja lehisel. Soome,
Rootsi, Läti.

Acomocoris alpinus Reut. Okaspuudel.

pygmaeus Fall. Okaspuudel.

Orius niger Wolff. Mitmesuguste taimede õitel ja leh-
tedel.

minutus L.

agilis Flor. Läti.

laticollis Reut.

f. Cimicoidae - verelutiklased

Imevad püsisoojaste loomade verd.

Cimex lectularius L. - voodilutikas. Inimesel.

Oeciacus hirundinis Jen. - pääsukeselutikas. Pääsukeste ja piirpääsukeste pesades, ka varblastel jt. lindudel.

f. Miridae - rohmlutiklased

Suurim lutiklaste sugukond. Enamis taimtoidulised, osa ka rööv- ja segatoidulised.

sf. Bryocorinae. Sõnajalgadel.

Monalocoris filicis L.

Bryocoris pteridis Fall.

sf. Dicyphinae

Dicyphus pallidus H.-S. Mets-nõianõgesel. Rootsi, Novgorodi oblast.

constrictus Boh. Rohul (nõianõgestel).

stachydis Reut. - " -

globulifer Fall. Pagurohtudel ja käokannil.

sf. Deraeocorinae. Röövtoidulised.

Bothynotus pilosus Boh. Männil ja kuusel. Soome, Leningradi obl.

Stethococcus cyrtopeltis Flor. Soodel, toitub võrklutikatest Stephanitis oberti.

Alloetomus gothicus Fall. Männil.

germanicus E.Wagn. Männil. Soome, Rootsi, Kesk-Euroopa.

Deraeocoris punctulatus Fall. Rohurindes ja lehtpuudel.

ruber L. Lehtpuudel ja pöösastel.

soutellaris F. - " -

sf. Mirinae

trib. Mirini

Capsus ater L. Kõrrelistel.

wagneri Rem. Sookastikul. Metsavöönd.

Charagochilus gyllenhali Fall. Madaratel.

Polymerus nigritus Fall. Madaratel.

palustris Reut. - " -

Polymerus unifasciatus F. Madaratal.

vulneratus Panz. Polüfaag, kahjustab peeti ja kartulit.

cognatus Fieb. Polüfaag, kahjustab peeti ja kartulit. Soome, Rootsi, Pihkva obl.

Camptozygum aequale Vill. Okaspuudel.

Zyginus nigriceps Fall. Kadakal, männil. Soome, Rootsi, Jaroslavi obl.

Plesiocoris rugicollis Fall. Pajudel ja leppadel, mõnikord kahjustab aedades viljapuudel.

Lygocoris pabulinus L. - kartulilutikas. Rohul niisketes kohtades.

contaminatus Fall. Lehtpuudel ja põõsastel.

viridis Fall. Lehtpuudel ja põõsastel, eriti pärnadel.

limbatus Fall. Pajudel jt. lehtpuudel. Soome, Rootsi, Läti.

rhamnicola Reut. Paakspaul. Soome, Rootsi.

lucorum M.-D. Põõsastel ja rohul.

spinoiai M.-D. Põõsastel ja rohul. Soome, Läti.

Lygus rugulipennis Popp. Polüfaag rohttaimedel.

punctatus Zett. Soome, Rootsi. Kanarbikul, nõgestel.

pratensis L. Polüfaag rohttaimedel ja puudel.

gemellatus H.-S. Soome, Rootsi, NL Euroopa-osa. Sageli pajudel.

Orthops rubricatus Fall. Okaspuudel.

cervinus H.-S. Lehtpuudel.

campestris L. Rohttaimedel, eriti sarikalistel.

kalmi L. - " - " -

basalis Costa. NL Euroopa-osas laialt levinud.

Liocoris tripustulatus F. En. nõgestel.

Agnocoris rubicundus Fall. En. pajudel.

Dichrocytus rufipennis Fall. Okaspuudel.

- Stenotus binotatus F. Niisketes kohtades orasheintel.
Soome, Läti.
- Capsodes gothicus L. Kuivadel niitudel, rohttaimedel.
- Miris striatus L. Lehtpuudel.
- Calocoris quadripunctatus Vill. Tammel jt. lehtpuudel.
serguttatus F. Rohul.
- biclavatus H.-S. Lehtpuudel, põõsastel ja puhmastel.
- fulvomaculatus Deg. Lehtpuudel.
- rossomaculatus Deg. Rohul, kserofiil.
- norvegicus Gmel. Rohul ja puudel.
- Adelphocoris seticornis F. Liblikõielistel.
- lineolatus Goeze. - lutsernilutikas. Rohttaimedel, kahjustab lutserni.
- annulicornis F. Sahlb. En. nõgestel.
- Phytocoris populi L. Lehtpuudel.
- tiliae F. Lehtpuudel.
- longipennis Flor. Lehtpuudel.
- dimidiatus Kirschb. Lehtpuudel. Soome, Rootsi, Leningradi obl.
- hirsutulus Flor. Rohul.
- reuteri Sd. Lehtpuudel. Põhja- ja Kesk-Euroopa.
- ulmi L. Lehtpuudel.
- varipes Boh. Rohul ja põõsastel.
- insignis Reut. Kanarbikul. Soome, Kesk-Euroopa.
- intricatus Flor. Okaspuudel.
- pini Kbm. Okaspuudel.
- Pantilius tunicatus F. Lehtpuudel.
- trib. Stenodemiini. Kõrrelistel ja tarna-
del.
- Stenodema calcaratum Fall. Niisketel niitudel.
- trispinosum Reut. Veekogude ääres rohul.
- virens L. Rohul, talvitub okaspuudel.
- laevigatum L. Rohul
- holsum F. Kuivadel niitudel.
- Notostira erratica L. - uitlutikas. Niitudel.

Megaloceræa recticornis Geoffr. Niitudel.

Trigonotylus ruficornis Geoffr. Niitudel ja põõsastel.

Teratocoris paludum J. Sahlb. Tarnadel.

saundersi Dgl. Sc. Pillirool.

antennatus Boh. Niisketel niitudel, kõrre-
listel.

Leptopterna dolabrata L. Väga tavaline niitudel.

ferrugata Fall. Niitudel.

Actitocoris signatus Reut. Soodel. Soome, Leningradi
obl.

Acetropis gimmerthali Flor. Läti, Rootsi, Leningradi
obl. Liivapinnasel luste-
tel.

trib. Pithanini

Pithamus maerkeli H.-S. Kõrrelistel ja tarnadel.

trib. Myrmecorini

Myrmecoris gracilis R. Sahlb. En. kõrrelistel, zoofaag.

sf. Orthotylinae

trib. Halticini

Myrmecophyes alboornatus Stål. Kõrrelistel. Karjala,
Moskva obl.

Labops sahlbergi Fall. Tarnadel. Soome, Läti.

Euryopicoris nitidus M.-D. Liblikõielistel

Orthocephalus brevis Panz. Kõrrelistel.

coriaceus F. Korvõielistel.

saltator Hahr. Korvõielistel.

vittipennis H.-S. Pujudel ja härjasilmal.
Soome, Läti.

Strongylocoris niger H.-S. Niisketel niitudel ja soo-
del. Soo-piimputkel.

leucocephalus L. Kellukatel.

steganoides J. Sahlb. Koola, Kesk-Euroopa.
Madaratel.

luridus Fall. Sininukul jt. taimedel.

Halticus apterus L. Liblikõielistel.

trib. Orthotylini

Cylloceria histrionica L. Tammal jt. lehtpuudel.

flavoquadrinaculatus Deg. Tammal jt.
lehtpuudel.

Globiceps sphegiformis Rossi. Puudel.

salicicola Reut. Soodel, pajul ja kääbus-
kasel. Soome, Leningr. obl.

flavomaculatus F. Niisketes kohtades, ro-
hul ja põssastel.

dispar Boh. Soodel, rohus.

Mecoma ambulans Fall. Polüfaag, niiskes metsas,
rohul.

Fieberocarpus flaveolus Reut. Soodel, rohus. Soome,
Leningradi obl.

Cyrtorhinus caricis Fall. Tarnadel ja kõrkjatel.
Soome, Leningradi obl.

Blepharidopterus angulatus Fall. Lehtpuudel, zoofaag.

Malacosoma chlorizans Panz. Lehtpuudel.

Orthotylus fuscescens Kbm. Männil ja kuusel. Soome,
Leningradi obl.

bilineatus Fall. En. haaval.

virens Fall. Pajudel.

marginalis Reut. Pajudel jt. lehtpuudel.

tenellus Fall. Lehtpuudel, eriti saarel.

nassatus F. Lehtpuudel, eriti pärnal.

viridinervis Kbm. Jalakal jt. lehtpuudel.

prasinus Fall. Lehtpuudel, eriti pajul.

diaphanus Kbm. Pajudel jt. lehtpuudel.

flavosparsus C. Sahlb. Maltsalistel. Kah-
justab peeti.

ericetorum Fall. Kanarbikul.

trib. Pilophorini

Pilophorus cinnamopterus Kbm. Männil. Toituvad
lehetäidest.

perplexus Dgl. Sc. Lehtpuudel. Soome,
Rootsi, Moskva obl.

clavatus L. Lehtpuudel.

confusus Kbm. Lehtpuudel, eriti pajudel.

sf. Phyllinae

trib. Hallodapini

Hallodapus rufescens Burm. Kanarbikul.

Systellonotus triguttatus L. Kuivadel niitudel.

Cremnocephalus albolineatus Reut. Okaspuudel. Soome,
Kesk-Euroopa.

trib. Phyllini

Oncotylus viridiflavus Goeze. Jumikatal. Leningr. obl.

punctipes Reut. Soolikarohul. Soome, Lenin-
gradi obl.

Macrotylus cruciatus F. Sahlb. Angervaksal. Soome,
Karjala.

Conostethus roseus Fall. Rohul, eriti mägiristikul.

Coniortodes salicellus M.-D. Pajudel, sarapuul jt.
põõsastel.

Lopus decolor Fall. Rohttaimedel.

Amblytylus nasutus Kbm. Rohttaimedel.

Megalocoleus pilosus Schrk. Soolikarohul jt.

mollioulus Fall. - " -

Hoplomachus thunbergi Fall. Hunditubakatal jt. roht-
taimedel.

Tytthus geminus Flor. Tarnadel, toituvad tsikaadidest.

pygmaeus Zett. - " - " -

Plesiodema pinetellum Zett. Okaspuudel.

Orthonotus rufifrons Fall. Nögesel jt. rohttaimedel.

Phylus melanocephalus L. Tammal jt. lehtpuudel.

coryli L. Sarapuul.

Psallus kolenatii Flor. Kuusel ja männil.

ambiguus Fall. Lehtpuudel.

aethiops Zett. Pajudel. Soome, Leningr. obl.

betuleti Fall. Kaskedel ja leppadel.

quercus Kbm. Tammal jt. Soome, Leningradi obl.

perrisi M.R. Lehtpuudel.

wagneri Oss. Lehtpuudel.

variabilis Fall. Lehtpuudel.

roseus F. Pajudel jt. lehtpuudel.

mollis M.R. Lehtpuudel.

Psallus diminutus Kbm. Tammel jt. lehtpuudel. Soome, Leningradi obl.

variatus H.-S. Lehtpuudel. Soome, Leningr.obl.

lepidus Fieb. Saarel jt. - " -

flavellus Stich. Saarel jt. - " -

scholtzi Fieb. Leppadel jt. lehtpuudel.

falleni Reut. Kaskedel jt. lehtpuudel.

Sthenarus rotermundi Scholtz. Hõbepaplil, ka pajudel.

Atractotomis morio J. Sahlb. Männil. Soome, Leningradi obl.

mali M.-D. Roosõialistel. Toituvad lehetäidest jt. putukatest.

magnicornis Fall. Okaspuudel, eriti kuusel.

Griecoris crassicornis Hahn. Madaratel.

quadrinaculatus Fall. - " -

Salicarus roseri H.-S. Pajudel. Soome, Läti.

Mono synema bohemani Fall. Pajudel.

Phoenicocoris modestus M.D. Männil, Soome, Leningradi obl.

obscurellus Fall. Männil, kuusel ja kadakal.

Parapsallus vitellinus Scholtz. Okaspuudel.

Placochilus seladonicus Fall. Kuival niidul, rohttaimedel.

Plagiognathus chrysanthemi Wolff. Rohul ja lehtpuudel.

arbustorum F. Rohul ja lehtpuudel.

albipennis Fall. Pajudel.

Chlamydatus pulicarius Fall. Termofiil. Liblikõielistel.

pullus Reut. - " - - " -

saltitans Fall. Rohul.

f. Tingidae - võrklutiklased

Taimtoidualised, samblal, rohul ja puudel.

Campylosteira falleni Fieb. Sammaldel. Soome, Pihkva obl.

Acalypta carinata Panz. Sammaldel.

platycheila Fieb. - " -

nigrina Fall. - " -

Acalypta marginata Wolff. Sammalidel. Soome, Läti.
     gracilis Fieb.   - " -
     parvula Fall.   - " -
Dictynota tricornis Schrk. Maapinnal.
Derephysia foliacea Fall. Rohul, ka tammel.
     cristata Panz. Korvõielistel.
Galeatus spinifrons Fall. Rohul.
Stephenitis oberti Kol. Sinikal.
Lasiacantha capucina Germ. Huulõielistel.
Tingis reticulata H.-S. Anakapsastel, munditubakatel
     jt. Novgorodi obl.
     cardui L. Ohakatel.
Catoplatus fabricii Stal. Härjasilmal.
Physatocheila costata F. Leppadel jt. lehtpuudel.
Dictyla lupuli Fieb. Soo-lõosilmal.
     convergens H.-S. - " -
     eehii Schrk. Karalehelistel.
Agramma tropidoptera Flor. Rabadel, villpeal.
     laeta Fall. Lugadel ja tarnadel.
     confusa Put. Lugadel.
     f. Aradidae - koorelutiklased
Aradus cinnamomeus Panz. - männi-koorelutikas. Noortel
     mändidel.
     depressus F. Lehtpuudel.
     somcheticus Kir. Jalakal. Leningradi obl.
     erosus Fall. Vanadel kuuskedel. Soome, Leningradi obl.
     brevicollis Fall. Vanadel kuuskedel.
     betulinus Fall. Kuuskedel. Soome, Leningr.obl.
     corticalis L. Okaspuudel.
     pictus Baer. - " -
     hieroglyphicus J.Sahlb. Lehtpuudel. Leningradi obl.
     betulae L. Kaskedel.
     signaticornis F.Sahlb. Soome, Läti.
     lugubris Fall. Kn. okaspuudel.

Araçus angularis J. Sahlb. Okaspuudel. Soome, Novgorodi obl.

aterrimus Fieb.

bimaculatus Reut. Lehtpuudel. Leningradi obl.

crenaticollis F. Sahlb. Männil. Soome, Läti.

Mezira tremulae Geim. Lehtpuudel.

Aneurys avenius Duf. Lehtpuudel. Soome, Leningradi obl.

f. Piesmatidae - pitslutiklased

Taimtoidulised, maitselistel.

Piesma maculatum Lap.

capitatum Wolff.

quadratum Fieb. - peedi-pitslutikas. Kahjustab peeti.

f. Berytidae - karklutiklased

Röövtoidulised või segatoidulised.

Heides tipularius L. Kuivadel niitudel.

Berytinus clavipes F. Liblikõielistel.

minor H.-S. - " -

crassipes H.-S. - " -

Metatropis rufescens H.-S. Varjulistes metsades nõia-kollal ja harakkuljusel.

f. Lygaeidae - pikklutiklased

Taimtoidulised, en. polüfaagid.

Lygaeus equestris L. - ratsulutikas. Rohul ja põõsastel.

Nithecus jacobaeae Schill. Rohul.

Nysius thymi Wolff. Rohul ja puhmastel.

erioae Schill. - " -

helveticus H.-S. - " -

Ortholomus punctipennis H.-S. Rohul

Kleidocerys resedae Panz. Kaskedel jt. lehtpuudel ja põõsastel. Toitub lehetäidest.

Cymus clavicolus Fall. Tarnadel.

glandicolor Hahn. Tarnadel.

obliquus Hv. Kõrkjatel, tarnadel, lugadel. Baltikum.

Ischnodemus sabuleti Fall. Kõrrelistel.

Geocoris grylloides L. - kilklutikas. Maapinnal.
Fakultatiivselt röövtoiduline.

dispar Waga. Leningradi oblast.

lapponicus Zett.

ater F.

Heterogaster urticae F. - nõgeselutikas. Nõgesel.

Tropidophlebia costalis H.-S. Kivistel kohtadel. Leningradi obl.

Macroplax preysleri Fieb. Korvõielistel jt.

Oxycaenus modestus Fall. Lepakäbides. Soome, Läti.

Philomyrmex insignis C. Sahlb. Männikäbides. Soome,
Leningradi obl.

Plinthinus pusillus Scholtz. Maapinnal, kuivades kohtades.

Acampus rufipes Wolff. Maapinnal, niisketel niitudel.

Stygnocoris rusticus Fall. Maapinnal, kuivades kohtades.

pedestris Fall. Maapinnal.

fuligineus Geoffr. Karjala.

pygmaeus F. Sahlb. Soome, Leningradi obl.

Tropistethus holosericeus Scholtz. Soome, Rootsi.

Ischnocoris augustulus Boh. Liivasel pinnasel.

Scolopostethus pictus Schill. Niiskes metsakulus ja
veekogude kallastel uhtrikus.

affinis Schill. En. nõgestel.

thomsoni Reut. Nõgestel. Soome, Moskva obl.

decoratus Hahn. Kuival pinnasel.

pilosus Reut. Veekogude kallastel uhtrikus.

Eremocoris plebejus Fall. Metsakulus.

abietis L. Metsakulus, okasmetsades.

Taphropeltus contractus H.-S. Soome, Rootsi.

Lamproplax piceus Flor. Metsakulus ja samblas.

Drymus ryei Dgl. Sc. Lehtmetsades ja rabadel, lehekulus.

sylvaticus F. Nõmmemetsades maapinnal.

brunneus F. Sahlb. Metsades, lehekulus.

Gastrodes grossipes Deg. Männikäbides.

abietum Bergr. Kuusekäbides.

Graptopeltus lynceus F.

Raglius alboacuminatus Goeze. Lehtmetsades, maapinnal ja koore pragudes.

Ryparochromis pini L. En. okasmetsades.

phoeniceus Rossi. Soome, Kesk-Euroopa.

Peritrechus angusticollis F. Sahlb. Maapinnal, kuivades kohtades.

geniculatus Hahn. Metsakulus ja samblas.

nubilus Fall. Maapinnal

distinguendus Flor. Liivapinnasel.

Sphragisticus nebulosus Fall. Maapinnal, metsakulus, samblas.

Megalonotus antennatus Schill. Maapinnal, kanarbiku ja maranate all.

chiragra F. Maapinnal

Pterotmetus staphyliniformis Schill. Kuival pinnasel.

Macrodema micropterum Curt. Kanarbikul.

Pionosomus varius Wolff. Nõmmedel.

Trapezonotus arenarius L. Liivapinnasel.

anorus Flor. Rohul, samblas ja metsakulus.

desertus Seid. Kanarbikul, nõmmedel. Soome, Kesk-Euroopa.

Emblethis denticollis Horv. Leningradi obl. Kuival pinnasel.

Gonianotus marginepunctatus Wolff. Rannaliival.

Pachybrachius fracticollis Schill. Soonitudel.

luridus Hahn. Soonitudel.

Ligyrocoris sylvestris L. Okasmetsades, rohul ja puhmastel.

f. Pyrrhocoridae - punalutiklased

Pyrrhocoris apterus L. Segatoiduline. Kuivades kohtades. Haruldane.

f. Coreidae - loidlutiklased

Syromastus rhombeus L. Kuivadel niitudel. Soome, Leedu.

Coreus marginatus L. - oblikalutikas. Oblikatel jt.,
niisketel niitudel.

Enoplops scapha F. Ussikeelal jt. karelehelistel.

Spathocera dalmani Schill. Oblikatel jt., liivastel
aladel.

Bathysolen nubilus Fall. Lutsernil.

Ulmicola spinipes Fall. Ristikutel.

Nemocoris falleni F. Sahlb. Liblikõielistel. Soome.

Coriomeris scabricornis Panz. Liblikõielistel. Soome,
Läti.

denticulatus Scop. Liblikõielistel.

Alydus calcaratus L. Liblikõielistel.

Corizus hyoscyami L. Polüfaag. Rohul ja pöösastel.

Rhopalus maculatus Fieb. Niisketes kohtades, soo-
kailul jt.

subrufus Gmel. Huulõielistel.

parumpunctatus Schill. Polüfaag.

Stictopleurus crassicornis L. Massiline rabadel.

abutylon Rossi. Kuivadel niitudel.

punctatonervosus Goeze. Kuivadel niitudel.

Myrmus miriformis Fall. Kõrrelistel.

Chorosoma schillingi Schill. Kõrrelistel. Liivastel
aladel.

f. Plataspidae

Coptosoma scutellatum Geoffr. Soome, Läti. Liblik-
õielistel. Kaltsifiil.

f. Acanthosomatidae - kiillutiklased

Acanthosoma haemorrhoidale L. Lehtpuudel. Haruldane.

Elasmostethus interstinctus L. Lehtpuudel, vastsed
kaskedel ja pajudel.

brevis Lindb. NL Euroopa-osa metsavööndis,
haruldane.

minor Horv. Sõstardel ja kusalpuudel.

Elasmucha grisea L. Okaspuudel.

ferrugata F. Sõstardel ja kusalpuudel.

betulae Deg. Lehtpuudel.

f. Cydnidae - kaevurlutiklased

Pinnases või pinnasel. Toituvad en. taimede juurtel.

Thyreocoris scarabaeoides L. Kuivadel niitudel. Vast-
sed kannikestel.

Aethus nigrinus F. Põldfaag, psammofiil.

Cydus aterrimus Först. Piimalilledel.

Leptotus picipes Fall. Madaratel.

Adomerus biguttatus L. Härgheintel.

Canthophorus dubius Scop. Põldfaag.

Tritomegas bicolor L. Huulõielistel.

Sehirus luctuosus Mls. Karalehelistel.

morio L. Karalehelistel.

Ochetostethus nanus H.-S. Põldfaag. Läti, Leningr.obl.

f. Pentatomidae - kilplutiklased

Odontoscelis fuliginosa L. Põldfaag, kuivades kohta-
des.

Phimodera lapponica Zett. Leesikatel. Soome, Lenin-
gradi obl.

humeralis Dalm. Rannaluidetel.

flori Fieb. Läti. Liivastal kohtadel kõrrelis-
te juurtel.

Eurygaster testudinarius Geoffr. Vastsed tarnadel.

maura L. Põldfaag. Kahjustab teravilju.

Graphosoma lineatum L. Sarikalistel.

Podops inuncta F. Põldfaag, niisketel niitudel.

Solycoris cursitans F. Maapinnal, kuivadel niitudel
ja nõmmedel.

macrocephalus Fieb. Leningradi obl.

microphthalmus Flor. Nõmmedel.

umbrinus Wolff. Nõmmedel.

Aelia acuminata L. - nokislutikas. Kahjustab tera-
vilju.

klugi Hahn. Kuivadel paikadel, kõrrelistel.

Neottiglossa pusilla Gmel. Soodel.

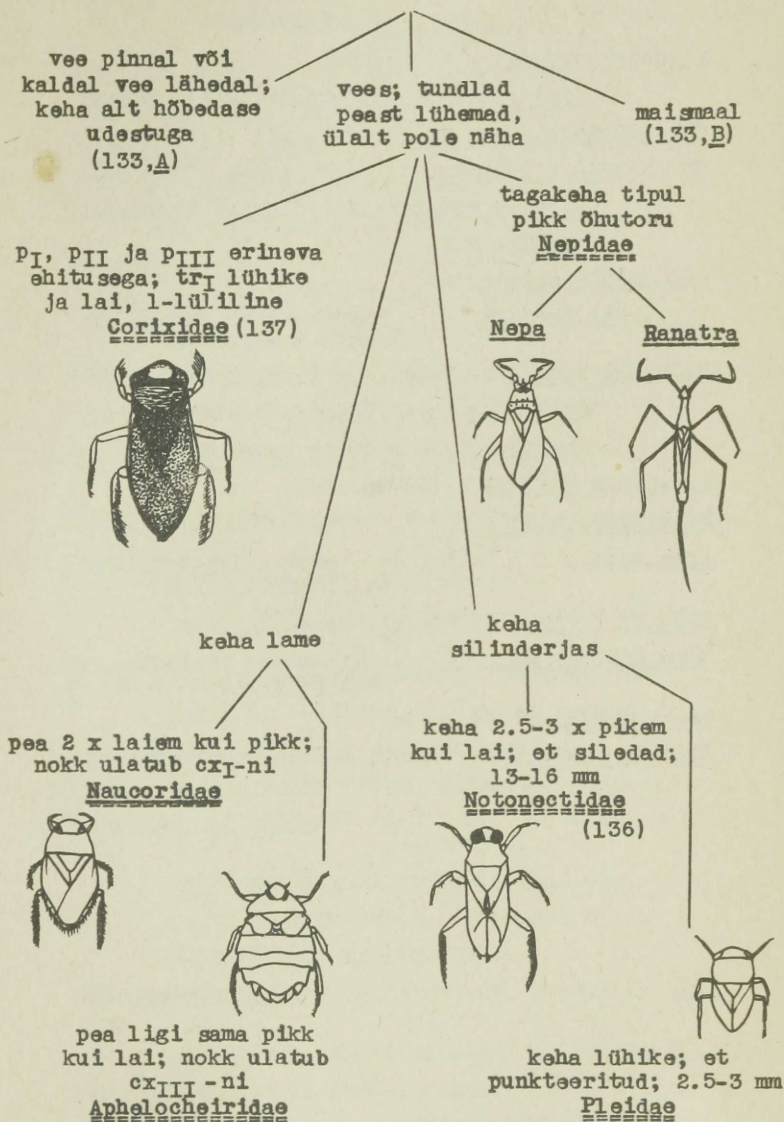
Stagonomus pusillus H.-S. Soome, Kesk-Euroopa.

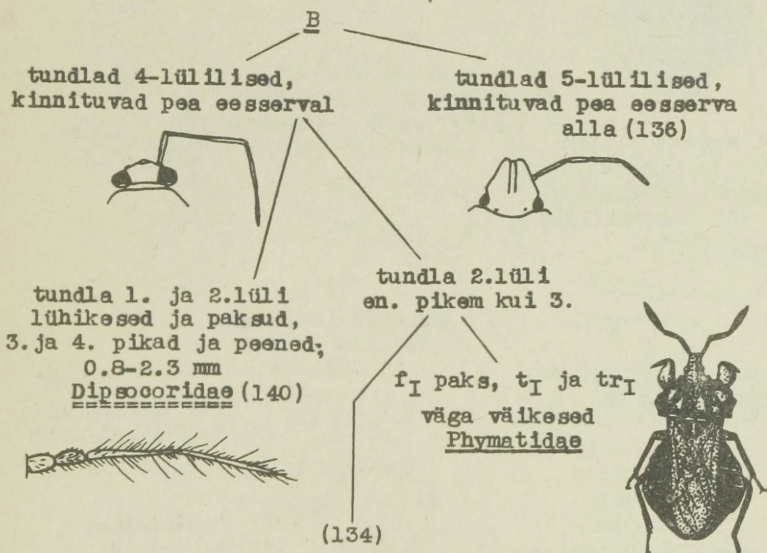
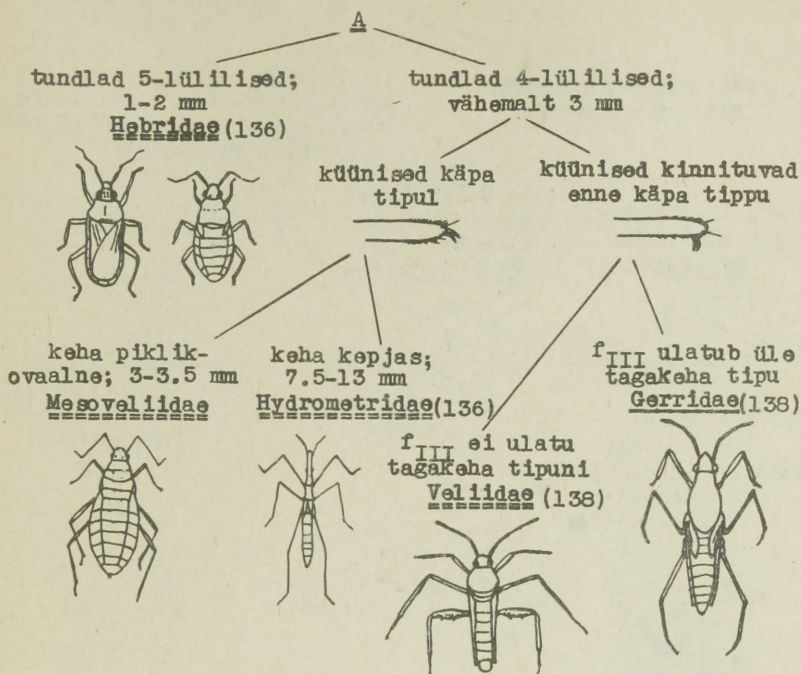
Eysarcoris aeneus Scop. Leningradi obl.

Rubiconia intermedia Wolff. Rohttaimedel.
Palomena prasina L. Lehtpuudel.
     viridissima Poda. Lehtpuudel.
Pitedia juniperina L. Kadakal.
     pinicola Mls. En. männil. Läti, Soome.
Holcostethus vernalis Wolff. Rohul ja lehtpuudel.
Carpocoris purpureipennis Deg. Soome, Baltikum.
     fuscispinus Boh. Põldfaag rohttaimedel.
     pudicus Poda.   -   "   -
Anthemina aliena Reut.
Dolycoris baccarum L. - marjalutikas. Puudel ja
     rohttaimedel.
Eurydema ornata L. Puudel ja rohttaimedel.
     dominulus Scop. Peamiselt sarikalistel.
     oleracea L. - harilik kapsalutikas.
Pentatoma rufipes L. Lehtpuudel.
Picromerus bidens L.   -   "   -
Arma custos F. Toitub en. lehemardikatest, lepal,
     pajul jt.
Troilus luridus F. Puudel. Entomofaag.
Rhacognathus punctatus L. Niisketes kohtades, sa-
     geli pajudel.
Jalla dumosa L. En. rohul.
Zicrona caerulea L. Rohul, toitub hüpikpoilastest.

Tabel sugukondade määramiseks

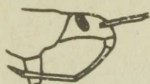

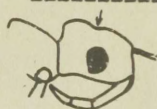

nokk paindub kaarjalt
keha en. üle 6 mm

nokk 4-lüliline,
pea ristvaata
Nabidae (141)

nokk 3-lüliline,
pea ristvaoga
silmade taga
Reduviidae (142)

nokk en. sirge, vastu
keha, kui kaarjalt paindunud
(mõned Anthocoridae, Saldidae)
siis väiksemad

eessel ja tagaserv
teravnurkselt välja
veninud; et võrkjad
Tingidae (166)

keha lapik;
tiivad rudimentsed;
loomaparasitiidid
Cimicidae (146)

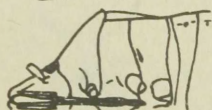
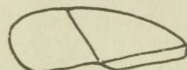

eessel ja tagaserv
e.-v. tasane

et cuneus on;
kesk- ja tagarindmiku
pleuriidid jagunenud;
kehakatted pehmed

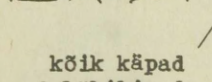

et cuneus puudub
kesk- ja tagarindmik
ühised; kehakatted
en. tugevad (135)

käpad 3-lülilised
või ainult tri
2-lüliline

kõik käpad
2-lülilised;
1-2.5 mm
Microphysidae (142)

nokk 4-lüliline;
täppsilmi pole
Miridae (146)

nokk 3-lüliline;
täppsilmad on
Anthocoridae (143)

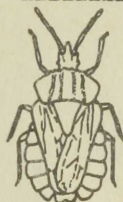

käpp 2-lüliline

kilbike 3-6 x lühem
eesseljust; ülalt
võrkja struktuuriga
Piesmatidae (170)

kilbike suur
ülalt võrkja
struktuuriga
Aradidae (168)

käpp 3-lüliline

täppsilmad lähestikku
et membraan 4-5 suluga,
sidumata pikisoonteta
Saldidae (139)

täppsilmad puuduvad,
või nende vahe suurem kui
täppsilma läbimõõt; et
membraan pikisoontega
või et lühenenud

täppsilmad puuduvad
7-12 mm, punase-mustakirju
Pyrrhocoridae

keha kepjas, tundla
1. lüli ja f nuijalt
paksenenud
Berytidae (170)

et membraan arvukate
pikisoontega, kui membraan
puudub (Myrmis), siis keha
roheline, üle 7 mm
Coreidae (177)

et membraan kuni
5 pikisoonega; kui
membraan puudub, siis
keha pole roheline
Lygaeidae (171)

käpp 2-lüliline

poolkerajas, must;
kilbike ulatub taga-
keha tipuni
Plataspidae

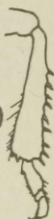

keha piklik;
kilbike mitte üle 2/3
tagakeha pikkusest
Acanthosomatidae (179)

käpp 3-lüliline

sääred laiad,
tugevate ogadega
Cydnidae (180)

sääred tugevate
ogadeta
Pentatomidae
(181)

Notoneotidae

kilbike must
glauca

kilbike üleni
kollane
lutea

kilbike keskel
pruuni tähniga
reuteri

Hebriidae

tundla 1.lüli veidi
pikem kui 2.
ruficeps

tundla 1.lüli 2x
pikem kui 2.
pusillus

Hydrometridae

pea eespool silmi
ligi 2x nii pikk kui
silmade taga; 9-13 mm
stagnorum

pea eespool silmi ülimalt
1.5x nii pikk kui
silmade taga; 7.5-9 mm
gracilentia

Corixidae

kilblike nähtav;
1.5-2.3 mm

Micronecta

kilblike pole
nähtav;
3-16 mm

eesselg kollaste
ristvöötideta

Cymatia

et läikivad
poolläbipaistvad
selge kirjata
minutissima

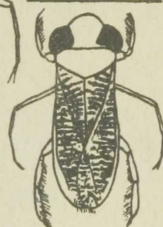
et tuhmid,
selgete mistade
tähnidega
poweri

et 2 ebaselge
triibuga;
3-4.5 mm
coleoprata

et võrkja
joonisega,
6-6.5 mm
bonsdorffi

eesselg kollaste vöötidega

eesrinna kül-
sagarad sõrmjad
Sigara

eesrinna kül-
sagarad trapetsjad
Corixa

13-16 mm

t^{II} alusel
sambuga
dentipes

t^{II} sambuta
punctata

4.5-6 mm;
et joonis
ähmane

♂ st^{VII}
jätkega;
5-6 mm
moesta

♂ st^{VII}
jätkega;
4.5-5 mm
castanea

7-9 mm;
et vöödid
kontrastsed

eesselg 7-9 haleda
vöödiga, serval
ühtlaselt tume;
8-9 mm
sahlbergi

eesselg 6 haleda
vöödiga ja peenikese
joonega serval;
7-8 mm
linnaei

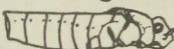
Velidae

1. tundlalüli pikim,
kõver; 6-8.5 mm

Velia

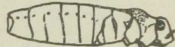
tagakeha alakülg
pruunikaskollane,
♀-l profiilis pealt sirge

caprai

tagakeha alakülg
kollane; ♀ tagakeha
profiilis pealt kumer

saulii

1. tundlalüli sirge,
4. pikim; 1.4-2.4 mm

Microvelia

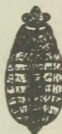
eessel ja hele
vööt pidev

umbricola

eessel ja eesserva
hale vööt keskel
katkenud

reticulata

Gerridae

tundla 1. lüli lühem kui
2. ja 3. koos; fII lühem kui
fIII; eessalg punakaspruun

Limnopus

tundla 1. lüli vähemalt
sama pikk kui 2. ja 3. koos;
fII pole lühem kui fIII

Gerris

tagakeha VII lüli taganurgad

eessel ja
külgserval
hale vööt

katkenud thoracicus

eessel ja
külgservad
tumedad

pidev lateralis

naaskeljad

eessel ja tagaosas keskel
ruuge või kollane tähn

eessel ja külgvööt

kolmnurksed

eessel ja tagaosas
tume

eessel ja hele
külgvööt

ka tagaosas

ainult eesosas
sphagnetorum

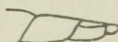
fI hele,
tumedate triipudega
sise- ja väliküljel

lacustris

fI mist,
heleda alusega

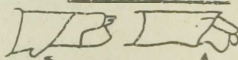
argentatus

tagakeha tipp
lihtne

♂ stVII 2 nüri
hambaga; ♀ stVIII
ristvaoga

odontogaster

Saldidae

et membraan
5-sululine
Chiloxanthus

4-sululine
või lühenemid

eessel ja külgservad

nõgusad; 3-4.5 mm
Chartoscirta

kumerad või
peaaegu sirged

et pikkade püstiste
karvadeta; silmad
paljad
cincta

et pikkade püstiste
karvadega; silmad
udestatud

tundla 3. ja 4. lülil

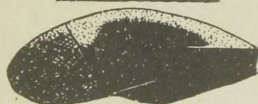
paksenenud
alati mustad
cocksi

saledad
elegantula

et tugevasti läikivad,
punkteeritud, pea vaevalt
laiem eessel ja eesservast;
2.7-4.7 mm
Halosalda

1.8-2.8 mm;
membraan üleni tume
Mioracanthia

3-7 mm

et täiesti siledad,
kui punkteeritud, siis
pea palju laiem
eessel ja eesservast

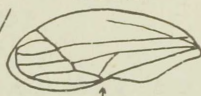
sulud algavad
e.-v. ühes reas

1. sulg e.-v.
sama pikk
kui teised
Saldula (140)

1. sulg lõpeb
märksa enne
teisi
Teloleuca

et membraani
1. sulg algab
märksa enne teisi
Salda

et tihedalt
punkteeritud,
tuhm,
heledate tähnideta
muelleri

et sile
tugevasti läikiv
morio

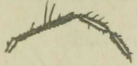
corium tuhm,
heledate tähnidega
littoralis

et sametmüstade

tundla 2.1ü1
mõne pika
püstise karvaga
orthochila

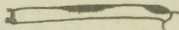
laikudega või
en. valkjad;
3-4.7 mm

laikudeta;
4.7-6.8 mm
scotica

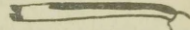
t_I tähniga alusel;
coriumi külgserv
pideva heleda
joonega
opacula

t_I lühikese kriipsuga
keskel; coriumi
külgserv heledate
tähnidega

t_I välisserv
pideva mista
joonega

corium tuhm,
kontratse joonisega
arenicola

corium rasvaselt läikiv,
joonis ebakontrastne
pallipes

clavus'e alusosa

heleda tähniga

f must, heleda
tipu ja eesservaga
melanoscela

f kollakas,
pruunide
tähnidega
c-album

tume
saltatoria

Dipsoscoridae

nokk sale,
ulatub cx_{III}-ni
Ceratocombus

tundla 3. ja 2.
lülili suhe

üle 3; p pruunikad
coleoptratus

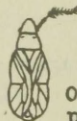
ülimalt 1.8;
p helekollased
corticalis

nokk paks,
ulatub ülimalt cx_{II}-ni
Cryptostemma

nokk ulatub
cx_{II} aluseni,
1.4-1.8 mm
waltli

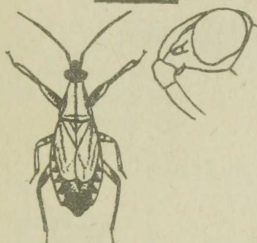
cx_I-ni,
0.8-1.2 mm
pusillum

Nabidae

eessalg kollakas
musta keskjoonega;
silmad suured

Stalia

tagakeha servis
alaküljel

pole selgelt
eraldatud

salge vaoga
eraldatud

eessalg pruun
või must

Himacerus

kilbikese eesnurk
lääkiva alata;
tagakeha ülalt
tume (v.a. servis)

Nabis

kilbikese eesnurgal
lääkiv poolsõrjas ala;
tagakeha ülal triibuline

Dolichonabis

vrđ. ka parameere

5.5-6.5 mm

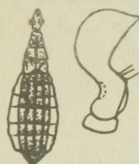
tagakeha ülalt
must, 2
kitsa triibuga,
servis kollane
flavomarginatus

tagakeha kollane
3 musta triibuga

tagakeha servis
lai; läbipaistev;
8-9 mm

limbatus

punakaspruun,
kanarbikul
ericetorum

hallpruun,
f1 tameda
pikitähniga
brevis

tagakeha servis
kitsas, pole läbi-
paistev; 9.5-12 mm

lineatus

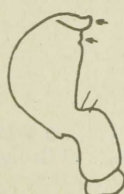
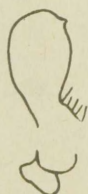

6.5-8 mm
(vrđ. parameere)

ferus

pseudoferus

rugosus

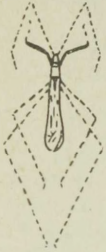

Reduviidae

cx_I peast pikemad

Empicoris

tundla ja f heledad
sõõrid

väiksemad kui
tumedad; 4-5 mm
culiciformis

suuremad kui
tumedad; 6-7.5 mm
vagabunda

hallikaspruuni ja
mustakirju; 9-12 mm
Coranus

punase-mustakirju;
12-13 mm
Rhinocoris

cx_I peast lühemad

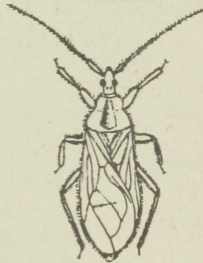
tundla lülidest

1 > 2

2 > 1

pea ja rindmik alt

jätketeta;
16-19 mm
Reduvius

ogaliste
jätketega;
12-14 mm
Pygolampus

Microphysidae

tundla 2. lülil

> 4.

Loricula

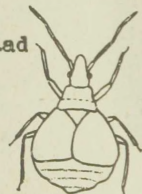
< 4.

Myrmedobia (143)

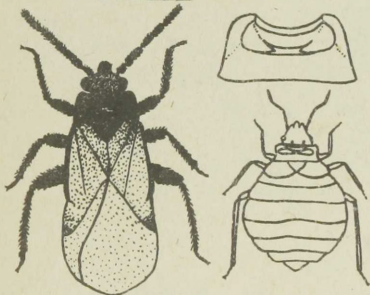
♂ embolium kitsas,
♀ et väikesed
elegantula

♂ embolium tipuosa
lai, punakas; ♀ et laiad
pselaphiformis

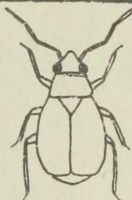

♂ eessel ja mõhn
ei ulatu külgservani;
1.9-3.5 mm; ♀ et
lühikesed

♂ 1.9-2.2 mm, eessalg
ees vaevalt ahenev;
♀ 1.4, eessalg läikiv,
külgservad ees üles
paindunud
tenella

♂ eessel ja mõhn ulatub
peaaegu külgservani; 1.7 mm;
♀ et katavad enamuse
tagakehast
oleoptrata

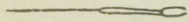
♂ 2.4-3.5 mm
eessalg ees ahenev;
♀ 1.7 mm, eessalg tuhm
distinguenda

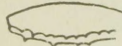
Anthocoridae

3. ja 4. tundlalulü

niitjad

f_I eesserval
hambulised
Scoloposcelis

et üleni
mistpruunid
obscuraella

et valkjad
pulchella

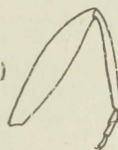
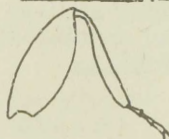
silinderjad
või käärvjad (144, A)

f_I pole
hambulised

nokk ex^{II}-ni;
f_I sae
lyctocoris

nokk ex^{III}-ni;
f_I paks
Xylocoris (144)

Xylocoris

et selge
punkteeringuta

et olavus ja
corium punkti-
ridadega
lativentris

et valkjad;
p tumepruunid;
2.2-3 mm
galactinus

et en. pruunid
või tiivad lühikesed;
1.5-2.5 mm
cursitans

et ja p kollakas-
pruunid; 1.3-1.8 mm
formicetorum

A

eessel ja krae selge

eessel ja krae
ebaselge
Oring

cxIII laialt eraldatud;
kukal pikk (145, A)

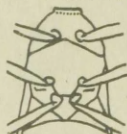

eessel ja möhn keskel
eraldatud; q lühitiiva-
line; 1.8-2 mm
agilis

eessel ja möhn
ühtse vallina;
pikatiivalised,
keha en. üle 2 mm

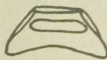
tII ja tIII mustad
niger

cxIII lähestikku;
kukal lühike (145, B)

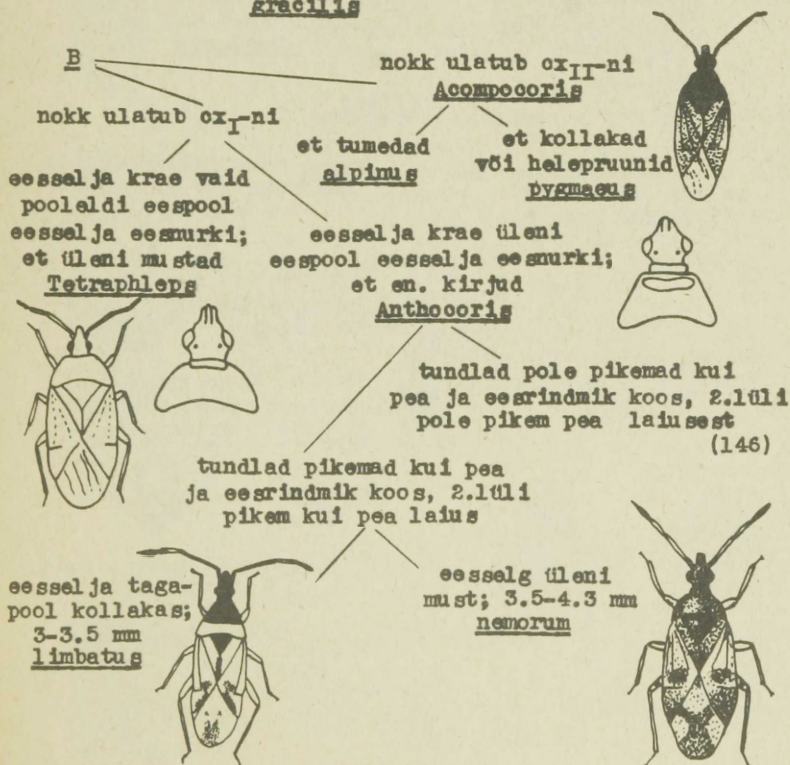
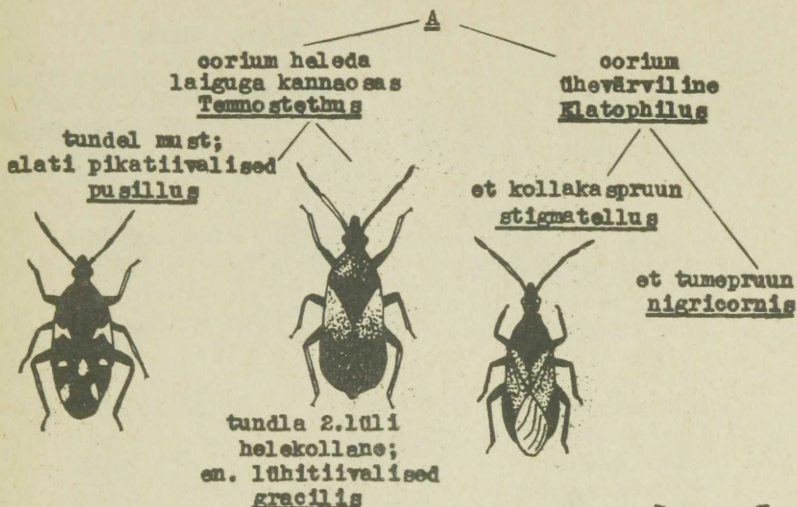
t kollakas-
pruunid

eesselg ees vähe
(1/3 võrra) ahenev,
eesnurgad ümardunud
laticollis

eesselg ees tugevasti
(üle 1/2) aheneb
minutus

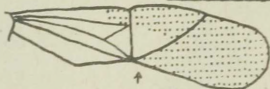

kogu et läikiv;
eesselja serv
pikakarvane
pilosus

cuneus'e
sisemurk
tuum
confusus

cuneus läikiv

corium tuhm
nemoralis

corium'i tipu-
osa läikiv
gallarum-ulmi

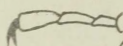
Cimicoidae

et punaka spruunid;
4.3-6.5 mm
Cimex

et kollakad;
2.6-4 mm
Oeciacus

Miridae

trIII₃ tume
paksem eelnevatest;
et membraan 1 suluga;
2-4 mm

nokk cxi-ni
Bryocoris

nokk ulatub
cxiI-ni
Monalocoris

trIII₃ pole paksenemud;
et membraan en. 2 suluga

aroolid küniste
vahel laiad

aroolid harjasjad
(159)

lahknevad
Mirinae

koonduvad;
krae puudub
Orthotylinae

eesselja krae puudub;
kiirmik pikivao või
ristlohuaga
Stenodemini

krae lame; (153)

trIII₁ 2x trIII₂;
lühitiivalised
(154,A)

eesselja krae selge
Mirini (147)

Mirini

eessalg ja et selgelt
punkteeritud, kui eba-
selgelt, siis kiirmiku
tagaserv pideva ristliistuga

eessalg ja et punkteeringuta,
kui kribulised, siis kiirmik
vähemalt keskel ristliistuta
(150, A)

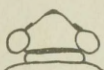
keha tihedalt kuldsete või
hõbedaste soomiskarvadega

keha vähemalt alt
ilma soomiskarvadeta

krae ja 2. tundlalüli
paksuse suhe

2

Charagochilus

1

Polymerus

peaaegu üleni
must; 3.7-4.8 mm
nigritus

vähemalt kilbikese
tipp kollane

corium'1 välisserv

corium en.
kollane; 5-7 mm
unifasciatus

kollane

peene musta joonega

keha en.
kollane
vulneratus

corium must, tähn
alusel ja teine cuneus'e
ees kollased;
4.8-5.8 mm
palustris

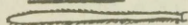

eessel ja eesnurgal
suur must tähn;
keha en. must
oognatus

pösesagarad

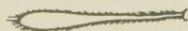
katavad suure osa
näokilbist
Capsis

pole nuijas;
p en. mustad
wagneri

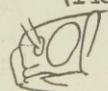
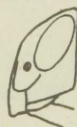

2. tundlalüli

nuijas;
p en. punased
ater

ei kata
näokilpi
(148)

tundlad kinnitavad

silma alaserval;
okaspuudel

veidi kõrgemal
silma alaservast

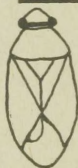
roheline, pea ja
eessalg mistad

Zyginus

pruun; pea, krae
tundlad ja jalad
kollased

Camptozygum

eessal ja tagaosa

ristikriimuline;
keha üleni roheline
Plesiocoris

punkteeritud

2.tundlalüli

pikem kui pea lai

lühem kui pea lai (♀)
või sama pikk (♂);
kiirmiku servaliist
keskel madalam; 5-5.5 mm

Agnocoris

kiirmiku tagaserv

liistuga või
keha roheline

keha roheline;
4.7-7 mm

Lygocoris

(149)

keha en. pole roheline,
kui on siis eessalg
sügava punkteeringuga
või keha alla 4.7 mm

liistuta; keha mist
või pruun; pea ja
kilbikes ruuged
Liocoris

täius väljast

tume; 4.7-7.5 mm

Lygus (149)

pole tume;

3.5-5.2 mm

Orthops (150)

Lygocoris

kiirmiku tagaserval

salge pidev
liist

pole pidevat liistu;
ülendi roheline, 5.4-6.8 mm
patulinus

t harjased pruunid,
alusel mistpruunide
punktidega

t harjased mustad

2.tundlalüli

alusel mustade
punktidega

alusel punktidea

tipul pruun
viridis

ühevärviline
contaminatus

cuneus'e tipp
must
spinolai

cuneus
ülendi
heteroheline
lucorum

fIII pole punased;
tünnpuudel
rhamnicola

fIII tipul punased;
pajudel
limbatus

LYGUS

et e.-v. läikivad,
cuneus'e tipp must

et tühmid
tiheda udestuga;
kilbiki ristviirgudega
rugulipennis

roostekollane
punctatus

hele hallikasroheline,
sageli pujudel
gemellatus

varieeruva
värvuse
ja kirjaga
pratensis

Orthops

t ogakesed tumedad
(vrd. pea joonist)

t ogakesed
haledad

rohekas,
c hele

campestris

kollakas
c must
(vt. alt)

basalis

kalmi

kilbikie kirjata;
okaspuudel
rubricatus

kilbikie 2 tumeda
triibuga; lehtpuudel
cervinus

pea pikivaota

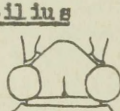
eesselja mõhn

pole pikem kui krae;
mist, corium'i välis-
serv ruuge
Capsodes

pea silmade vahel pikivaoga;
keha kollane, et ja eessalg
tumede punktidega; 8.5-10 mm

Pantilius

palju pikem
kui krae

f^{III} tugevasti lapikud,
sageli ulatuvad üle
tagakeha tipu, tipul ahenevad
Phytocoris (152)

f^{III} peaaegu silindrilised,
ei ulatu üle tagakeha tipu

kiirmik
liistuta

kiirmik mõlemal
küljel madala liistuga
Dichroscytus

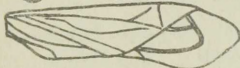
tr^{III}₁ 1.5-2 x pikem
teisest lülüst
Stenotus

tr^{III}₁ ja tr^{III}₂ e.-v.
võrdpikkused (151)

corium 3
pikisoonega;
9-11 mm
Miris

corium 2
pikisoonega;
alla 10 mm

krae laiem kui
2.tundlalüli alus
Calocoris

krae kitsam kui
2.tundlalüli alus
Adelphocoris

kilbike ja et mustade
ja kuldsete karvadega
annulicornis

kilbike ja et vaid
heledate karvadega

cuneus
tipul must
seticornis

cuneus
fileni hele
lineolatus

keha ülalt mustade
ja kuldsete lamavate
karvadega

karvad
ühvärvilised

2.tundlalüli
tipul paksenemud
biclavatus

pole
paksenemud
fulvomaculatus

t karvad
heledad
sergattatus

ülalt
heledakarvane
quadripunctatus

tumedad

ülalt
mustakarvane

et punakate
triipudega
roseomaculatus

heterohaline
norvegicus

Phytocoris

3. tundlalüli

tume, heleda
sõõriga alusel

ülendi valkjass

1. tundlalüli

mosaiikse
kirjaga

eesselja küljed

kontrastse
triibuta

laia tumeda
triibuga
tiliae

müst, 3
heleda triibuga
populi

t_I tumedad sõõrid

kitsamad
kui heledad
longipennis

vähemalt sama
laiad kui heledad

1. tundlalüli

üksikute
karvadega

tihedalt pikkade
karvadega
hirsutulus

kiirmiku ja silma
laiuse suhe

$\sigma > 1$, φ 1.4-2.0 $\sigma < 1$, $\varphi < 1.25$

lehtpuudel
reuteri

okaspuudel
pini

lehtpuudel
dimidiatus

okaspuudel
intricatus

pikemad kui lüli

paksus
ulmi

1. tundlalüli karvad

pole pikemad kui
lüli paksus

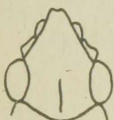
σ genitaalilüli ava
servajätke

lihtne
varipes

kaheharuline
insignis

Stenodemini

kiirmik pikivaoga

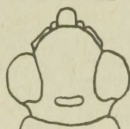
kiirmik ristlohuja
ja ebaselge pikivaoga
7-10 mm

Leptopterna

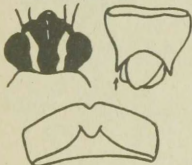
vrđ. pea joonist,
õ tagakeha tippu
ja q VII sterniiti

kiirmik ristlohuja;

4-6 mm

ferrugata

dolobrata

kilbike
punkteeritud
Stenodema

kilbike
sile(154)

tundla 2.1611/
nuijas
Actitocoris

f III tipu eel
2 hambaga
calcaratum

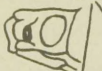

3 hambaga
trispinosum

hambata

laup ei kata
näokilpi

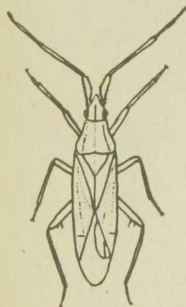
laup katab
näokilbi
virens

f III lihtne
hol satum

f III tipul järsult
ahenev
laevigatum

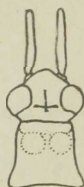

eessel ja külgserval
lai õhuke kiil
Acetropis

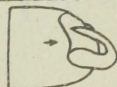

pea pikem kui lai;
silmad puutuvad
eesselga

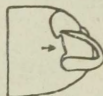
pea laiem kui
pikk; silmad ei
puuduta eesselga
Teratocoris
vrd. ♂ genitaale

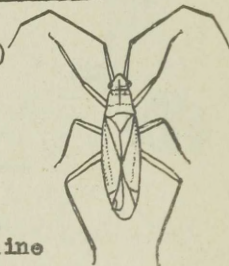
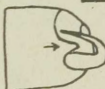
rohekas, mista
ja punase kirjaga
antennatus

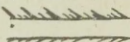
p ja tundlad
osalt punased
paludum

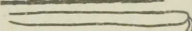
kahvaturoheline,
ebaselge kirjaga;
p rohelised
saundersi

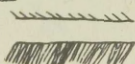
t^{III} lühikeste karvade
ja mistade harjastega

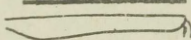
8.5-10.5 mm;
f^{III} silindriline
Megaloceraea

t^{III} pikkade püstiste
karvadega, harjasteta
Notostira

4.8-6.3 mm
f^{III} tipul ahenev
Trigonotylus

tagakeha ei ole
alusel ahenemud
Pithamus

tagakeha alusel
ahenemud
Myrmecoris

Orthotylinae

pea tagakülg nõgus,
tagaserv teritunud, katab
eesselja serva

et võõtideta

et 2 peene
heleda võõdiga
Pilophorus

pea tagakülg sirge
või kumer; ta tagaserv
ei kata eesselja serva
(156)

tundlad kehast pikemad;
f^{III} 2x pikem ja paksem kui
f^{II}; 2-3.5 mm
Halticus

tundlad kehast lühemad;
f^{III} vaevalt suurem kui f^{II}
3-5.5 mm

Strongylocoris

keha üleni
mist
niger

p punakaspruunid
või heledamad

pea mist;
3.7-4.5 mm
steganoides

pea hele,
punakas; 4-5.5 mm
leucocephalus

keha
kollane
luridus

et tahapoole laienevad,
pikkade püstiste karvadega
confusus

4. tundlalüli peaaegu üleni
mist; corium'i tipuosa
sisepool tuhm

hõbevöödid e.-v.
ühel joonel
perplexus

4. tundlalüli valge,
v.a. tipp; corium'i tipuosa
üleni läikiv
cinnamopterus

hõbevöödid clavus'el
eespool kui corium'il
clavatus

noka 1.lülil üle 2x paksem
2.-st; vähemaa silmast näokilbi
tipuni suurem silma läbimõõdust

noka 1.lülil alla 2x paksem
kui 2.; vähemaa silmast näo-
kilbi tipuni väiksem silma
läbimõõdust

Orthotylini (157)

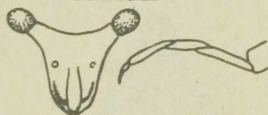

tagakeha alusel
tugevasti ahenenud
Myrmecophyes

$trIII_1 > trIII_2$;
silmad varrelised
Labops

$trIII_1 1.5-2x < trIII_2$

1.tundlalülil
kuni 2 harjasega
Orthocephalus

1.tundlalülil
arvukate harjastega
Eurypicoris

pealt
hõbesoomustega

pealt hallikarvane,
soomisteta
brevis

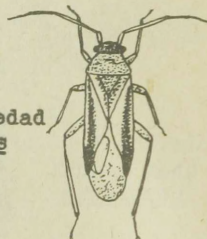
p mist
coriaceus

vähemalt
t heledad

tundlad, f ja et
mustad
saltator

f ja et
peamiselt heledad
vittipennis

Orthotylini

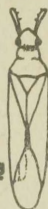
eessalg möhnade taga selge vaoga, mis läheb üle külgservade või möhnad koonilised

eessalg möhnade taga vaota või nõrga vaoga, mis ei ulatu üle külgservade

cx^{III} ükssteisest eemaldunud nokk ulatub cx^{II}-ni

Cyllocoris

cx^{III} lähestikku; nokk ulatub üle cx^{III}

roheline
Elepharidiopterus

eessalg ja kilbikes mustad
flavoquadrinaculatus

mist või punakas-pruun, heledama kirjaga
Globiceps

eessalg ja ees- ja tagaserv ja kilbikes kollased
histrionicus

ülalt
hõbesoomisteta
3-4.5 mm
dispar

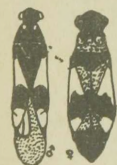
möhnad lamedad

ülalt
hõbesoomistega
4.8-7.2 mm

möhnad koonilised
sphegiformis

♂ ouneus väikese tiputähniga; ♀ kiirmik madalam
flavomaculatus

♂ ouneus'e tipupool must; ♀ kiirmik kõrgem
salicicola

silmad eessalg ja lähedal

silmad oma laiuse võrra eessalgast kaugemal; roheline
Malaccocoris

eessalg üleni must

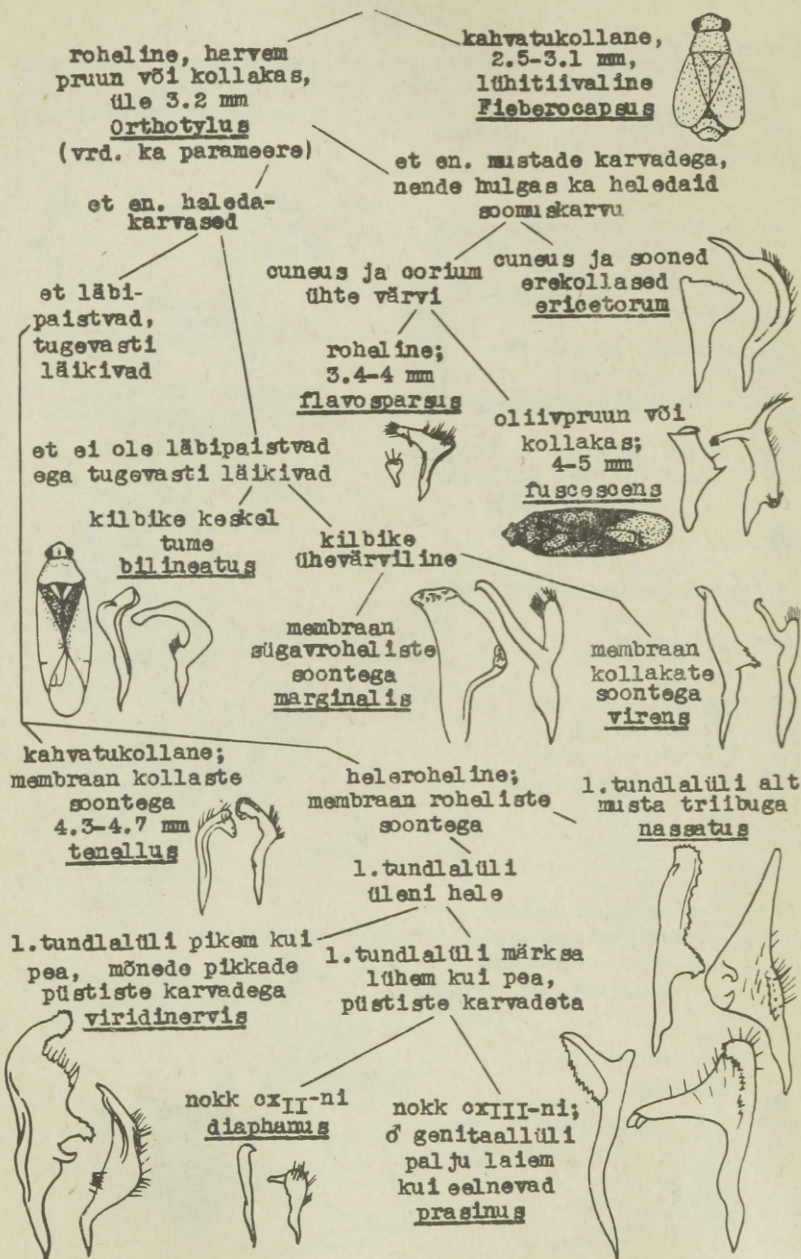
vähemalt taganurgad või tähn keskel heledad
(158)

pea lühike
Meocoma

pea veidi ette veninud
Cyrtorhinus

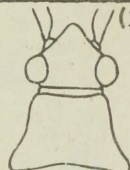

eesselja krae eraldatud
salge vaoga

krae puudub
Phyllini
(161)

eesselja krae
lane
Hallodapini
(160)

tiivad poolläbipaistvad,
heledad; pseudaroolid on
Dioyphus (160)

tiivad mitte läbipaistvad;
pseudaroolid puuduvad;
kütünised tugeva hambaga
Deraeocorisinae

silmad varrelised

silmad pole
varrelised

kilbikese tipul
kõrge kiil
Stethoconus

kilbike
kiiluta
Bothynotus

tr III₁ sama pikk kui
2. ja 3. lülil koos;
kiirmiku servakiil
puudutab silmi
Alloetomus

2. tundlalülil
pikkade karvadeta
germanicus

♂ tundla 2. lülil
pikkade püstiste
karvadega
gothicus

tr III₁ 1.5-2.5 x lühem
kui 2. ja 3. lülil koos
Deraeocoris

krae läikiv;
7-8 mm
ruber

3.8-4.4 mm
punctulatus

krae tuhm;
5.7-6.7 mm;
kilbik punane
või must
scutellaris

Dicyphus

pea mist;
3.5-4.2 mm
globulifer

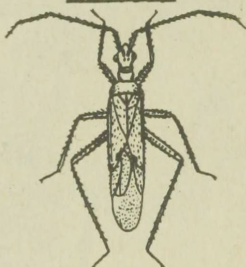
pea hele,
tumedate
triipudega

2. tundlalüli pikkuse ja
eesselja laiuse suhe
♂ 1.25, ♀ 1
stachydus

2. tundlalüli pikkuse ja
eesselja laiuse suhe
♂ 1.5, ♀ 1.25

f tagaserv mistade
harjastega; 4.5-6.8 mm
pallidus

f tagaserv kollaste
karvadega; 3.3-4.6 mm
constrictus

Hallodapini

üle 5 mm
Cremnocephalus

alla 5 mm

tagakeha alusel
ahenenud
Systellonotus

pole ahenenud
Hallodapus

Phylini

ülakülg heledate
soomiskarvadega

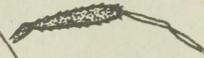
(163, B)
soomiskarvadeta

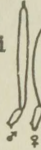
2. tündlalüli
pole käävjas

2. tündlalüli must,
käävjas (♀-l alati, ♂-l sageli)

Atractotomis

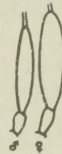
okaspruudel;
♂ 2. tündlalüli
silindrilise
magnicornis

pea tagaserv
must; 2.7-3.6 mm

pea tagaserv
kollakas; 4-4.3 mm
morio

roosõielistel
mali

et heledad, pruunide
punktidega, heledakarvased
Coniortodes

et teisiti

näokilp vähem
ette ulatuv

näokilp ulatub
tugevasti ette
Criocoris

corium alusosas
hele; 3-3.5 mm
quadrinaculatus

et en. must
3.5-4 mm
crassicornis

näokilp lame, küljelt
vaadates peaaegu nähtamatu;
et heledad, heledakarvased
Sthenarus

näokilp küljelt selgelt
nähtav; kui vähe välja
ulatuv, siis et mustad,
mustakarvased

silmad teralised; kui
t heledad, siis ilma
tähnita põlve all (162)

silmad siledad;
t hele, põlve all
tameda punktiga
Plagiognathus
albipennis

keha must, t
punktideta harjaste
alusel
Phoenicocoris

kui keha on must, siis
t mustade punktidega
harjaste alusel või üleni must
Psallus
(vrd. aedeaguse tippu)

2.tundlalüli > pea
laius; eessalg hele-
date soomuskarvadega
obscurellus

2.tundlalüli < pea
laius; eessalg
heledate soomuskarvadeta
modestus

1.tundlalüli üleni,
2.üleni või osaliselt
must

t üleni
mustad
kolenatii

t osalt
heledad

1.tundlalüli üleni
või en. hele

et vähemalt kannasas
ja eesserval heledate
karvadega (mitte vahetada
soomuskarvadega)
ambiguus

et karvad
kõik mustad

cuneus alusel
hele; leppadel ja
kaskedel
betuleti

cuneus üleni
must; pajudel
aethiops

f^{III} mustad,
punktideta

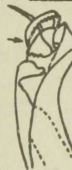
f^{III} punased, ebasalgete
punktidega tipuosas
variabilis

f^{III} heledad,
punkteeritud

perrisi

wagneri

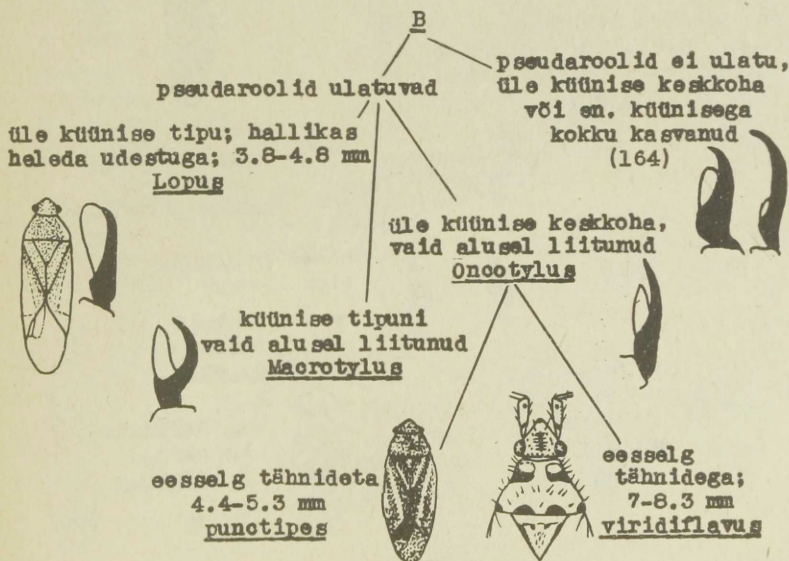
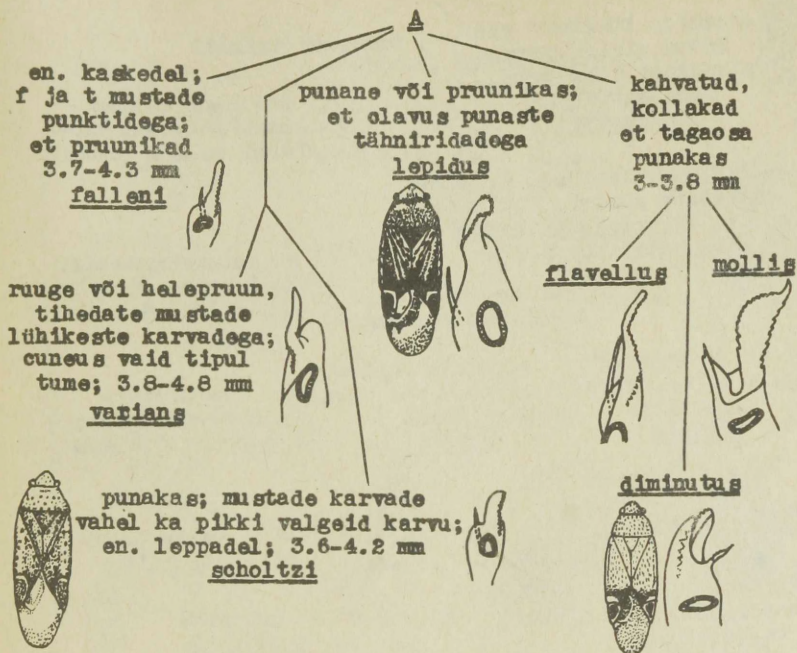
quercus

cuneus osalt
punakas või
pruunikas
(163, A)

cuneus üleni
valge
roseus

eessel ja külgserv ees
kitsa allarippuva
plaadina; keha tuhm,
peaaegu paljas
Conostethus

tunmused teisiti

t^{III} harjased mistad,
kahtlastel juhtudel har-
jaste alusel mistad punktid

t^{III} harjased valkjad, tumedate
punktideta alusel, kui tume-
pruunid (Plesiodema, Tytthus),
siis keha alla 3.2 mm

et en. heledad,
tumedate karvadega

et heledakarvased,
kui heledad, siis
keha üle 4.4 mm

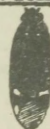
eessel ja tagaserv
nõgus; silma juures
hele tähn
Tytthus

eessel ja tagaserv
sirge; pea üleni
tume
Plesiodema

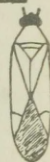
pea alakülg
horisontaalne;
♀ pikatiiviline
Phylus

1. tundlalüli
hele
geminus

oranž; musta peaga
melanocephalus

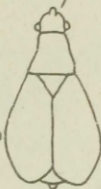

1. tundlalüli must,
valge tipuga
pygmaeus

must; sarapuul
coryli

pea silmade ees või ja
veninud, ta alakülg peaaegu
vertikaalne; ♀ lühitiiviline
Orthonotus

pea ja jalad
mustade punktideta

pea või jalad
mustad või
mistade punktidega
(165)

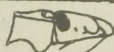
küünised paindunud
keskel; sinakasroheline
Placochilus

küünised paindunud
tipu lähedal

pea mõõdukalt
ette veninud
Megalocolus

pea tugevasti
ette veninud;
kollakas
Amblytylus

ex₁ alt
mustade
karvadega
pilosus

ex₁ heledate
karvadega
molliculus

laup 2 mista
triibuga
Hoplomachus

pea lai, mitte rohkem
kui 1/5 kitsam eesselja
tagaservast; tundla
2.1üli lühem pea
lainest; fIII jämedad
Chlamydatus

pea vähemalt 1/4 kitsam
kui eesselja tagaserv, harva
laiem, kuid siis tundla
2.1üli 1; fIII pole tugevasti
paksenemud

t mistade
punktidega
saltitans

pea tagaserv madala
liistuga; eesrindmiku
küljed hõbesoomistega
Salicarus

t punktidega

f mist,
punakaspruuni
tipuga
pullus

pea tagaserv liistuta;
eesrindmiku küljed soomistata

põlve all
mist tähn

kollane,
heleda
udestuga
Parapsallus

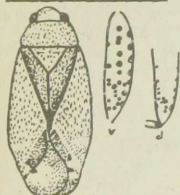
f en. hale,
tipul tumedate
punktidega
pulicarius

rohakas,
mistade
tähnidega
chrysanthemi

et mistakarvased
Plagiognathus

põlve all pole
tumedat tähni
Mono synarum

mist kuni
ookerkollane;
fIII mista joonega
serval
arbutorum

f. nigritula

Tingidae

et klaasjad,
võlvunud

pea ogadeta

et lamedad vähemalt
keskel läbipaistmatud

pea mustade
pikkade ogadega
Galeatus

alakülj ja p
kollakaspruunid
Derephysia

alakülj must,
p helekollased
Stephanitis

eessalg 1
kiiluga
oristata

eessalg 3
kiiluga
foliacea

eessalg 1 lameda kiiluga,
kileja võrkja serviseta
Agramma

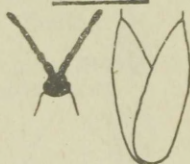
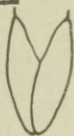
eessalg 3 kiiluga ja
kileja võrkja servisega

et tipp
terav
tropidoptera

et tipp
ümardunud

3. tundlalüli 1/3
lühem kui pea
lai; 1.8-2.3 mm
laeta

3. tundlalüli ligi
sama pikk kui pea
lai; 2.4-2.6 mm
confusa

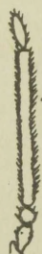

nokaplaadid ei puutu
ees kokku, noka alus
eestpoolt nähtav

tundlad jämedad,
tihedakarvased
Diotyonota

nokaplaadid moodustavad
ees suletud renni
(167, A)

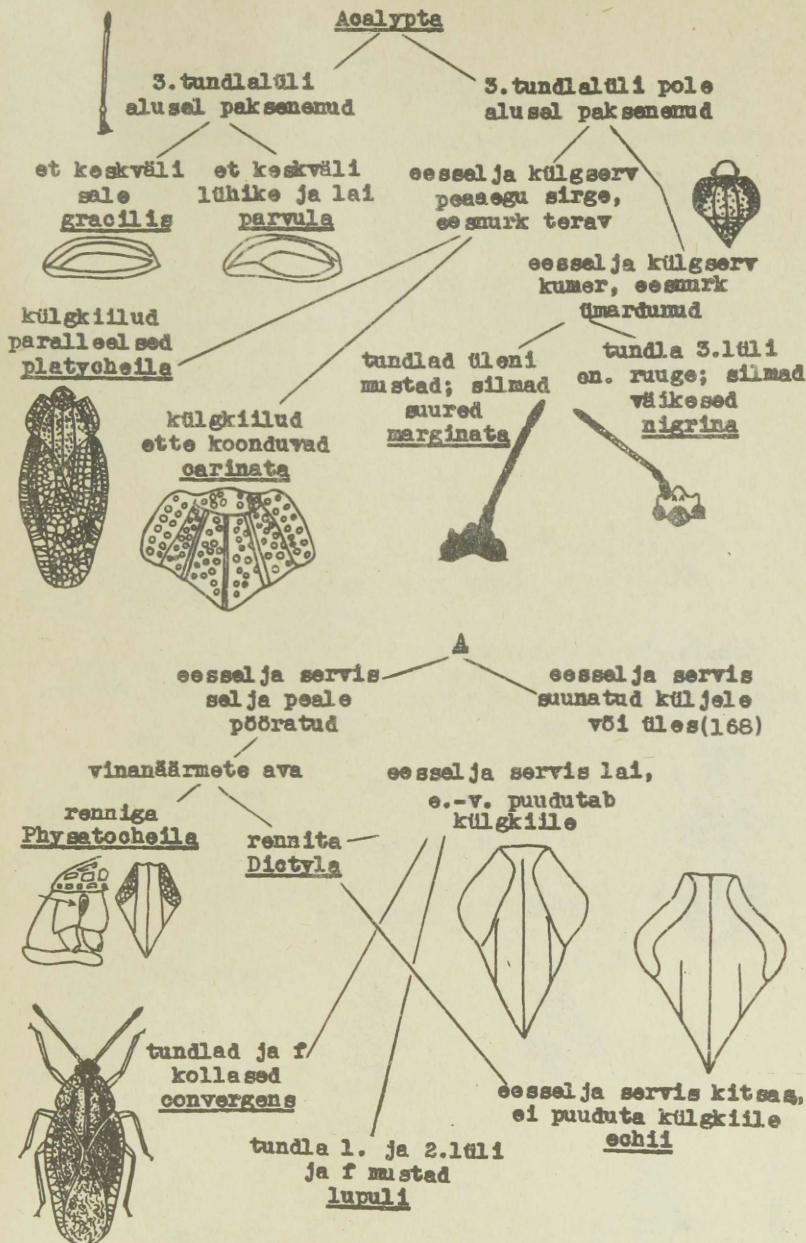

tundlad saledad,
4. lüli jämedam
kui 3. tipuosa

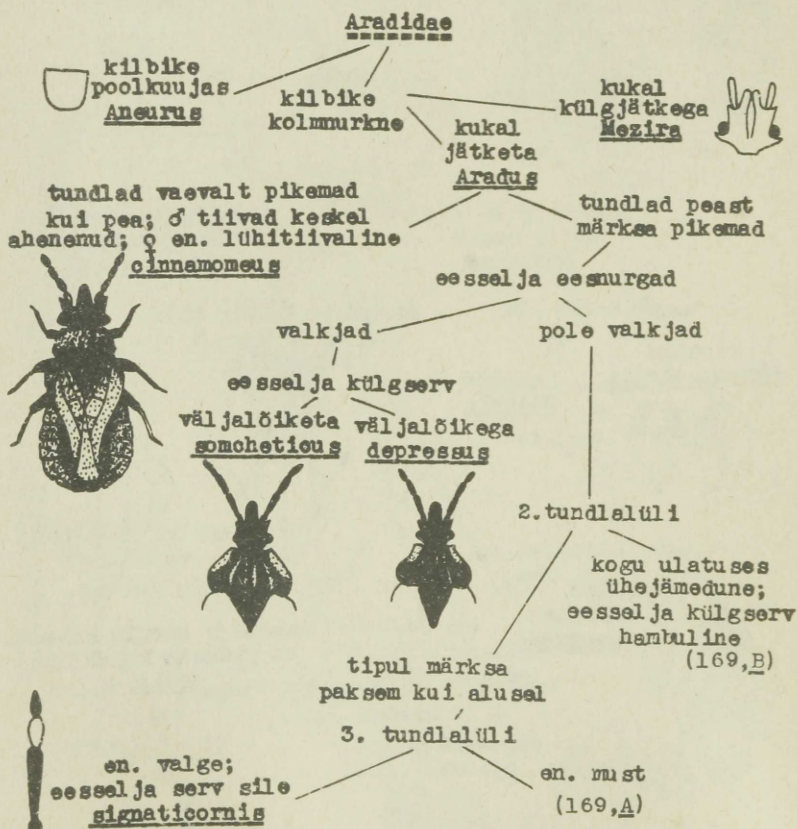
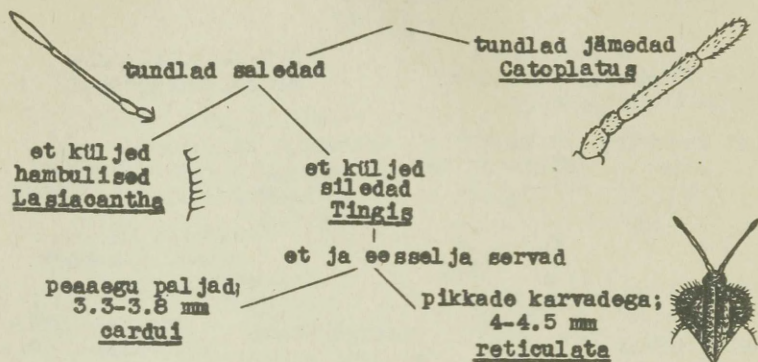
eessalg ja eesserv
jätketa
Campylostera

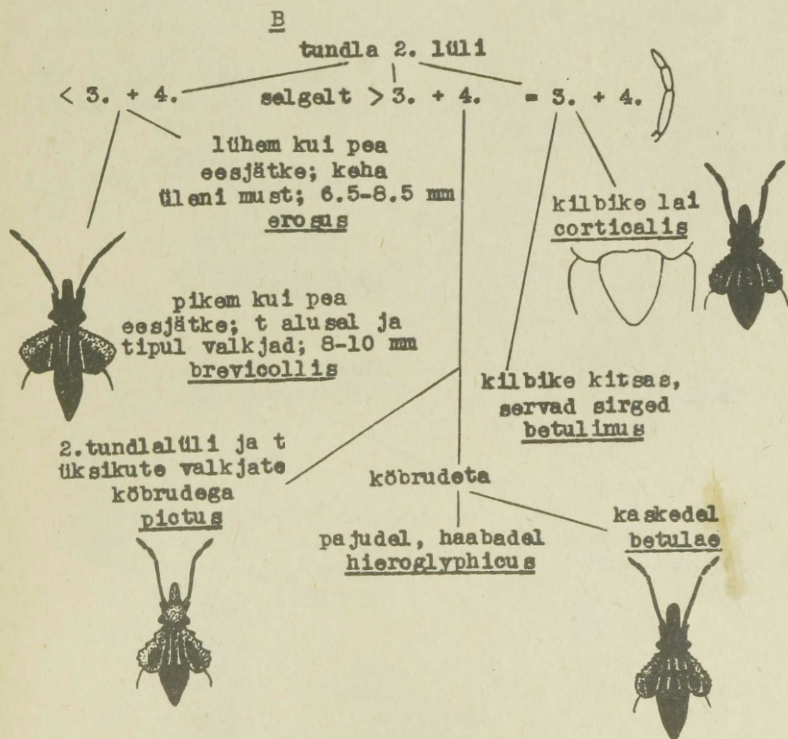
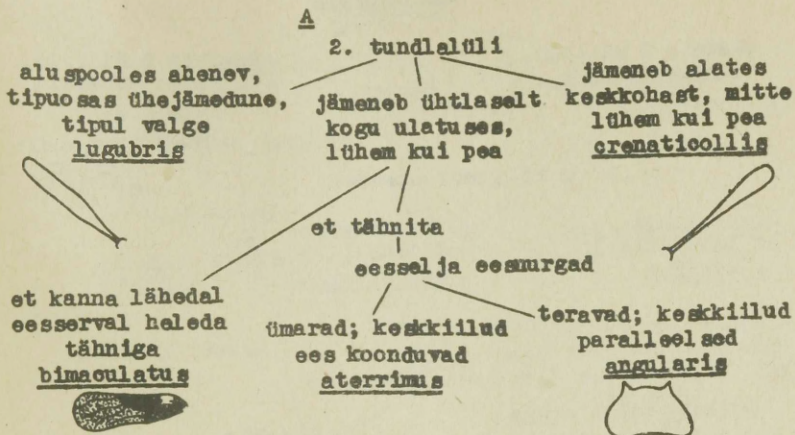
eessalg ja eesserv
laia katusja
jätkega
Acalypta (167)

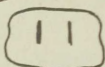

Pleumatidae

eessalg 2 kiiluga,
kilbiki mst

eessalg 3 kiiluga;
kilbiki vähemalt
tipul hele
quadratum

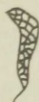

eessalg ja külgserv eesosas

1 sulureaga;
et tähnideta
capitatum

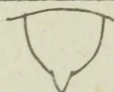

2-3 sulureaga;
et tähniline
maculatum

Berytidae

kilbiki tipul ogaga
Metatropis

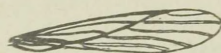
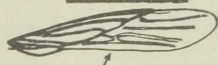
kilbiki
ogata

nokk ulatub cx_{II} -ni
 f_{III} tagakeha tipuni
Neides

nokk ulatub cx_{II} -ni,
 f_{III} ei ulatu tagakeha
tipuni
Berytinus

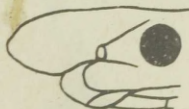
pole seotud

membraani seespoolised
sooned seotud ristsoonega
5-5.3 mm
crassipes

tundla l. lülü ja
f paksenenud osad

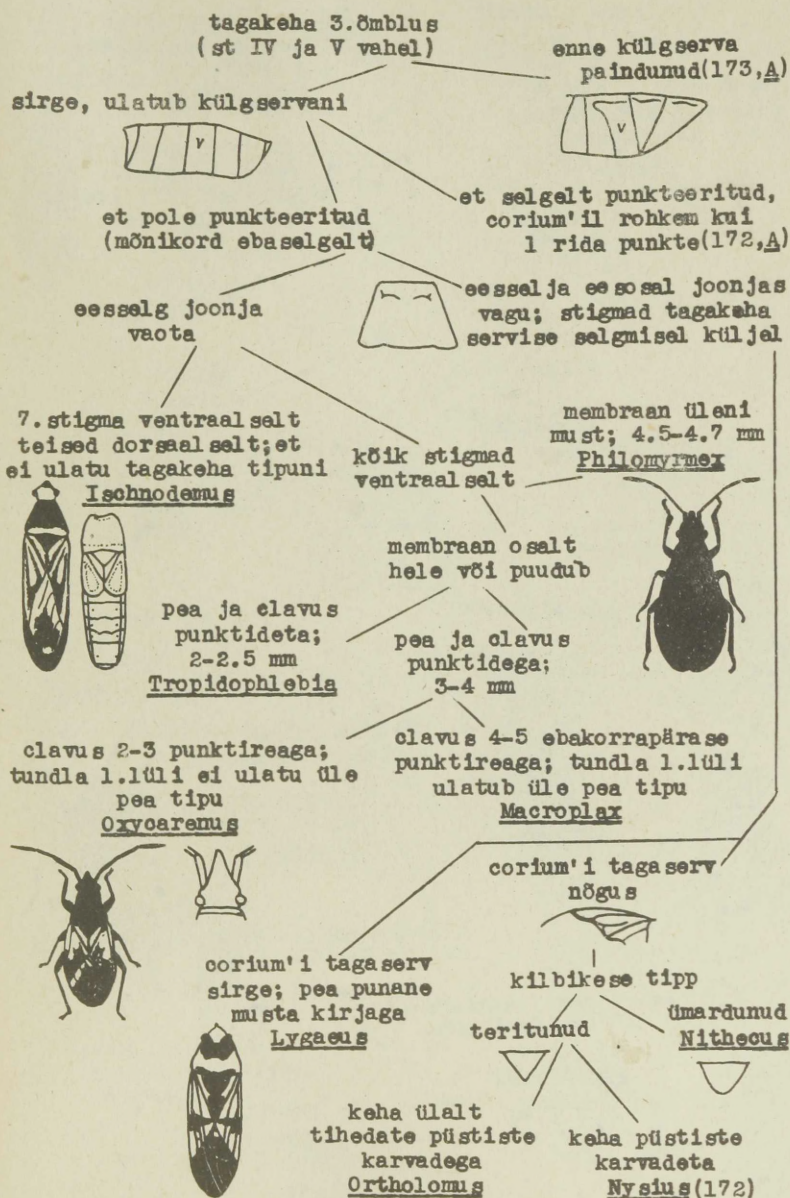
heledad;
laubajätke tipul
ahenev; 6.6-8.4 mm
clavipes

tumepruunid;
laubajätke
talbjas; 5.4-6.5 mm
minor

Lygaeidae

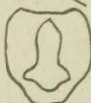

Nysius

kilbikese pikikiil
nõrgalt arenemud

kilbike peaaegu kogu
pikkuses sileda valge
keskkiiluga
helveticus

mist joon eesseljal
pidev; ♂ genitaallüli
ava serv hambaga
ericae

mist joon eesselja
keskel katkemud;
♂ genitaallüli ava
serv hambata
thymi

A

silmad väga
suured
Geocoris

silmad
väikesed

eesselg helelata
triibuta

mist, eesselg keskel
kollase triibuga; 3-3.5 mm
ater

et mustad,
v.a. külgserv

et valkjad
või kollakad
lapponicus

eesselja tagaserv

keskel või
üleni kollane
grylloides

keskel mist
dispar

kilbike pikk;
t kollane, 3 mista
sõõriga
Heterogaster

kilbike lühike;
t üleni kollane

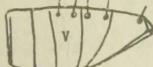
kilbike pikem
kui et õmblus
Kleidocerys

kilbike lühem
kui et õmblus

f_I 1 ogaga; tagakeha
3. õmblus lõpeb enne
külgserva
Plinthicus

f_I ogadeta
Cymus (173)

Cymus

1. tundlalüli ulatub
üle pea tipu; kilbiki
valge kiiluta; 3-3.8 mm
clavicus

et pruun triip pikk;
corium'i tipp hele
4-4.8 mm
glandicolor

1. tundlalüli ei ulatu
üle pea tipu; kilbiki
keskel valge sileda
kiiluga

et pruun triip
lühike; corium'i tipp
mistpruun; 3.7-4 mm
obliquus

eessalg keskkoha taga
sügava ristvaoga,
mis ulatub ka külgedele,
eesso sa moodustab nagu
kaela

eessalg ristvaota,
kui vaoga, siis see
ei ulatu külgedele

tr_{III} 1.2-1.3x > 2.+3.
Pachybrachius

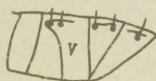
keha peaaegu paljas
f_I 2 tugeva hambaga
fracticollis

keha ülalt selgalt
karvane; f_I rohkem
kui 2 hambaga
luridus

st V harjased mõlemad
st eesserva lähedal (176)

st V harjastest (või
mustad tuhmid punktid)
tagumine on lähemal
st tagaservale kui
eesmisele harjasele

eessalja külg
plaatja servisega
(175)

eessalja serv pole
plaatjalt laienenud

eessalja eesso sa
nõrgemalt punkteeritud
kui tagaosa (174)

eessalg üleni
tihedalt punkteeritud

silmad ja et
lühikarvased
Stygnocoris (175)

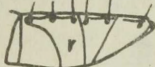
silmad
paljad
Acomus

corium'i tagaserv

sämbuga;
st V-1 3 harjast
Tropistethus

sirge

kilbikese tipp
heleda v-tähnita

kilbikese tipp heleda
v-tähniga; silmad
väga suured
Peritrechus

tundlad paksud;
f alusel heledad
angusticollis

eesselja külje
eesosa mist

eesselja külg üleni
kitsalt kollane
distinguendus

tundlad saledad;
f üleni mist

eesselg ees

sama lai
kui pea
nubilus

kitsam kui pea
geniculatus

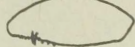
eesselg märksa
laiem kui pea

eesselg sama lai
kui pea; keha sale;
et en. lühikesed

3.5-6.6 mm;
f hambulised
Megalonotus

cx mistad
Pterotmetus

2.3-3.2 mm;
f hambata
Pionosomus

f mistad
chiragra

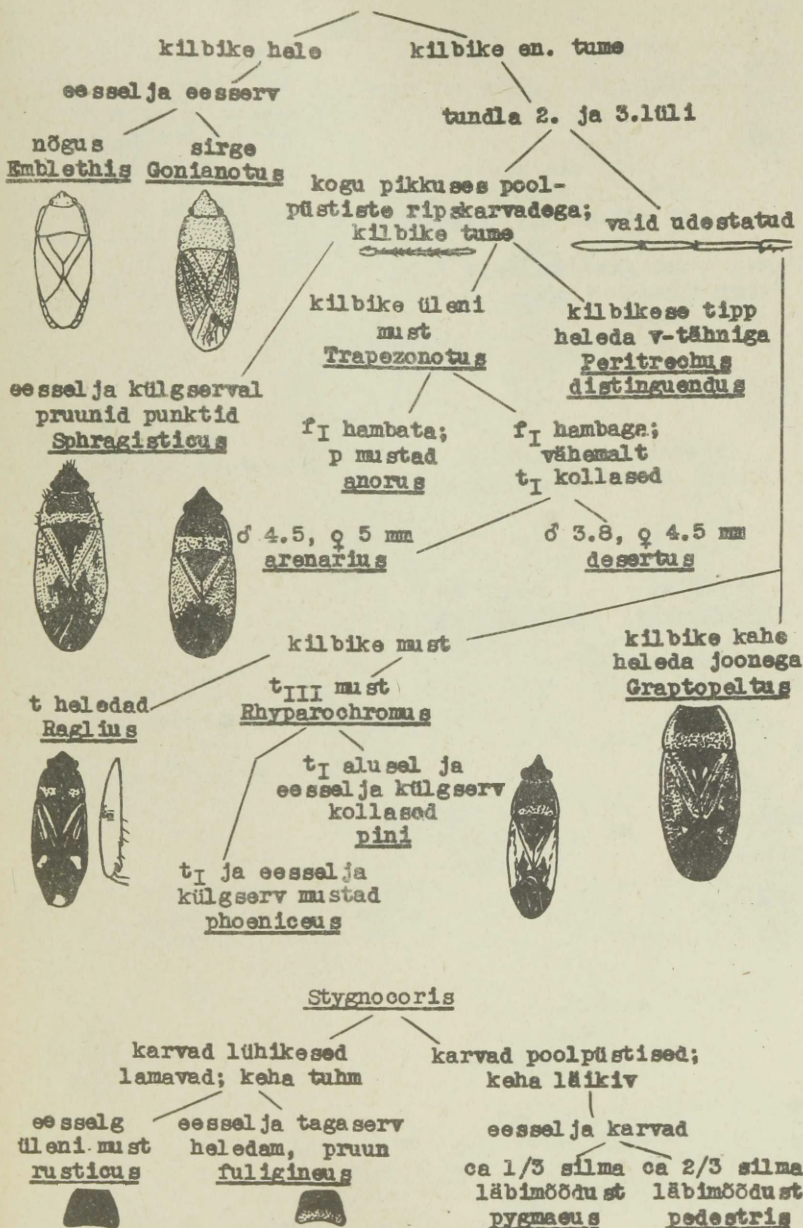

p heledad
antennatus

cx kollased
Macrodema

f_I hambata
Ischnocoris

f_I ühe või
mitme hambaga

keha tugevasti lapik;
eesselja eesserv 3x
kitsam kui tagaserv
Gastrodes

keha alt kumer;
eesselja eesserv kuni
2x kitsam kui tagaserv

eesselja eesosa
külgserv kitsalt
kollane
abietum

silmad eesseljust vähemalt
silma diameetri võrra
eemal

Taphropeltus

silmad ees-
selja lähedal

eesselja eesosa
külgserv must
grossipes

eesselja külgservis
keskel sissepoole laienev

5-7.5 mm
Eremocoris

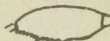
3-4.5 mm
Scelopostethus
(177)

eesselja külgservis
ühelaiune, kitsas

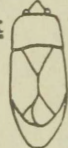
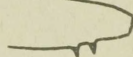
f_I 1 suure hambaga;
et ja p kollakad
abietis

f_I 2 suure hambaga;
et ja f tumepruunid
plebejus

pea ja eesselg nõrgalt
punktteeritud; f_I 2
köbruga, millel kumbkil
1 oga
Lamproplax

pea ja eesselg tiheda
selge punkteeringuga;
f_I 1-2 väikese hambaga
Dryinus

eesselg üleni
must
(vrd. ♂ genitaale)

eesselja tagaosas
pruun
brunneus

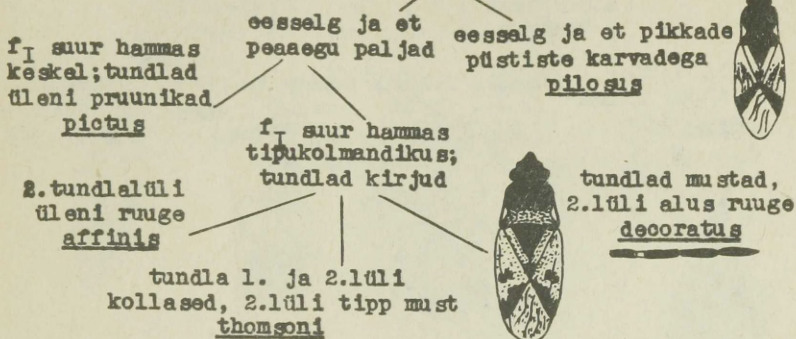
et kollakad, ulatuvad
üle tagakeha tipu;
membran hallikas
sylvaticus

et pruunid, ei ulatu
tagakeha tipuni;
membran mustjas
ryei

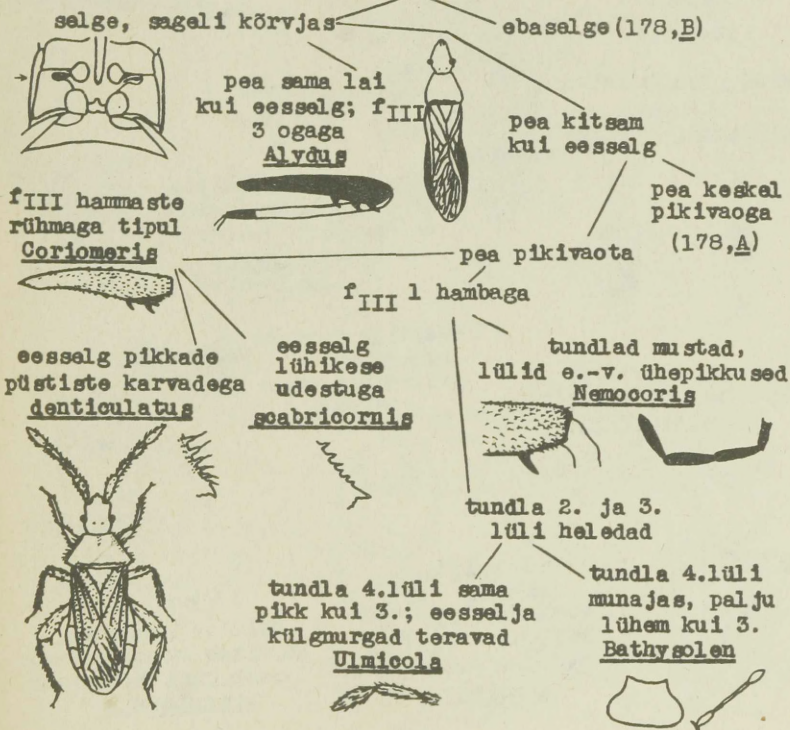

Scelopostethus

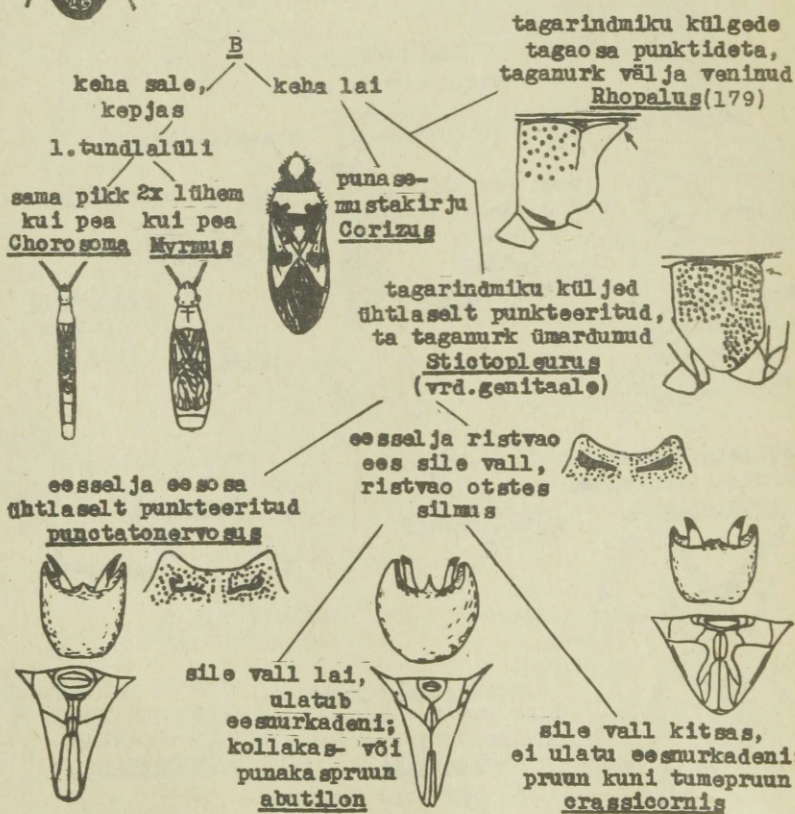
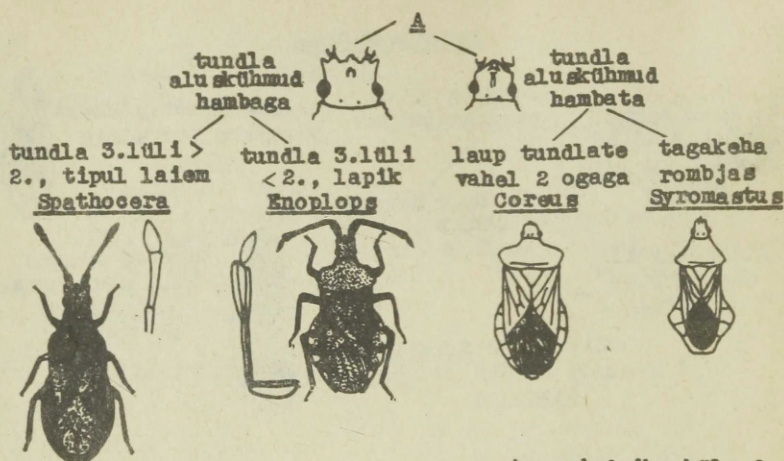

Coreidae

vinanäärmete ava

Rhopalus

tagakeha alt
mustade tähnidega
maculatus

mustade tähnideta
tagakeha servis ülalt

peamiselt hele
parumpunctatus

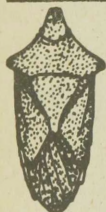

valkjate ja tumedate
laiade vöötidega
subrufus

Acanthosomatidae

12-17 mm
Acanthosoma

6.5-11.5 mm

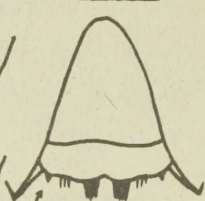
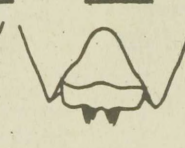
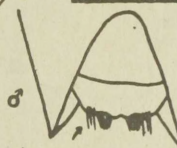
tagakeha servis
ülendi hele
Elasmostethus
(vrd. tagakeha tippe alt)

interstinctus

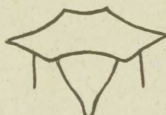
minor

brevis

tagakeha servis
mistavöödilise
Elasmucha

eessel ja külgmurgad
teravikuga; pea
ülalt mist
ferrugata

tagakeha alt üksikute
mistade punktidega; tundlad
en. heledad; lehtpuudel
betulae

tagakeha alt üleni
mistapunktiline; tundlad
en. mistad; okaspuudel
grisea L.

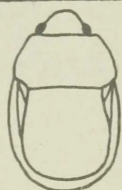

Cynidae

kilbike lai, ulatub
peaaegu tagakeha
tipuni

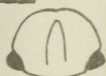
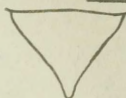
Thyreosoris

kilbike lühem
kui tagakeha

e.-v. võrakilgse;
9-12 mm

Cydinus

pikem kui
laius alusel

pea eesserv
paljas

pea eesserv karvade
ja ogakestega

Aethus

keskrind sügava vaaga,
kiiluta; tagarind 2 kesk-
kiiluga; 3.3-4.3 mm

Ochetostethus

keskrind lamea
pikikiiluga; tagarind
kiiluta

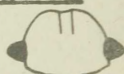
keha üleni
must

Sehirus

silmad
kerajad;
üle 5 mm

silmad koonilised
3.5-4.5 mm

Legnotus

metalse läiketa
8.5-11.5 mm
morio

et valkja
L-tähniga
Tritomegas

et L-tähnita

metalse läikega
6-8 mm
luctuosus

sinakas must;
tagakeha servis
kirju
Canthophorus

must; tagakeha
servis tagaosas
hale; et 2 helea
tähniga
Adomerus

Pentatomidae

kilbik 2/3 tagakehast

kilbik ulatub tagakeha tipuni

pole laiem kui eesselja tagaserv

laiem kui eesselja tagaserv

mista-punase-
tribuline
Graphosoma

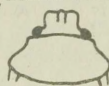

eesselja
eesnurgad
konksjad
Podops

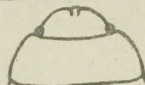

pea pikem
kui lai

nelinurkne;
5-8 mm
Phimodera

pea laiem
kui pikk
Odontoscelis

kolmnurkne;
8-11.5 mm
Euryaster

tagapöörrel
tipujätkega;
5.5-6.5 mm
humeralis

ca 6 mm
flori

tagapöörrel
lihtne

7.5-8 mm
lapponica

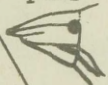
nõkilbi tipp samas
tasapinnas sarnaplaadidega;
kuivades kohtades
maura

noka aluslülil
sale (182)

noka aluslülil
paks

eesselja külgserva eesosa

hambuline

sile

f_I tipu eel
hambaga
Picromerus

f_I hambata

st_{II}-l ettesuunatud
hammas; eesselja
külgnurgad kõrvjad
Troilus

tagakeha
hambata

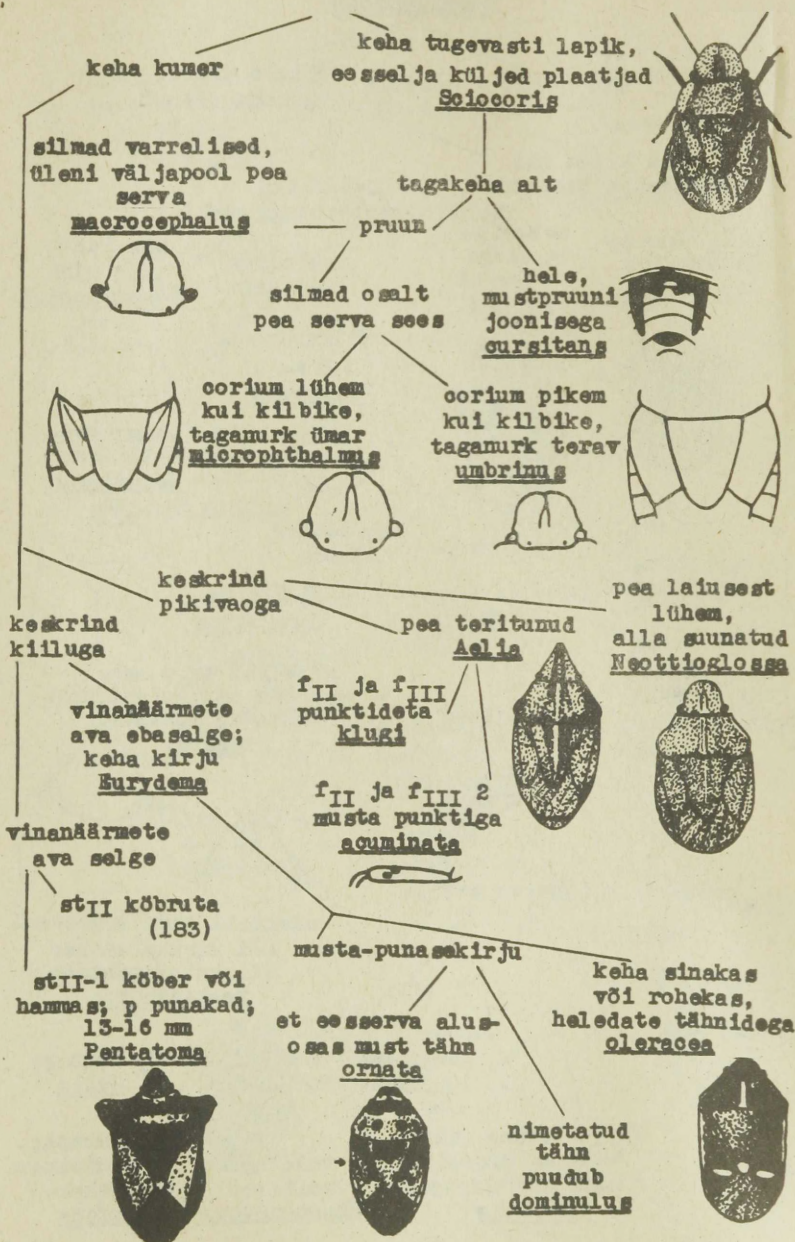
t ülani
kollased
Arma

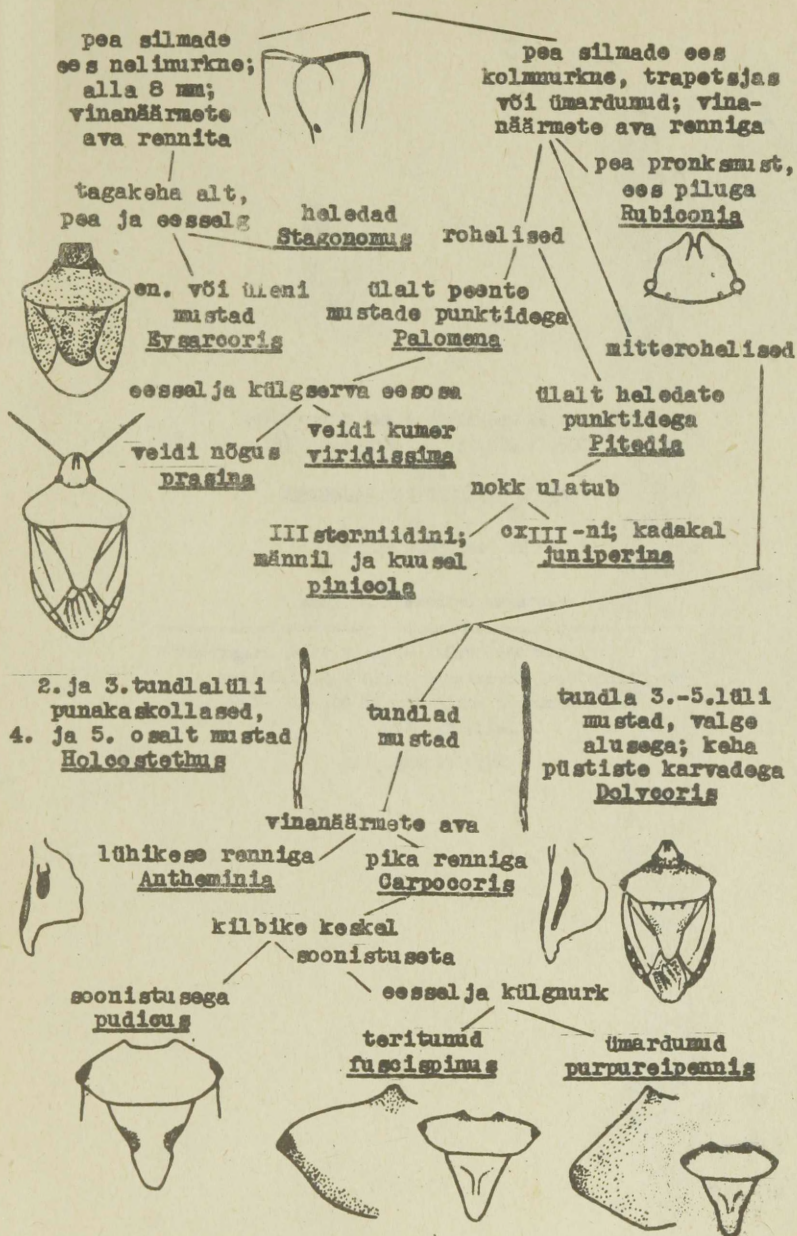
f_I hambaga
Jalla

t vaid keskel
kollased
Rhacognathus

f_I hambata;
keha sinakas
või rohekas
Zicrona

Тартуский государственный университет
СССР, г. Тарту, ул. Пликооли, 18

И. Рени

ПОЛЕВОЙ ОПРЕДЕЛИТЕЛЬ НАСЕКОМЫХ

I

На эстонском языке

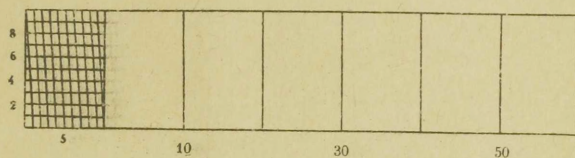
Vastutav toimetaja K. Ruus

=====

TRÜ retaprint 1965. Trükipoognaid 11,5. Tingtrüki-
poognaid 10,4. Arvestuspoognaid 7,5. Trükiarv 700.
Paljundamisele antud 16. IX 65. MB 07675.

Tell. nr. 349.

Hind 22 kop.

Hind 22 kop.